کوردستان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بڵاوی دەکاتەوە

www.kurdistanmedia.com

ژمارە ٨٨٥ | هەینی، ٣٠ی سەرماوەزی ١٤٠٣ _ ٢٠ی دێسامبری ٢٠٢٤

دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا

مستەفا هیجری: هێزی پێشمەرگەی کوردستان و ئاڵا دوو ڕەمزی شوێندار لە خەباتی نەتەوایەتیی کوردستانن

٢٦ی سەرماوە، لە ڕەوتی خەباتی نەتەوەیی- دێموکڕاتیکی نەتەوەکەماندا، بۆنەیەکی پڕبەها و تایبەتە. لە لایەک ڕۆژی پێشمەرگەی کوردستانە، لە لایەکی دیکەوە ڕۆژی هەڵکردنی ئالای کوردستانە کە پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆو پڕواتایان بە بزووتنەوەی کوردستانەوە هەیە. هێزی پێشمەرگەی کوردستان، وەک ڕێکخستنێکی بەپڕەنسیپ و هێزێکی یارمەتیدەر ، ئاڵاش وەک هێمای سەروەریی نەتەوەیەک، دوو سەرمایە و ڕەمزی شوێندارن لە خەباتی نەتەوایەتیی کوردستاندا.

لەم بۆنەدا، پیرۆزبایی لە سەرجەم خەڵکی خۆڕاگری کوردستان، هێزی پێشمەرگەی کوردستان، بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان ، زیندانیانی سیاسی وکەمئەندامانی سەنگەر دەکەم.

مستەفا هیجری (٢٦ی سەرماوەزی ١٤٠٣)

دۆمینۆی هەرەسهێنانی پڕۆکسییەکانی ئێران

شکستی قووڵایی ئیستراتژیی کۆماری ئیسلامیی ئێران

ڕوانگەی ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دێموکرات لەبارەی ڕووداوەکانی سووریە

لە درێژەی کۆبوونەوەکانی پێوەندیدار بە هەڵسەنگاندنی بارودۆخی وڵاتی سووریە، ناوەندی بەڕێوەبەریی گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ڕۆژی سێشەممە ٢٠ی سەرماوەزی ١٤٠٣ی هەتاوی، (٢٠٢٤/١٢/١٠ی زایینی) لە کۆبوونەوەیەکدا بارودۆخی سووریەی دوای ڕووخانی ڕێژیمی بەشار ئەسەد و پێشهاتە سیاسییەکان لەم وڵاتەی تاوتوێ کرد.

دوای لێکدانەوە و هەڵسەنگاندنی بارودۆخی سیاسیی ناوچەکە و ڕووداوەکانی سووریە و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و مێژوو و ڕابردووی ئەم پێشهات و ڕووداوانە، ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزب لەم چەند خاڵانەی خوارەودا بەشێک لە هەڵسەنگاندن و خوێندنەوەکانی دەخاتە ڕوو:

– مێژوو نیشانی داوە کە دیکتاتۆرەکان هەرچەند ملهوڕ و داپڵۆسێنەر بن و بە گرتنەپێشی سیاسەتی زۆر و سەرکوت تەمەنیان درێژ بکەنەوە، لە کۆتاییدا بەرانبەر بە ئیرادەی خەڵک و هاوکێشە سیاسییەکان و نەیارانیان بەچۆک دادێن و چارەنووسیان ڕووخان و هەڵاتنە. "بنەماڵەی ئەسەد"یش دوای ٥٤ ساڵ لە دەسەڵاتدارەتیی زاڵمانەیان بەسەر خەڵکی سووریەدا بەدەر نەبوون لە چارەنووسی هەموو....

درێژە ل ٢

خالید عەزیزی لە پارلمانی سویس:
چاوەڕوانیمان هەیە کۆمەڵگەی جیهانی پشتیوانی مافە ڕەواکانی کورد لە ئێران بن

... ئێران هەروەکوو سویس، وڵاتێکی فرەنەتەوە و فرەچەشنە، بەو جیاوازییە سیستمی سیاسیی ئێران دێموکراتیک نییە و دامەزراوە و بنیاتە دێموکراتیکەکان لە وڵاتی ئێمەدا شکڵیان نەگرتوە. یاسای بنەڕەتیی ئێران نەک مافی نەتەوە و ئایینە جیاواز و جۆراوجۆرییەکانی ئەم وڵاتەی بەڕەسمی نەناسیوە، بەڵکوو هەر بەپێی یاسا ئەو نەتەوە و جۆراوجۆرییانەی لە مافەکانیان و لە هاوبەشیی سیاسیدا بێبەش کردوە. ئەگەر لە وڵاتەکەی ئێوەدا فدرالیزم لەسەر بنەمای داننان و بەڕەسمی‌ناسینی نەتەوەکان و مافەکانیان شکڵی گرتوە، کەچی لە ئێرانی کۆماری ئیسلامیدا کوردەکان کە حەشیمەتیان سەرووی ١٠ میلیۆن کەسە مافی خوێندن بە زمانی خۆیان نییە و منداڵی کورد ناچارە بە زمانێکی دیکە و داسەپاو بخوێنێ و هەر لە سەرەتاوە تامی تاڵی هەڵاواردن و پەراوێزخران بچێژێ. ئەم جۆرە ستەم و هەڵاواردنە لە زۆربەی ڕەهەندە سیاسی، کۆمەڵایەتی و مەدەنییەکانی ژیانی کورد و نەتەوە پەراوێزخراوەکانی دیکەی ئێراندا ڕەنگی داوەتەوە ئەوە لە حاڵێکدا بۆ نموونە لە وڵاتەکەی ئێوە -سویس- بە چوار زمانی ئاڵمانی، فەڕانسەوی، ئیتالیایی و ڕومانش دەخوێندرێ و بەفەرمی ناسراون...

... بێتوو کۆماری ئیسلامی نەمێنێ و نیزامێکی سیاسیی دێموکراتیک و وەڵامدەر لەجێی ئەو بێتە سەر کار، ئارامی و سەقامگیرییش لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا جێگیر دەبێت. بۆیە داوا لە پاڕلمانی سویس دەکەین هەموو زەرفییەتەکانی خۆی بەکار بێنێ بۆ ئەوەی سەرنجی وڵاتی سویس، یەکیەتیی ئوورووپا و تەنانەت کۆمەڵگەی جیهانی بۆ ئەوە ڕابکێشرێ کە پرسی ئێران تەنیا بە کێشە ئەتومییەکەی نەبەستریتەوە. بەڵکوو بە گوشارخستنە سەر کۆماری ئیسلامی، سنووردارکردنی ئەم ڕێژیمە و پشتیوانی لە بزووتنەوەی نارەزایەتیی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران پشتیوانی گۆڕانکارییە دێموکراتیکەکان لە ئێران بن...

[دەقی وتاری کاک خالید عەزیزی، وتەبێژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە کۆبوونەوەی پاڕلمانی سویس لە لاپەڕەی ٢دا بخوێنەوە]

میراتی ڕێژیمە دیکتاتۆرەکان
ئاشکرابوونی گۆڕێکی بەکۆمەڵی ١٠٠ هەزار کەسی لە نزیک دەمێشق

ڕێکخراوی «کارگرووپی نائاسایی لە سووریە« ئاشکرای کردوە دوای هەڵاتنی بەشار ئەسەد و دەرکەوتنی جینایەتە دژەمرۆییەکانی، لە نوێترین جینایەتی ئەم ڕێژیمەدا گۆڕێکی بەکۆمەڵی ١٠٠ هەزار کەسی لە دەوروبەری دەمێشق دۆزراوەتەوە.

بەپێی ڕاپۆرتی ڕویتێرز ئەو گۆڕە بەکۆمەڵە لە ناوچەی ئەلقەتیفە، لە ٤٠ کیلۆمیتریی دەمێشقی پێتەختی سووریە دۆزراوەتەوە و یەکێکە لەو ٥ گۆڕە بەکۆمەڵانەی ڕێژیمی بەشار ئەسەد، تەرمی بەندکراوان و دژبەرانی خۆی تێدا ژێر خاک کردوە. ئەو پێنج گۆڕە بەکۆمەڵە بێجگە لە شارۆمەندانی سووری، خەڵکی ئەمریکایی، بریتانیایی و وڵاتانی دیکەیشیان تێدایە. چەند شایەتحاڵی ڕووداوی ناشتنی تەرمی بەکۆمەڵی دژبەران و بەندکراوان بە هەواڵدەریی ڕویتێرزیان گوتوە: چەندین جار بە فەرمانی بەرپرسانی ڕێژیمی بەشار ئەسەد تەرمەکانمان بە زۆر لە سەر یەک کەڵەکە کردوە هەتا لەنێو ئەو گۆڕانەدا جێگەیان ببێتەوە و دواتر خاکیان بە سەردا کردوون.

ڕێژیمی دۆڕاو و مایەپووچ — عەلی بداغی — ٤

ڕۆڵی ئەفسەرانی خەباتگێڕ لە هێزی پێشمەرگەی کوردستاندا — ناسر ساڵحی‌ئەسڵ — ٧

ڕۆژهەڵاتی کوردستان سەرچاوەی هێز و گەمەی سیاسی — تەهای ڕەحیمی — ٨

گەردەلولی ئەقسا یان کۆتایی ئۆختاپووس! — ڕەزا دانشجوو — ٩

ڕێوایەتی شەوچلە لە فەرهەنگ و باوەڕی کورداند — سارۆ خوسرەوی — ١١

خالید عەزیزی لە پارلمانی سویس:

چاوەڕوانیی ئەوەمان هەیە پشتیوان و داکۆکیکەری مافە ڕەواکانی کورد لە ئێران بن

ئاماژە: ڕۆژی سێشەممە ٢٧ی سەرماوەز کۆبوونەوەیەکی تایبەت بە هەڵسەنگاندنی بارودۆخی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە بەشداریی وتەبێژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، شاندی کۆمیتەی حیزبی دێموکرات لە سویس و چەند نوێنەری پارلەمانی سویس، لە شاری بێرن، بەڕێوە چوو. کاک خالید عەزیزی لە قسەکانی لەم کۆبوونەوەیەدا تیشکی خستە سەر ڕوانگە و سیاسەتی حیزبی دێموکرات و خوێندنەوەی ئەم حیزبە بۆ پرس و ئاڵوگۆڕە سیاسییەکانی کوردستان، ئێران و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست. "کوردستان" دەقی قسەکانی بەڕێزیانی بۆ خوێنەرانی گواستووەتەوە. شایانی باسە هەر لەم ڕۆژەدا و پاش ئەم کۆبوونەوەیە، کاک خالید عەزیزی سەردانێکی وەزارەتی دەرەوەی سویسی کرد و کۆبوونەوەیەکیشی لەگەڵ جێگری وەزیری دەرەوەی ئەو وڵاتە بەڕێوە برد.

بەڕێزان! ئەندامانی پارلمان!

زۆر خۆشحاڵم جێگەی شانازییە کە لە پاڕلمانی وڵاتەکەی ئێوەی، سویسی دێموکراتیک و فیدرالدا ئەو دەرفەتەم بۆ هەڵکەوتوە باس لە ئێران و کوردستانی ئێران بکەم.

ئامادەبووان!

ئێران هەروەکوو سویس، وڵاتێکی فرەنەتەوە و فرەچەشنە، بەو جیاوازییە سیستمی سیاسیی ئێران دێموکراتیک نییە و دامەزراوە و بنیاتە دێموکراتیکەکان لە وڵاتی ئێمەدا شکڵیان نەگرتوە. یاسای بنەڕەتیی ئێران نەک مافی نەتەوە و ئایینە جیاواز و جۆراوجۆرییەکانی ئەم وڵاتەی بەڕەسمی نەناسیوە، بەڵکوو هەر بەپێی یاسا ئەو نەتەوە و جۆراوجۆرییانەی لە مافەکانیان و لە هاوبەشیی سیاسیدا بێبەش کردوە.

ئەگەر لە وڵاتەکەی ئێوەدا فدرالیزم لەسەر بنەمای داننان و بەڕەسمیناسینی نەتەوەکان و مافەکانیان شکڵی گرتوە، کەچی لە ئێرانی کۆماری ئیسلامیدا کوردەکان کە حەشیمەتیان سەروو ١٠ میلیۆن کەسە مافی خوێندن بە زمانی خۆیان نییە و منداڵی کورد ناچارە بە زمانێکی دیکە و داسەپاو بخوێنێ و هەر لە سەرەتاوە تامی تاڵی هەڵاواردن و پەراوێزخران بچێژێ. ئەم جۆرە ستەم و هەڵاواردنە لە زۆربەی ڕەهەندە سیاسی، کۆمەڵایەتی و مەدەنییەکانی ژیانی کورد و نەتەوە پەراوێزخراوەکانی دیکەی ئێراندا ڕەنگی داوەتەوە. ئەوە لە حاڵێکدا بۆ نموونە لە وڵاتەکەی ئێوە –سویس– بە چوار زمانی ئاڵمانی، فەڕانسەوی، ئیتالیایی و ڕومانش دەخوێندرێ و بەفەرمی ناسراون.

بەشدارانی بەڕێز!

فەلسەفەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەسەر دەستی قازی محەممەد کە ٧٩ ساڵ لەوە پێش دامەزرا و چەند مانگ دوای دامەزرانی توانی کۆماری دێموکراتیکی کوردستان پێکبێنێ، بۆ ئەوە بوو ئەو عەقڵییەت و کولتوورە لە ئێرانی ئەوکاتدا جێ بخات کە هەموو نەتەوەکانی ئەم وڵاتە لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیاندا بەشدار بن و دان بە مافەکانیان دابنرێ.

بەڵام بەداخەوە حکوومەتی پێشووی ئێران –نیزامی پاشایەتیی پەهلەوی– بە پێداگرتن لە سیاسەتی ناوەندگەرایی و هەوڵدان بۆ سڕینەی جیاوازی و جۆراوجۆرییە نەتەوەیی و ئایینییەکان سوپای هێنایە سەر حکوومەتی دێموکراتیکی کوردستان و ڕێبەرانی کۆماری کوردستانی لە سێدارە دا و هەتا ڕووخانی لە ساڵی ١٩٧٩ لەو سیاسەتەی بەردەوام بوو.

دوای شۆڕشی ١٩٧٩ دەرفەتێکی دیکە بۆ کورد هەڵکەوتەوە کە بە شێوەیەکی مەدەنی و ئاشتیخوازانە پرسی ماف و داوا دێموکراتیکەکانی خۆی بێنێتەوە گۆڕێ، بەڵام ئەمجارەش کۆماری ئیسلامیی ئێران لە جیاتی داننان بە مافەکانی کورد و وەڵامدانەوە بە نیازپاکیی کورد بە گشتی و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەتایبەتی هێرشی سەربازیی کردە سەر کوردستان و شەڕێکی قورس و خوێناوی و درێژخایەنی بەسەر کورد و حیزبی دێموکراتدا سەپاند. لە ئاکامدا هیچ ڕێگەچارەیەک جگە لە بەرگری بۆ خەڵکی کوردستان نەمایەوە. دواتر و بە درێژایی ٤٥ ساڵ دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی، پشکی خەڵکی کوردستان و هەروەها گەلانی دیکەی ئێرانیش هەڵاواردنی نەتەوەیی، بێمافی، هەژاری، گرتن و ئێعدام و بەشی ژنانیش سەرکوتی سیستماتیک، بۆ نموونە سەپاندنی حیجابی زۆرەملی بووە.

ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەروەک ئاگادارن لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێرانیش بە درێژایی تەمەنی هۆکاری سەرەکیی تێرۆر، قەیران و ناسەقامگیرییە سیاسی و ئەمنیەتییەکان لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بووە.

بەڕێزان!

خەڵکی کوردستانی ئێران لە تێکۆشانی خۆی لەپێناو جێخستنی کولتووری دێموکراسی و هێنانەسەرکاری سیستمێکی سیاسیی فیدڕاڵ بەردەوام بووە و لەو پێناوەدا قوربانی و تێچوویەکی زۆری داوە. کۆماری ئیسلامی بە درێژایی دەیان ساڵی ڕابردوو کوردستانی وەک زۆنێکی میلیتاری و ئەمنییەتی لێکردوە و بە چاوی ئەمنییەتییەوە سەیری هەرچەشنە جموجۆڵ و چالاکییەکی مەدەنی، کۆمەڵایەتی، کولتووری و تەنانەت ژینگەپارێزی دەکا.

چالاکانی کوردی ئەم بوارانە دەگیرێن، ناوەندە ئەمنیەتییەکان لە دژیان پەروەندەی ئەمنییەتی دەکەنەوە و بە ئاسانی قورسترین سزای زیندانی درێژخایەن و تەنانەت ئێعدامیان بەسەردا دەسەپێندرێت. تەنانەت لە ساڵانی ڕابردوودا سپای پاسداران چەندین جار بنکەی کوردە ئاوارەکانی کوردستانی ئێران لە تەنیشت ڕێکخراوە و کەمپە مەدەنییەکانی حیزبی دێموکرات لە خاکی هەرێمی کوردستانی عێڕاقی مووشەکباران کردوە.

جووڵانەوەی کوردستانی ئێران و خەباتی حیزبی ئێمە جەماوەری و مافخوازانەیە و بە درێژایی تەمەنی کۆماری ئیسلامی لەئارادا بووە کە تازەترینیان بزووتنەوەی "ژن، ژیان، ئازادی" لە دوو ساڵی ڕابردوودا بوو کە هەموو کوردستانی گرتەوە و تەنانەت پەلی بۆ هەندێک شار و ناوچەی دیکەی ئێرانیش هاویشت.

ئامادەبووانی هێژا!

ئێمە هەمیشە لەسەر ئەو باوەڕە بووین پرسی سیاسیی نەتەوەیەک کە بۆ مافە نەتەوەیی و مەدەنییەکانی تێدەکۆشێ، چارەسەری نیزامیی نییە و حیزبی ئێمە لەو پێناوەدا باجی قوورسی داوە. ساڵی ١٩٨٩ د. عەبدولڕەحمان قاسملوو، سکرتێری گشتیی حیزبەکەمان بە مەبەستی چارەسەری پرسی کورد لە ئێران لەگەڵ شاندێکی ئێرانی لە شاری ڤییەن کەوتە وتوویژ، بەڵام دەرکەوت ئەو بەناو دیپلۆماتانە لەڕاستیدا تێرۆریست بوون و د. قاسملوویان تێرۆر کرد.

سێ ساڵ دواتر د. سادق شەرەفکەندی، سکرتێری دواتری حیزبەکەمان کە مەبەستی وتوویژ بۆ پێکهێنانی بەرەیەکی دێموکراتیک لە هێزە سیاسییەکانی ئۆپۆزیسیۆن لەگەڵ لایەنە ئێرانییەکان لە بێرلینی ئاڵمان کۆ ببۆوە، لەگەڵ هاوڕێیانی کەوتنە بەر دەستڕێژی تیمێکی تێرۆریستیی کۆماری ئیسلامی.

بێگومان ئەگەر کۆمەڵگەی جیهانی و وڵاتانی ئورووپایی بەتایبەت، لە ڤییەن بەسەر تێرۆری د. قاسملوودا تێنەپەڕیبان و هەڵوێستی شیاویان هەبا، لەوانەبوو نە تێرۆری مێکۆنووس لە ئاڵمان ڕووی دابا و نە تێرۆریزمی کۆماری ئیسلامی بەمجۆرە لە ئورووپادا بڵاو بباوە کە دەیان کەس لە هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ڕێژیم لە نێودڵی ئورووپای دێموکراتدا بکرێنە ئامانج.

بەڵام بێدەنگی و بێهەڵوێستیی کۆمەڵگەی جیهانی بەگشتی و یەکیەتیی ئورووپا بەتایبەتی لەسەر دۆسییەی تێرۆری ڤییەن دەستی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی بۆ بەردەوامیی کردەوە تێرۆریستییەکانی لە جیهان و ئاژاوەگێڕی و قەیرانخوڵقێنییەکانی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ئاوەڵا کرد.

بەڕێزان!

فەلسەفەی وجوودیی کۆماری ئیسلامی بەپێی ئایدۆلۆژییەکەی هەناردەی شۆڕشی ئیسلامی و بە واتایەکی دی ناسەقامگیرکردنی سیاسیی وڵاتانی دیکەیە. ئەم ڕێژیمە هەتا ئێستاش بە کەیسی ئەتومیی و کۆمەڵگەی جیهانییشی بەبارمتە گرتوە. بۆیە باشترین بژاردە بۆ ئەوەی مەترسیی کۆماری ئیسلامی بەو ئایدۆلۆژییەوە لەسەر ناوچەکە و تەنانەت جیهان نەمێنێ، ئەوەیە ئەم نیزامە سیاسییە نادێموکراتیکە نەمێنێ.

بێتوو کۆماری ئیسلامی نەمێنێ و نیزامێکی سیاسیی دێموکراتیک و وەڵامدەر لەجێی ئەو بێتە سەر کار، ئارامی و سەقامگیرییش لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا جێگیر دەبێت. بۆیە داوا لە پاڕلمانی سویس دەکەین هەموو زەرفییەتەکانی خۆی بەکار بێنێ بۆ ئەوەی سەرنجی وڵاتی سویس، یەکیەتیی ئورووپا و تەنانەت کۆمەڵگەی جیهانی بۆ ئەوە ڕابکێشرێ کە پرسی ئێران تەنیا بە کێشە ئەتومییەکەی نەبەسترێتەوە. بەڵکوو بە گوشارخستنە سەر کۆماری ئیسلامی، سنووردارکردنی ئەم ڕێژیمە و پشتیوانی لە بزووتنەوەی نارەزایەتیی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران پشتیوانی گۆڕانکارییە دێموکراتیکەکان لە ئێران بن

بەشدارانی بەڕێز!

ئێمە باوەڕمان وایە باشترین ڕێگەچارە بۆ نەمانی کۆماری ئیسلامیی ئێران و ئەو ئاڵۆزی و بشێوییەی لە ناوچەکە و هەموو جیهاندا ناویەتەوە ئەوەیە کە، لە سیستمی سیاسیی داهاتووی ئێراندا هەموو نەتەوە جیاواز و تاکەکان بەشدار ببن . هەر بە هەمان شێوە لە یاسای بنەڕەتیدا دان بە فرە چەشنییەکان دابنرێت و پارێزگاری لە مافە یاساییەکانی نەتەوە جیاوازەکان بکرێت و شێوەی دێموکراسیی لامەرکەزیی فیدڕاڵ و بەهاکانی دێمۆکراتیکی تێدا پارێزراو بێت.

ئێمە داواکارین پارلەمانی وڵاتی سویس لە ئامرازەکانی بەردەستی کەڵک وەربگرێت بۆ گەیاندنی دەنگی ئێمە بە دەوڵەت و یەکیەتیی ئورووپا و تەنانەت کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بۆ قوناعەتپێهێنان بەو بابەتە کە کێشەی ئێران تەنیا بەرنامەی ئەتومیی ئەم ڕێژیمە نییە و بە گوشارخستنەسەر ڕێژیم بخەنە زیاتر پراوێز بخرێت، هاوکات داکۆکی و پشتگیری لە خۆپێشاندەران بکرێت بە دژی ئەم دەسەڵاتە. کورد لە ئێران قوربانیی سەرەکیی تێرۆریزم و سیاسەتی سەرکوت و هەڵاواردنی کۆماری ئیسلامیی ئێران بووە، بەڵام لە ڕەوتی خەباتی مافخوازانەی خۆیدا هەموو کات باوەڕی بە پڕەنسیپە جیهانییەکانی مافی مرۆڤ بووە.

حیزبی ئێمە لە ڕەوتی تێکۆشانی سیاسیی خۆیدا پێوەندیی زۆر نیزیکی لەگەڵ حیزب و لایەنە سیاسییەکانی کۆمەڵگەی ئازاد و دێموکراتیکی جیهان دروست کردوە و بەشێکی زۆر لە بایەخە جیهانییەکان لەنێو حیزبی ئێمەدا نەهادینە بوون. کورد بەگشتی لە ڕۆژهەڵات نێوەراست و و بە تایبەت لە ئێران دەرفەت و فاکتۆڕێکی باشن بۆ دێموکراسی سەقامگیری لەو ناوچەیدا. بۆیە چاوەڕوانیی ئەوەمان هەیە پشتیوان و داکۆکیکەری مافە ڕەواکانی کورد بن لە ئێراندا.

بۆ جارێکی دیکە سپاستان دەکەم ئەو دەرفەتەتان بۆ من ڕەخساند لە پاڕلمانی وڵاتەکەتاندا ئەو بەرچاوڕوونییە لەسەر دۆخی سیاسیی ئێران و پرسی کورد بۆ ئێوە بەڕێزان بخەمە ڕوو.

درێژەی...

ڕوانگەی ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دێموکرات لەبارەی ڕووداوەکانی سووریە

... ئەو دیکتاتۆرانەی لە مێژوودا خەڵکەکەیان سەرکوت و چەوساندۆتەوە. بۆیە سروشتی بوو ئەو شێوە دەسەڵاتدارییە ڕۆژێک کۆتایی پێ‌دێت و ئیرادەی گەل بەسەر زوڵم و زۆریی دیکتاتۆردا سەردەکەوێ.

– شێوازی دەسەڵاتداریی بەشار ئەسەد، پشتگوێخستنی ویست و داخوازییەکانی خەڵکی سووریە و سەرکوتی بێبەزییانەیان و تەنانەت ڕێگەدان بە ڕێژیمێکی لەخۆ دیکتاتۆرتری وەک کۆماری ئیسلامیی ئێران بە مەبەستی پارێزگاری لە دەسەڵاتەکەی و سەرکوتی ئازادیخوازانی وڵات، ئاکامەکەی دەبێتە ئەوەی بەشار ئەسەد و ڕێژیمەکەی تووشی هاتن. کۆماری ئیسلامیی ئێران وێڕای بەفیڕۆدانی دەیان میلیارد دۆلار لە سەروەت و سامانی خەڵکی ئێران و حزووری سەرکوتکەرانەی لە سووریە لەسەر داوای بەشار ئەسەد، زیاتر لە ١٢ ساڵ بوو وێڕای سەرکوتی خەڵکی دژبەری ئەسەد، بە دەستئاوەڵلاییەوە تەڕاتێن و دەستێوەردانی لە کاروباری نێوخۆیی ئەم وڵاتەدا دەکرد و کردبوویە پێگە و ناوەندێک بۆ دامەزراندن و پەروەردەکردنی دەستە و تاقمی جۆراوجۆری چەکداری تێرۆریستی. کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامیی ئێران ڕاشکاوانە وڵاتی سوورییەیان بە قووڵایی ستراتیژیکی خۆیان و سەکۆیەک بۆ بەرەوپێشچوونی بەرنامە سەربازییەکانی بەرەی بە ناو "مقاومەت" دەزانی. بۆیە دەکرێ ڕووخانی بەشار ئەسەد و ڕێژیمەکەی بە بەشێک لە ئاکامی زێدەخوازییەکانی کۆماری ئیسلامی و بەرەوپێشبردنی سیاسەتی شەڕئەنگێزانەی لە سووریە کە تێکەڵ بە سەرکوتی گەلانی ئەم وڵاتە بوو، بزانین.

– لەگەڵ ئەوەی ڕەوتی ڕووداوەکان لە سووریە ئاڵۆزیی خۆیان هەیە و تا ئێستاش تێڕوانین و هەڵوێستی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و وڵاتانی شوێندانەر لەسەر ڕەوتەکە زۆر ڕوون نییە، بەڵام گرینگ ئەوەیە گەلانی سووریە ئەزموون لە مێژوو وەربگرن و واقیعبینانە و بەلەبەرچاوگرتنی تایبەتمەندییە زاتییەکانی وڵاتەکە، پێکهاتەی وڵات کە لە گەلان و ئایینزای جیاواز پێک هاتووە، هێز و لایەنە سیاسییەکانی ئەو وڵاتە بەرپرسانە هەڵسوکەوت لەگەڵ دۆخەکە بکەن و بیر لە درووستکردنەوەی سووریەی داهاتوو بکەنەوە. بۆ ئەوەش دەبێ خەڵکی ئەم وڵاتە بە لەبەرچاوگرتنی واقعییەتەکانی کۆمەڵگەی خۆیان کار لە چارەنووس و دواڕۆژی وڵاتەکەیان بکەن. کار بۆ پێکهێنانی نیزامێکی سیاسی – دێموکراتیک کە مافی هەموو پێکهاتەکان تێیدا پارێزراو بێ و دەسەڵاتێکی وەڵامدەری ویست و داخوازییەکانی خەڵک دامەزرێنن و، وەک دەرفەتێکی مێژوویی سەیری گۆڕانکارییەکان، بەتایبەت کۆتاییهاتن بە حزووری نیزامی و دەستێوەردانەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە وڵاتەکەیان بکەن و بە دەستی خۆیان چارەنووسی گەل و وڵاتی سووریە دابڕێژنەوە.

– مافی خەڵکی سووریەیە کە داوای لێپێچینەوە و دادگاییکردنی بنەماڵەی شەخسی "بەشار ئەسەد" بکەن و بە خستنەڕووی بەڵگەی ئەو هەمووە جینایەتەی دەرحەق بە خەڵکی سووریە، ئازادیخوازانی وڵات و زیندانیانی سیاسی و جیابیران کردوویەتی، ڕاپێچی بەردەم دادگا بکرێت و بە سزای خۆی بگەیەندرێ. لە هەمان کاتدا بە مافی خەڵکی سووریەی دەزانین بەرانبەر بەو هەمووە سەرکوت و خیانەتانەی کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران شان بەشانی هێزی سەرکوتکەری بەشار ئەسەد بەوان و وڵاتەکەیان کردوویەتی، لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی سکاڵا تۆمار بکەن.

– گەلی کورد لە سووریە کە لە چەند ساڵی ڕابردوودا سەرەڕای فیداکاری و قوربانیدانێکی زۆر ئەزموونێکیان لە "دەسەڵاتی خۆبەڕێوەبەری" بەدەستهێناوە، پێویستە بە خوێندنەوە و لەبەرچاوگرتنی دۆخی تایبەت بە ڕۆژاوای کوردستان پارێزگاری لە دەسکەوتەکانیان بکەن. هێزە سیاسییەکان ڕۆژاوای کوردستان لەم بارودۆخەدا لەسەریانە وێڕای کارکردن بۆ پێکهێنانی یەکگرتوویی و یەکڕیزی لە نێو خۆیاندا، بە وریاییەوە لەگەڵ دەرفەت و هەڕەشەکانی بەردەمیان مامەڵە بکەن.

– حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وێڕای پیروزبایی لە گەلانی سووریە و مەحکوومکردنەوی سەرکوت و جینایەتەکانی ڕێژیمی بەشار ئەسەد و ئاواتی سەقامگیربوونی ئاشتی و ئازادی لە سووریە، سەرجەم گەلانی ژێر دەسەڵاتی ڕەشی کۆماری ئیسلامیی ئێران دڵنیا دەکاتەوە کە چارەنووسی دیکتاتۆری لە ئێرانیش وەک چارەنووسی هەموو ئەو دیکتاتۆرانە دەبێ کە ڕووخان و بۆ هەمیشە ڕیسوا بوون. بۆ هێنانە دیی ئەم ئاواتە لەمێژینەی خەڵکی ئێران پێویستە هێزە سیاسییەکانی دژبەری ڕێژیم بەرپرسیارانە لێک کۆببنەوە و بە گرێدانی هێز و قورسایی خۆیان لەگەڵ هێز و ئیرادەی لەبڕاننەهاتووی گەلانی وڵات، ئەرک و ڕەساڵەتی خۆیان بەجێ بگەیەنن.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
٢١ی سەرماوەزی ١٤٠٣ (١١ی دێسامبری ٢٠٢٤)

ناوەندی هێزی پێشمەرگەی کوردستان:

پێشمەرگە، ناسێنەری ڕەوتێکی بەردەوام لە خەبات لەپێناو ئازادی و مافی دیاریکردنی چارەنووسی نەتەوەی کوردە

خەڵکی وشیار و مافخوازی کوردستان!
پێشمەرگە خەباتکارەکانی کوردستان!

٢٦ی سەرماوەز، ڕۆژی ئاڵا و پێشمەرگەی کوردستان لە هەموو پێشمەرگەکانی سەنگەری خەبات و سەرجەم چین و توێژەکانی کوردستان، بە تایبەت بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان و پێشمەرگەکان و زیندانیانی سیاسی پیرۆز بێت.

لە ڕۆژژمێری هەتاویدا ڕۆژی ٢٦ی سەرماوەزی بە ناوی دوو هێمای بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد؛ ئاڵا و پێشمەرگەی کوردستان ناودێر کراوە کە هەردووکیان لە دەسکەوتە بەرز و سەمبولیکەکانی کۆمارە مەزنەکەی کوردستانن. دیاریکردنی ڕۆژی ٢٦ی سەرماوەز وەک ڕۆژی پێشمەرگەی کوردستان کە بە مەبەستی ڕێزگرتن لە خەباتی پڕ لە سەروەریی هێزی پێشمەرگە بووە، بۆ بڕیارێکی دووهەمین پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە دوای کۆنگرەی ٦ی حیزب دەگەڕێتەوە کە بناغە و یادەوەرییەکەی پێوەندیی بە هەڵکردنی ئاڵای کوردستان لە سەرماوەزی ساڵی ١٣٢٤ەوە هەیە. بە جۆرێک کە یادەوەریی هەڵکردنی ئاڵای کوردستان بۆ یەکەمجار لە مەهاباد کرایە پێناسە و ڕێزگرتن لە ڕۆڵی خەباتگێڕانە و پارێزەرانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و بۆ جارێکی دیکە و تا ئێستا پێشمەرگە و ئاڵای کوردستان وەک دوانەی لێکدانەبڕاوی بزووتنەوەی کوردستان پێکەوە و لە ڕۆژێکدا ڕێزی تایبەتیان لێ دەگیردرێ. هەر لەم پێوەندییەدا دوای سەرکەوتنی ڕاپەڕینی گەلەکەمان لە باشووری کوردستان، پارلمانی هەرێمی کوردستانیش لە سەر هەمان بناغەی ئاماژەپێکراو، ٢٦ی سەرماوەزی وەک "ڕۆژی ئاڵای کوردستان" پەسند کرد.

پێشمەرگە و ئاڵای کوردستان، شوێنەواری قووڵیان لەسەر کەسایەتیی ئینسانی کورد و بنیاتنانی بزووتنەوەیەکی خاوەن شوناسی نەتەوەیی داناوە. ئەگەر بوون و هەڵکردنی ئاڵای کوردستان وەک پێناسەیەک بۆ خۆنواندنی خەڵکی کوردستان وەک نەتەوە، هەستی باوەڕبەخۆبوونێکی گشتیی لە کۆمەڵگەی کوردستاندا چێکردوە و بزووتنەوەیەکی مافخوازانەی پڕ لە هەوراز و نشێوی بەڕێوە بردوە، هێزی پێشمەرگەی کوردستان لەسەر ئەساسی هەوڵدان بۆ پارێزگاری لە خاک و خەڵکی ئەم نیشتمانە، بە دەیان و سەدان حەماسەی قارەمانانەی تۆمار کردوە و بە هەزاران پێشمەرگەی لێ شەهید و بریندار بووە. بۆیە پێشمەرگە و ئاڵای کوردستان تەنیا ناو و نیشانێکی ئاسایی و سادە نین، بەڵکوو مانا و هێمای تایبەتی خەباتگێڕانەی نەتەوەیەکن کە لەسەر ئەساسی ڕەوتێکی دێموکراتیکی مافخوازانە بنیات نراون.

پێشمەرگە، ناسێنەری ڕەوتێکی بەردەوام لە تێکۆشان لەپێناو ئازادی، سەربەستی و مافی دیاریکردنی چارەنووسی نەتەوەیەکە، کە بە درێژایی مێژوو، نکۆڵی لە "بوون"ی کراوە. هێزێک کە بە ڕوانگەیەکی کوردستانی، لە خزمەت بەرژەوەندیی نەتەوەکەی‌دایە و وەک هێزێکی مەیدانی، تا ئێستاش ئامادەی بەرگری و خۆڕاگرییە.

ئەمڕۆ هاوکات لەگەڵ ڕاگرتنی ئاڵای تێکۆشان و خەباتی مافخوازانەی نەتەوەییمان، ڕێز لە خەبات و تێکۆشانی کەسانێک دەگرین کە بێ‌بەرانبەر و گیان‌لەسەردەست، بۆ مانەوە و پارێزگاری لە خاک و خەڵکی کوردستان، ئامادەبوون گەورەترین سەرمایەی ژیانیان، واتە "گیان"یان بەختی نیشتمان بکەن کە بۆ گەلەکەیان جێی فەخر و شانازین.

خەبات و خزمەتی ئەم هێزە بە بزووتنەوەی نەتەوەیی لە کوردستانی ئێران، لە هەموو قۆناغەکانی؛ سەردەمی کۆماری کوردستان، قۆناغی زێڕینی بزووتنەوەی ساڵەکانی ٤٧ – ٤٦، سەردەمی دوای ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی و سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران و تا ئێستا شوێندانەر و لەبیر نەکراون. بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان کە لە ناولێنان، دروووستکردن، بنیاتنان و چەسپاندنی هەرکام لە دەسکەوت و هێما سەرەکییە نەتەوایەتییەکانی وەک؛ هەڵکردنی ئاڵای کوردستان، دامەزرانی کۆماری کوردستان، پێکهێنانی سپای میللیی کوردستان و ناولێنانی بە هێزی پێشمەرگەی کوردستان، دانانی سروودی نەتەوایەتی و ڕەسمییەتدان بە زمانی کوردی و زۆر دەسکەوتی دیکەی نەتەوەییدا ڕۆڵی یەکەمی هەبووە و پشکی سەرەکیی پێ دەبڕێ، ئاوڕدانەوە لەم ڕۆژ و یادەوەری و پێناسانە شانازی و سەربەرزییە. بۆیە بۆ جارێکی دیکە لە ٢٦ی سەرماوەزی ١٤٠٣ی هەتاوی، ڕۆژی ئاڵا و پێشمەرگەی کوردستان، وێڕای شانازیکردن بە مێژووی پڕ لە دەسکەوت و قوربانیدانی حیزبی دێموکرات، بڕیاردانی لەسەر دیاریکردنی ئەم ڕۆژ و یادەوەرییانە بەرز و پیرۆز دەنرخێنین.

هەر لەم پێوەندییەدا جێی خۆیەتی وێڕای بەرز نرخاندنی ڕۆڵی هێزی پێشمەرگە لە گشت پارچەکانی کوردستان کە هەرکام بە پێی سروشتی خەبات و تێکۆشانی هەر بەشێک لە نیشتمان، ڕۆڵیان لە بەرگریکردن و پاراستنی دەسکەوتەکان‌دا هەبووە، بە بۆنەی ٢٦ی سەرماوەزەوە پیرۆزبایی ڕۆژی ئاڵا و پێشمەرگەی کوردستانیان لێ بکەین.

ڕۆژی ئاڵا و پێشمەرگەی کوردستان لە گشت خەڵکی کوردستان و هێزی پێشمەرگە پیرۆز بێت.

ناوەندی هێزی پێشمەرگەی کوردستان
سەرماوەزی ١٤٠٣ (دێسامبری ٢٠٢٤)

بەڕێوەچوونی ڕێوڕەسمێکی بەشکۆ لە ڕۆژی ئاڵا و پێشمەرگەی کوردستاندا

ڕۆژی یەکشەممە ٢٥ی سەرماوەزی ١٤٠٣، ڕێوڕەسمێک بە بەشداریی ژمارەیەک لە ئەندامانی ڕێبەری، کادر و پێشمەرگەکانی حیزب و هێزی پێشمەرگەی کوردستان بەبۆنەی ٢٦ی سەرماوەز، ڕۆژی ئاڵا و پێشمەرگەی کوردستان بەڕێوە چوو.

لە بڕگەی یەکەمی ڕێوڕەسمەکەدا پێشانگایەکی فۆتۆگرافی کرایەوە. ئەم پێشانگایە بە سەرپەرستیی کەیوانی فاتحی و کچە پێشمەرگەکان ئامادە کرابوو. و وێنایەک بوو لە چرکەساتەکانی ژیانی پێشمەرگانەی بەشێک لە پێشمەرگەکانی کوردستان.

دواتر پەردە لەسەر نمایشکردنی ڤیدیۆ کلیپێک لادرا کە تایبەت بوو بە گۆشەیەک لە ژیان و چالاکیی ڕۆژانەی پێشمەرگەکان.

بەشی دووهەمی ڕێوڕەسمەکە بە سروودی نەتەوایەتیی ئەی ڕەقیب و ڕاگرتنی خولەکێک بێدەنگی بۆ ڕێزگرتن لە گیانی پاکی شەهیدانی کوردستان و ڕێژەی پێشمەرگانەی هێزەکانی پێشمەرگە دەستی پێ کرد.

لەو بەشە لە ڕێوڕەسمەکەشدا کاوە بەهرامی، ئەندامی ناوەندی بەڕێوەبەریی گشتیی حیزبی دێموکرات و بەرپرسی ناوەندی هێزی پێشمەرگە، پەیامی ناوەندی هێزی پێشمەرگەی کوردستانی بە بۆنەی ڕۆژی ئاڵا و پێشمەرگەوە پێشکەشی ئامادەبووان کرد.

لە بڕگەی دواتردا و وەک نەریتی هەمیشەیی حیزبی دێموکرات، لەوحی ڕێزلێنان بۆ ڕێزگرتن لە خەبات و تێکۆشانی بەشێک لەو هاوڕێیانەی کە ٢٠ ساڵە لە ڕیزەکانی حیزبدا خزمەت بە گەلەکەیان دەکەن، لەلایەن کاک کاوە بەهرامی، بەرپرسی ناوەندی هێزی پێشمەرگەی کوردستانەوە پێشکەش کرا.

ئەو هاوڕێیانەی خەڵاتی ٢٠ ساڵەی تێکۆشانی پێشمەرگانەیان پێشکەش کرا بریتی بوون لە: ڕەحمان سەلیمی، ناسر ساڵحی ئەسڵ، عەبدوڵڵا عەزیززادە، محەممەد مەکاری، محەممەد باڵدار، ساڵح خەلیل بەگی، شەماڵ تەرغیبی، محەممەد کۆڵ (حەمەکۆڵ)، ئیبراهیم بێهرووزی و شۆڕش ئەحمەدی.

هەر لە درێژەی بەشی دووهەمی ڕێوڕەسمەکەدا ناوەندی هێزی پێشمەرگەی کوردستان ڕێزی لە کۆمەڵێک لە بەرپرسان و کادر و فەرماندەکانی هێزی پێشمەرگە گرت کە لەلایەن بەڕێزان ئەندامانی ڕێبەریی بەشدار لە ڕێوڕەسمەکە خەڵاتەکانیان پێشکەش کرا.

لە بڕگەیەکی دیکەی ئەم ڕێوڕەسمەدا، پەیامی هاوبەشی ڕێکخراوەکانی ژنان، لاوان و خوێندکاران، لەلایەن جەماڵ فەتحی، سکرتێری یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستانەوە پێشکەش کرا و دوایین بڕگەی ڕێوڕەسمەک کۆمەڵێک تابلۆی جوانی هونەریی، سروود و گۆرانیی و هەڵپەڕکێی پێشمەرگانە بوو.

کۆچی دوایی ڕووحانییەکی نیشتمانپەروەر

بەداخەوە ئاگادار بووین کە ڕۆژی چوارشەممە ١٤ لەسەر ١٤٠٣\٠٩\١٥ (بەرامبەری ٤ لەسەر ٢٠٢٤\١٢\٠٥ی زایینی) زانای نیشتمانپەروەری ئایینی حاجی مەلا موحەممەدی شڵماشی لە شاری سلێمانیی هەرێمی کوردستان کۆچی دوایی کردوە و داخێکی گرانی لەسەر دڵی ئەندامانی بنەماڵەکەی و زانایانی ئایینی و هەموو دۆستان و ئاشنایانی بەجێ هێشتوە.

مامۆستا مەلا موحەممەد برا گەورەی تێکۆشەری بەناو بانگ مەلا ئاوارەی شەهید و تێکۆشەری ناسراوی دێموکڕات کاک مستەفای شڵماشی بوو ولە تەواوی ژیانیدا لەگەڵ ئامانجەکانی حیزب بوو و پەیوەندییەکی پتەو و نیزیکی لەگەڵ ڕێبەرایەتیی ئەم حیزبە هەبوو.

حاجی مامۆستا ماوەیەکی کەم دوای ئیعدامی مەلا ئاوارەی شەهید لەدەست ئەزیەت و ئازاری دەزگا جاسووسییەکانی ڕێژیمی پاشایەتی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی بەجێهێشت و لە شاری سلێمانی گیرسایەوە. ساڵانێکی زۆر وەک وتارخوێن و پێشنوێژی مزگەوتەکانی ئەم شارە مایەوە و پێگەیەکی پتەوی لە نێو خەڵک و زانایانی و تێکڕای پیاوە ئایینییەکان هەبوو کە دەکرێ بڵێین هەموو زانایانی ئایینی ئەو شارە خۆشیاندەویست. لە ساڵەکانی دواتردا وەک پەنابەر لە وڵاتی فینلاند و دواتر وڵاتینامەشی وەرگرت، بەڵام هەمیشە دڵی لە کوردستان بوو و تەنانەت ساڵانە زیاتر لە شەش مانگ هەر لە سلێمانی دەژیا

مامۆستا شڵماشی جگە لە ئەرکە ئایینییەکانی خەریکی کاری ئەدەبییش بوو و چەندین کتێبی بە نووسین و وەرگێڕان بڵاو کردەوە کە پێشوازییەکی زۆریان لێکرا. هەرلەو بوارەدا دیوانە شێعرێکیشی بڵاو کردەوە.

حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران بۆ لەدەستدانی نیشتمانپەروەرێکی گەورەی وەک مامۆستا شڵماشی زۆر بەداخە و بەم بۆنەیەوە سەرەخۆشی لە هەموو ئەندامانی بنەماڵە بەڕێزەکەی بەتایبەتی هاوڕێی تێکۆشەر کاک مستەفا شڵماشی دەکا و سەبووری و تەمەنی درێژ بۆ هەمووان بەئاوات دەخوازێ. ڕووحی مامۆستا شاد و جێگای بەهەشتی بەرین بێ.

حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران
ناوەندی ئیداری
١٤٠٣\٠٩\١٥

***

شایانی ئاماژەیە ڕۆژی شەممە ١٧ی سەرماوەز ڕێوڕەسمێک بەبۆنەی کۆچی دوایی مامۆستا محەممەد شڵماشی، لە یەکێک لە بنکەکانی حیزب بە بەشداریی ئەندامانی ڕێبەری، کادر و پێشمەرگەکان و هەروەها ئەندامانی حیزب بەڕێوە چوو.

لەم ڕێوڕەسمەکەدا کاک مستەفا مەولوودی، ئەندامی ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزب بە نوێنەرایەتیی لە حیزبی دێموکرات سەرەخۆشیی خۆی ئاراستەی بنەماڵەی مامۆستا محەممەد شڵماشی کرد و بە ئاماژەدان بە هەوڵ و تێکۆشانی ناوبراو لە بزووتنەوەی سیاسی و نەتەوەیی کورددا گوتی: "لە دەستدانی کەسانی وەک مامۆستا بۆ هەمووان خەسارە، چونکی ناوبراو خزمەتێکی بەرچاوی بە زانست، ئەدەب و کولتووری کورد کردوە".

لە بڕگەیەکی دیکەی ئەو ڕێوڕەسمەدا کاک مستەفا شڵماشی، کەسایەتیی ناسراوی حیزبی دێموکرات و برای خوالێخۆشبوو مامۆستا مەلا محەممەد شڵماشی بە ئاماژەدان بە هەوڵ و تێکۆشانی بێوچانی مامۆستا مەلا محەممەد بۆ خزمەتکردن بە دۆزی ڕەوای گەلی کورد و هەروەها کولتوور و هونەری کوردی ڕایگەیاند، بە شانازی دەزانێت کە ئەمڕۆ لێرەدا و لە نێو بنەماڵەکەی خۆیدا پرسەی بۆ دانراوە، لەبەر ئەوەی بەشێکی زۆری کەسایەتیی بەرزی مامۆستا محەممەد و بنەماڵەی شڵماشی دەگەڕێتەوە بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبازە پیرۆزەکەی. بەڕێز شڵماشی لە درێژەی قسەکانیدا ئاسەوارە بەنرخە بەجێماوەکانی مامۆستای بە سەرمایەکی گرینگ بۆ نەتەوەی کورد، حیزبی دێموکرات و بنەماڵەکەی زانی و لە کۆتاییشدا ئاواتەخوازی ئەوە بوو کە چیتر پێویست نەکات کەسایەتییە شۆڕشگێڕەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە دوور لە زێدی خۆیان ئەسپەردەی خاک بکرێن.

هەر لەو پێوەندییەدا جێگای ئاماژەیە کە ڕۆژی پێنجشەممە ١٥ی سەرماوەز، شاندێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە سەرپەرەستیی بەڕێز مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە، سیمای ناسراوی حیزبی دێموکرات و بزووتنەوەی کورد لە ڕێوڕەسمێکی دیکەی سەرەخۆشیی خوالێخۆشبوودا کە لە شاری سلێمانی بەڕێوە چوو، بەشداریی کردبوو.

ڕێژیمی دۆڕاو و مایەپووچ

عەلی بداغی

چەند ڕۆژ پێش ڕووخانی ڕێژیمی بەشار ئەسەد کە کۆماری ئیسلامیی ئێران دەیان میلیارد دۆلاری بۆ ڕاگرتنی دەسەڵاتەکەی خەرج کرد و زیاتر لە ٦ هەزار کەس لە هێزە چەکدارەکانی بۆ فیدا کرد، نەعیم قاسم، سکرتێری نوێی حیزبوڵڵای لوبنان ئێوارەی پێنجشەممە، ١٥ی سەرماوەز ڕایگەیاندبوو کە کۆماری ئیسلامیی ئێران بڕی ١٢ هەتا ١٤ هەزار دۆلار (بە تمەن لەنێوان ٨٦٠ میلیۆن هەتا ١ میلیارد تمەن)ی وەک یارمەتی و قەرەبوو بۆ هەر بنەماڵەیەکی لوبنانیی زیانوێکەوتووی شەڕ تەرخان کردوە. ناوبراو لە بەشێکی دیکەی وتارەکەیدا ئاماژە بەوە کردبوو کە زیاتر لە میلیۆنێک و ١٠٠ هەزار کەس لە خەڵکی لوبنان ئاوارە بوون و ئێستا بەو یارمەتییانەی کۆماری ئیسلامیی ئێران دەتوانن بگەڕێنەوە سەر ماڵ و حاڵی خۆیان، واتە بە یارمەتیی ئەو ٢٠ میلیارد دۆلارەی کۆماری ئیسلامی بۆیانی دابین کردوە! بەوەش کە ڕۆژنامە و کاناڵەکانی ڕاگەیاندنی کۆماری ئیسلامی بە بەربڵاوی قسەکانی نەعیم قاسمیان بڵاو کردەوە و هیچ بەرپرسێکی ڕێژیم لەدژی ئەو قسانە هەڵوێستی نەگرت، ئیدی لەلای خەڵکی ئێران تەواو ڕوونە ئەوەی بۆ کۆماری ئیسلامیی ئێران گرینگە نەک خەڵکی هەژار و برسی و بوومەلەرزەلێدراوی وڵات؛ بەڵکوو دابینکردنی تێچووی چەک و تەقەمەنیی میلیشیاکانی بۆ شەڕ لە ناوچە، ژیاندنی چەند میلیۆن شوێنکەوتووی لە سووریە، لوبنان، فەلەستین و عێراق و، هەروەها نۆژەنکردنەوەی ناوچە کاولکراوەکان ئەویش بە پووڵ و سامانی خەڵکی ئێرانە!

بەڵگەی ئاشکرا و داننانی ڕاستەوخۆی حەسەن نەسروڵڵا، سکرتێری پێشوو، و کوژراوی حیزبوڵڵای لوبنان باس لەوە دەکەن کە دوای شەڕی ٣٣ ڕۆژەی لوبنان و ئیسرائیل لە ساڵی ١٣٨٥، کۆماری ئیسلامیی ئێران لە ماوەی ٤٠٠ ڕۆژدا و بە پێدانی ٤٠٠ میلیۆن دۆلار بەشی زۆری ناوچە کاولکراوەکانی ئاوەدان کردەوە. تازە ئەو ٤٠٠ میلیۆن دۆلارە جیا لە یارمەتییە تایبەتییەکان و تێچووی چەک و تەقەمەنی و تەیارکردنەوەی سەربازیی حیزبوڵڵا بوو کە لەو کاتەوە هەتا ٧ی ئۆکتۆبری ساڵی ڕابردوو چەندین میلیارد دۆلاری دیکەشی هاتە سەر و لە ماوەی چەند مانگی ڕابردوودا هەمووی بوونەوە هیچ و پاکی تێداچوون. لە سووریەش کە بە سەرەکیترین پێگەی ستراتیژیی ڕێژیم دادەنرا و ئێستا ڕووخاوە و کەوتووەتە بە دەستی ئۆپۆزیسیۆنی ئەم وڵاتە، هەر بە داننانی بەرپرسانی ڕێژیم لە ماوەی ١٤ ساڵی ڕابردوودا زیاتر لە ٣٠ میلیارد دۆلار لە سامانی خەڵکی ئێران بۆ ڕاگرتنی بەشار ئەسەد خەرج کرا! حسێبی پووڵ و یارمەتییەکانی ڕێژیم بە حوسییەکانی یەمەن و حەماسی فەلەستین و میلیشیانی دیکەی لە وڵاتانی دیکەش لە جێی خۆی و، بە دوای ئەواندا تەرخانکردنی میلیارد میلیارد دۆلار بۆ پیشەسازیی مووشەکی و کڕینی قەڵغانی بەرگریی لە ڕووسیە کە بە دوو هێرشی ئاسمانیی ئیسرائیل تەنیا ئاگر و دووکەڵیان لێ بەجێ ما!

کۆماری ئیسلامی لە کاتێکدا ئێستا لەسەر حسێبی پووڵ و سامانی خەڵکی ئێران بۆ هەر بنەماڵەیەکی شیعەی لوبنانی بڕی ٣٠٠ هەتا ٤٠٠ دۆلار مانگانە (بە تمەن ٢٢ میلیۆن هەتا ٢٩ میلیۆن تمەن) بڕیوەتەوە کە خەڵکی ئەم وڵاتە بۆ خۆیان نوقمی هەژاری و داماوین. خەڵک بۆ نانی شەوییان داماون، پووڵی دابینکردنی دەواودەرمانی نەخۆشییەکانیان نییە، گۆشت و میوە لە سفرە و خواردنی بەشی زۆری هەژارەکانی کۆمەڵگە باری کردوە، دەیان هەزار منداڵ بەهۆی هەژاری لە خوێندن دابڕاون، بە هەزاران قوتابخانە و نەخۆشخانە لە کەلک کەوتوون، ڕێگاوبانە تەسک و پڕقوڵکەکان ڕۆژ نییە کارەساتی مرۆیی نەخوڵقێنن.

لە تەنیشت تەخشانپەخشانکردنی سەروەت و سامانی خەڵکی ئێران بۆ مەرامە ئایدۆلۆژییەکان و لە تەنیشت کەڵەکەکردنی گرانی و هەژاری و قەیرانە ئابوورییەکان لە سەر یەکتری بۆ گیانی خەڵکی ئێران؛ ڕێژیمی بێکیفایەت و گەندەڵ بەڵام سەرکوتگەری کۆماری ئیسلامی بەڵام لە گوشار و سەرکوتی بزووتنەوە ئێعترازییەکان و ئێعدامی چالاکانی سیاسی بەردەوامە. بۆ نموونە دەزگای بەناو دادی ڕێژیم لە ماوەی دوو ساڵی ڕابردووی دوای بزووتنەوەی ژینادا لانیکەم ٥٧ دژبەر و زیندانیی سیاسیی ئێعدام کردوە. شکی و گومانیش لەوەدا نییە کە تاکە ئامانجی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە سەپاندنی حوکمی ئێعدام و کوشتنی حکوومەتیی چالاکانی سیاسی، زاڵکردنی کەشی سەرکوت و تۆقاندنە لە کۆمەڵگەدا بۆ ئەوەی دۆمینۆی ڕووخانەکان درەنگتر بیگرێتەوە' بەتایبەت لە دوو ساڵی ڕابردوودا کە بەردەوامیی خۆپێشاندان و نارەزایەتییە جەماوەرییەکان و هەروەها بایکۆتی یەک لە دوای یەکی هەڵبژاردنە جۆراوجۆرەکانی کۆماری ئیسلامی هیچ شەرعییەتێکی بۆ ڕێژیم نەهێشتووەتەوە.

کۆماری ئیسلامیی ئێران لە کاتێکدا میلیشیا و گرووپە نیابەتییەکانی لە شەڕ لەگەڵ ئیسرائیلدا زەبری گورچوبڕیان وێ کەوتوە و لە کاتێکدا ڕۆژ لە دوای ڕۆژ پتر لە هاوکێشە نێودەوڵەتییەکاندا تەریکتر دەکەوێتەوە، هەروەها لە کاتێکدا لە سۆنگەی بەردەوامیی سیاسەتی شەڕەنگێزیی خۆیدا گوشارەکانی ئورووپا و ئەمریکا بۆ سزادان لەسەر خۆی زیاتر و قوورستر دەکات، هەموو هەوڵ و پەلەقاژەی بۆ ئەوەیە بە کوشتوبڕ و جینایەتەکانیان لە نێوخۆی وڵات بەم و ئەو بڵێن هێشتا هێز و گوڕی پێویستیان بۆ مانەوە لە دەسەڵاتدا هەیە. بەڵام لە بەرانبەردا کۆمەڵانی خەڵکی ئێرانش لێبڕاون کە لەوە زیاتر دەرەتان و دەرفەت بە دەسەڵاتە جەهەننەمیەکەی کۆماری ئیسلامی نەدەن و بۆ ئەوەش خەبات و خۆڕاگریی خۆیان پەرە پێدەدەن.

دیکتاتۆرەکان وەک یەک دەژین و دەمرن. ئەگەر دوێنێ کۆتەڵی سەدام کەوتە بەرپێی خەڵک و ئەمڕۆ پەیکەرەی شکاو و داگیراوی ئەسەد لە شەقامەکانی سووریە شەقشەقێنی پێ دەکرێ؛ چارەنووسی خامنەیی و دەسەڵاتدارانی دیکەی ڕێژیمی دۆڕاو و مایەپووچ لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵاتیش لەوە بەدەر نابێت و ئەو ڕۆژەش هێندە دوور نییە.

دەبێ لە پێناسەکردنی کوردستانی ئێران وەکوو یەکەیەکی جوگرافیایی بە تایبەتمەندییە نەتەوەیی، زمانی و شوناسی نەتەوەییەکانییەوە هاوڕا بین

ئاماژە: ناوەندی لێکۆڵینەوەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە واشنگتۆن – "مێراو" سەرلەئێوارەی ڕۆژی شەممە، ١٧ی سەرماوەزی ١٤٠٣ی هەتاوی، وێبینارێکی بە بەشداریی هێزە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ژێر ناوی "بەرەو گوتاری هاوبەش" پێک هێنا.

لەم وێبینارەدا کاک محەممەدنەزیف قادری، ئەندامی ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وتاری حیزبی دێموکراتی پێشکێش کرد. هەروەها کاکۆ عەلیار، ئەندامی دەفتەری سیاسیی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران؛ حەسەن ڕەحمانپەنا، جێگری دەبیری ئەوەڵی ڕێکخراوی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران؛ بێهرووز مەلەکشا، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان؛ جەلال خۆشکەلام، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی سازمانی خەباتی کوردستانی ئێران؛ خەلیل کانی سانانی، وتەبێژی پارتی ئازادی کوردستان و زاگرۆس ئەندەریاری، بەرپرسی پەیوەندییەکانی پژاک لە دەرەوەی وڵات بەشدارانی دیکەی ئەم وێبینارە بوون. ئەم وێبینارە لەلایەن ناسر باباخانی و خالید بۆکانی بەڕێوە برا و تێیدا نوێنەرانی هێزە سیاسییەکان پەیام و نەخشەڕێی حیزبەکانیان بۆ داهاتووی ئێران و کوردستان خستەڕوو.

هاوڕێیانی خۆشەویست!

ئەم وێبینارە لە هەلومەرجێکدا پێک دێت کە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و دنیا بە گشتی لە ئاڵوگۆڕێکی سیاسیی بنەڕەتیدایە و بە تایبەت ئەم ئاڵوگۆڕانە لە دوای ٧ی ئۆکتۆبەرەوە کە حەماس هێرشی کردە سەر ئیسرائیل و دواتر شەڕی لوبنان و ئێستاش دۆخی سووریە سیمای سیاسیی ناوچەکەی گۆڕیوە. بۆ ئێمەش وەک کورد پێویستە خوێندنەوەی خۆمان هەبێت و لە لێکدانەوە و شرۆڤەکردنی ڕووداوەکاندا بتوانین بەرچاوڕوونییەک بۆ خەبات و تێکۆشانەکەمان دروست بکەین و بەرەو پیلی ئەو ئاڵوگۆڕانە بچین کە ویستی سیاسیی خەڵکەکەمانە و ئەرکە لە سەر لایەنە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

ئەوەندەی بۆ دۆخی ئێران دەگەڕێتەوە، هەموومان بەگشتی بە هۆی ئەو وەزعە شپرزەی ئابووریی ئێران بەهۆی کاریگەریی و شوێندانەریی گەمارۆکان، دۆخی بێکاری و نەبوونی خزمەتگوزرای و هەروەها نەبوونی ئەمنییەتی کاری لەنێو کۆمەڵگەی ئێراندا دەبینین کە دۆخەکە ڕۆژ بە ڕۆژ خراپتر دەبێ و خەڵکی ئێران بەگشتی لە ژیانێکی تاڵ و ناخۆشدا بەسەر ئەبن. لەگەڵ ئەوەشدا دەبینین کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بەشی زۆری سەروەت و سامانی کۆمەڵانی خەڵکی ئێرانی تەرخان کردوە بۆ ئەو مێلیشیا و لایەنە نیابەتییانەی لە یەک ساڵی ڕابردوو بەردەوام لە شەڕ و ململانێدا بوون لەگەڵ ئیسرائیل و هاوپەیمانەکانی. بینیمان لە هەنگاوی یەکەمدا حەماس نەیتوانی بەرانبەر کاردانەوەی ئیسرائیل خۆی ڕاگرێ و بەکردەوە شکا. دواتر حیزبوڵڵای لوبنان وەک بەهێزترین میلیشیای دەستپەروەردەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە چۆکدا هات و دوایەش دۆخی سووریە و هەموو ئەوانە پێمان دەڵێ کە باڵانسی هێز بە زیانی کۆماری ئیسلامی تەواو بووە. ئەم پاشەکەشە کردنە بە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە فەلەستین، لە لوبنان، و ئێستاش لە سووریە نیشانەی ئەوەیە ڕووداوەکان و ململانێیەکان بۆ بەچۆکداهێنان، یان ڕامالینی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی و بێکاریگەرکردنی مێلیشیاکانیەتی کە بەردەوام بۆ ئەمنییەت و ئاسایشی ناوچەکە هەڕەشە بوون.

لەو بارودۆخەدا زۆرتر ڕووی قسە لە ئێمە وەک لایەنە سیاسییەکان ئەوەیە لەم بارودۆخە هەستیارە و لەم ئاڵوگۆڕە سیاسییانەدا گوتارێکی کورد چییە؟ چ هەنگاوێک هەڵدەگرێ بەرەو یەکیەتیی و یەکڕیزی نێوخۆیی؟ چ بەرنامە و پڕۆژەیەکی هەیە بۆ ئەوەی لە ئێراندا کاریگەریی خۆیی دابنێ و لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بتوانێ ئەو ئەرکە سیاسیی و نەتەوەیی و مێژووییەی خۆی بە ئەنجام بگەیەنێ و بتوانێ ئاوات و ئامانجەکانی گەلی کورد وەدی بێنێ؟ بابەتی دیکەش هەن وەک سەرکەوتنی دۆناڵد ترامپ لە هەڵبژاردنەکانی ئەم دواییانەی ئەمریکا، یان ڕەفتاری سیاسیی ڕێژیم لە هاوکێشە جیهانییەکاندا کە لە یەکساڵی ڕابردوودا زیاتر و ڕاستەوخۆ چووەتە نێو ئەو بازنەیە پەیامی بە جۆرێک تەسلیمبوون بە ئورووپا و بە ئەمریکا بدا. ئەمە لە قسەکانی خودی پزشکیان، سەرککۆماری ئێران لە کۆڕی گشتیی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان و هەروەها لەم دواییانە لە لێداونەکانی بەشێک لە ڕاوێژکارانی خودی ڕێبەر نیشانەی ئەوەیە کۆماری ئیسلامی هیچ ڕێگەیەکی تری نییە، ئیللا پاشکەشە و نەویکیشان. ئالێرەدا پرسیار دێتە گۆڕێ کە بزووتنەوەی نارەزایەتیی دژی کۆماری ئیسلامی دەبێ چ ڕێکارێک بگرێتە بەر کە بتوانێ بەردەوام بێ و لەو دەرفەت و لەو هەلومەرجەدا بە ئامانجی خۆی بگات. ئێمە بۆ دەستپێشخەری و هەروەها نواندنی هێز و قوورساییمان لە گۆڕانکارییانەدا دەبێ شان بدەینە بەر کۆمەڵێک ئەرکی دەستنیشانکراو:

یەکەم، پێویستیی کۆڕایی لە پێناسەکردنی کوردستانی ئێران وەکوو یەکەیەکی جوغرافیایی بە تایبەتمەندییە نەتەوەیی، زمانی و شوناسی نەتەوەییەکانیەوە.

دووهەم، هاوڕابوون لە سەر ڕوانگەی لایەنەکان بەنیسبەت ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی وەکوو کێشەیەکی بنەڕەتی و جێگرەوەی بە سیستەمێکی دێموکرات، سێکۆلار و فیدراڵ.

سێهەم، دەروەستبوون بە بنەماکانی هەرجۆرە هاوپەیمانی یان هاوکارییەک.

چوارەم، وەلانانی کێشە تەشکیلاتی و ڕێکخراوەییەکان بۆ گوتاری هاوبەش لەسەر بنەمای پرسە نەتەوەییەکان و بەرجەستەکردنی خاڵە هاوبەشەکان بۆ گەیشتن بە یەکگرتوویی سیاسی.

پێنجەم، بەشدارکردنی کەسایەتییە سیاسی، ئاکادمیک، ئەدەبی و چالاکانی تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان لەو هاوپەیمانی، هاوخەباتی و یەکگوتارییەدا

شەشەم، گرنگیدان بە ژنان، لاوان لەو پڕۆسەیەدا وەکوو زەروورەتێکی سیاسی و زیندووهێشتنەوەی دروشمی ژن، ژیان، ئازادی.

حەوتەم، یەکگوتاری لە ئاستی پرسە سیاسی و دیپلۆماسییەکاندا و داکۆکی لە مافی نەتەوەیی و سیاسییەکان.

هەشتەم، هاوکاری لەگەڵ ئەو حیزب و لایەنە سیاسییانەی باوەڕیان بە دێموکراسی و پرسە نەتەوەییەکانی گەلانی ئێران هەیە.

نۆیەم، پشتبەستن بە هێزی مرۆیی نێوخۆی وڵات و هەوڵدان بۆ بەشداریی هەموو چین و توێژ و کۆمەڵگە مەدەنییەکان.

ئێمە لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هیوادارین بە یەکگوتاری و هاوخەباتی بتوانین ئەو نەخشەڕێگایە تەنزیم بکەین کە ویستوداخوازیی هەموومانە و ویستی خەڵکەکەشمانە. ئەزموونیش نیشانی داوە هەر کاتێک هێزە سیاسییەکان خاوەنی پەیامێکی هاوبەش بن، خەڵکەکەش پشتی دەگرێت و بە هۆگرییەوە هاوخەباتە لەگەڵیان و هەر کاتێکیش تەفرەقە و ناهەماهەنگی هەست پێ بکەن، خەڵکەکەمان بێهیوایی دایاندەگرێ. بۆیە پێویستە بە کاری هاوبەش، بە هاوخەباتی و بە پشتبەستن بە ئیرادەی خەباتگێڕانەی خەڵکەکەمان لە نێوخۆی وڵات بتوانین جووڵانەوەکەمان سەربخەین و دەسکەوتی زیاتر بۆ نەتەوەکەمان دەستەبەر بکەین.

***

کۆچی دوایی پێشمەرگەیەکی دێرینی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران

ڕۆژی هەینی، ٢٣ی سەرماوەزی ١٤٠٣ی هەتاوی مام علی گودەرزی کوڕی عزیز خەڵکی گوندی قورمیش سەر بە شارستانی شنۆ بە هۆی نەخۆشی ماڵئاوایی لە ژیان کرد.

مام عەلی لای هاوڕێیان و هاوسەنگەرانی کەسێکی جێگەی ڕێز و حورمەت و خۆشەویستی خەڵکی گوند و ناوچەکەیان بوو. مام عەلی ساڵی ١٣٥٨ی هەتاوی پێوەندی بە ڕیزەکانی حیزبی دێمۆکراتەوە کرد و بوو بە پێشمەرگە و لە ماوەی زیاتر لە ٤٥ ساڵ پێشمەرگایەتیدا ئەوپەڕی فیداکاری و دڵسۆزی خۆی بۆ حیزبەکەی نیشان دا. مام عەلی تا ساڵی ٦٧ لە هێزی ئاگری خزمەتی پێشمەرگایەتی کرد، پاشان لە مەڵبەندی شومال و ناوەندی ٣ی شومال، خەدەمات و دواتر کۆمیسیۆنی درێژەی بە خەباتی پێشمەرگانەی دا و بەهۆی هەڵسووڕی و تێکۆشانی بێوەچانی چەند جارێک لەلایەن ئۆرگانە حیزبییەکانەوە بە شێوەی نووسراوە تەشویق کرا. مام عەلی ماوەی ٥ ساڵ بوو بە هۆی نەخۆشیی درێژخایەن لە جێدا کەوتبوو، بەڵام هەتا کاتی شەهیدبوونی ورەبەخش و نەسرەوتوو بوو.

تەرمی مام عەلی لە گۆڕستانی شەهیدانی ئازادیی حیزب لەنێو ئاپۆڕای هاوسەنگەرانیدا بە خاکی پیرۆزی کورستان سپێردرا.

کوردستان
ژمارە: ٨٨٥
٣٠ی سەرماوەزی ١٤٠٣ _ ٢٠ی دێسامبری ٢٠٢٤

سەدەی بیستویەک و گاڵتەجاڕییەک بە ناوی پاراستنی مافی مرۆڤ

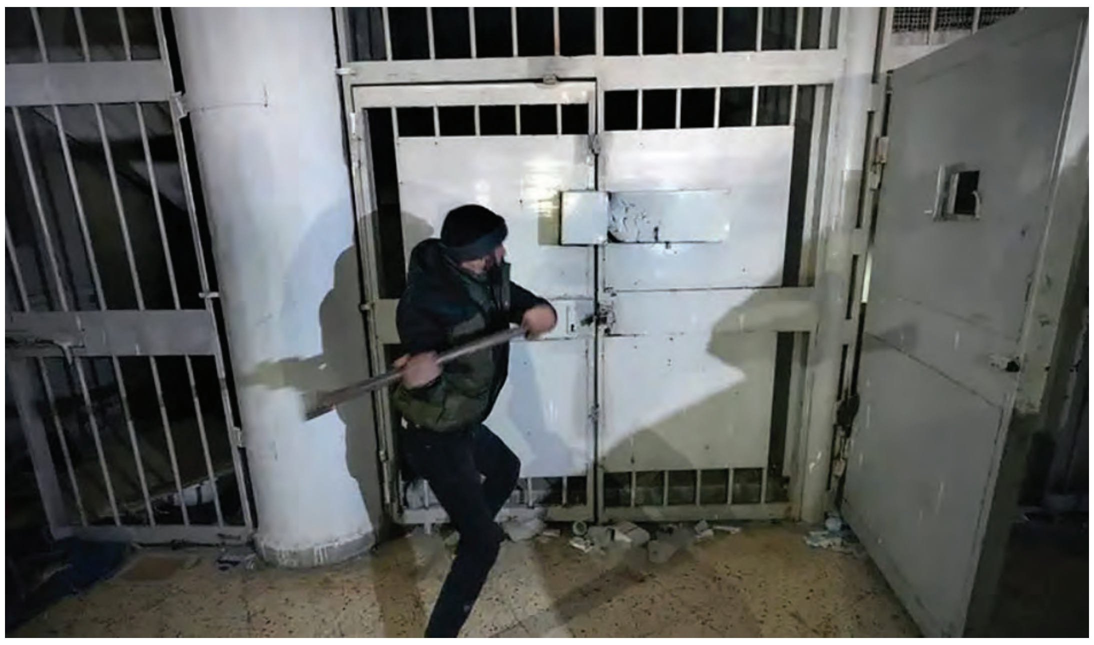

عومەر باڵەکی

دوو ڕۆژ دوای ڕووخانی حکوومەتی بەشار ئەسەد لە سووریە و شکاندنی دەرگای زیندانەکان لوتکەی دڕندەیی و زاڵمبوونی ئەو دەسەڵاتە دەرکەوت. وێنە و ڕوخساری زیندانییەکان کە نەیاندەزانی لە دەرەوەی زیندان چ ڕووی داوە، شاهیدی ئاشکرای ئەو دڕندەیی و بێبەزەیی دەسەڵاتدارانی حکوومەتی سووریە بوو. سەرسووڕمانی زیندانییەکان لەو دۆخەی کە لە گەڵی ڕووبەڕووبوون بە چەشنێک بوو کە هێندێک لە زیندانییەکان نەیاندەزانی کە حافز ئەسەد، باوکی بەشار ئەسەد ٢٤ساڵە نەماوە و بەشاری کوڕی جێگای گرتۆتەوە. وێنەکان بەخێرایی لە لایەن ڕاگەیەنە گشتییەکان بە سەرانسەری جیهاندا بڵاو بوونەوە و بڵاو بوونەوەی وێنەکان بوو بە هۆکاری هەژاندنی ویژدانی کۆمەڵگەی جیهانی. بەدەیان کاناڵی ڕاگەیاندن بە زمانە جیاوازەکانی دنیا ڕاپۆرتیان لەسەر ئامادە کرد. بەڵام لێرەدا ئەوەی جێگای سەرسووڕمان بوو ئەوەیە بڕیاردەری سەرەکی ئەو جینایەتە سامناکانە بەشار ئەسەد بوو و ئەویش بێ هیچ بەربەست و لەمپەرێک و لەبەر چاوی هێزە دژبەرەکان و دەوڵەتانی سەرقاڵ بە پرسەکانی سووریە توانی ئەو وڵاتە بەجێ بهێڵێ و لە وڵاتی ڕووسیە بگیرسێتەوە و بە قسەی دەسەڵاتدارانی ئەو وڵاتە مافی پەنابەری ئینسانی بۆ مانەوە پێبدرێ.

بە داخەوە لە سەدەی ٢١دا ئەو جینایەت و تاوانانەی دژ بە مرۆڤەکان دەکرێن، لەلایەن حاکمانی وڵاتانی ئەندام لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووکانەوە بەڕێوە دەچن. ئەوە لەحاڵێکدایە ڕۆژانە کۆڕوکۆبوونەوەی ڕێکخراوە جۆراوجۆرەکانی پاراستنی مافەکانی مرۆڤ لە سەرانسەری دنیادا بەڕێوە دەچن و بەپێی ڕاپۆرتەکان کە لە لایەن ڕێکخراوی پاراستنی مافەکانی مرۆڤی سەر بە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان ساڵانە ئامادە دەکرێ، کۆمەڵێک دەوڵەت بە پێشێلکاری مافەکانی مرۆڤ تاوانبار دەکرێن. بەڵام لەبەر نەبوونی هەڵوێستی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان و میکانیزمێک بۆ بەرەنگاربوونەوە، ئەو جۆرە ڕاپۆرتدان و مەحکوومکردنانە هەتا ئێستا نەیانتوانیوە کاریگەرییان هەبێ لەسەر کاروکردەوەی ئەو حکوومەتانەی بە پێشێلکردنی مافەکانی مرۆڤ مەحکووم کراون. چونکە ئەو ڕێکخراوانە و تەنانەت ئەو دەوڵەتانەی بەردی پارێزگاری لە مافەکانی مرۆڤ لە سینگی خۆیان دەدەن زیاتر بیر لە بەرژەوەندیی خۆیان دەکەنەوە و نایانهەوێ بە گرتنەبەری ڕێگای توند لەگەڵ ئەو دەوڵەتانە بەرژەوەندییە سیاسیی و ئابوورییەکانی خۆیان بخەنە مەترسییەوە. واتە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی هیچ هەڵوێستیکی بەکردەوە کە بەرگری لە پێشێلکردنی مافەکانی مرۆڤ بکا لەخۆی نیشان نەداوە. ئەوە لە حاڵێکدایە بەپێی بنەما و جاڕنامەی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان، دەبێ هەموو دەوڵەتانی ئەندام لە نێوخۆی وڵاتەکەیاندا پابەند بن بە پاراستی مافەکانی مرۆڤ.

لە دوای هەر دوو شەڕی یەکەم و دووهەمی جیهانی دەوڵەتانی سەرکەوتوو لەو شەڕانەدا لە هەوڵی ئەوەدا بوون بۆ پاراستنی ئەمنییەتی جیهانی و ئاشتی نێودەوڵەتی ڕێکخراوێکی بەهێز دابمەزرێنن، بۆ ئەوەی وڵاتانی ئەندامی ئەو ڕێکخراوە پابەند بکەن بە بنەماکانی ئەو ڕێکخراوەیە و پێش لە هەڵگیرسانی شەڕێکی دیکە بکەن. بۆیە دەبینین دوای شەڕی یەکەمی جیهانی "کۆمەڵەی نەتەوەکان " پێک هات، بەڵام نەیتوانی پێش بە هەڵگیرسانی شەڕی دووهەمی جیهانی بگرێ. بۆیە لە دوای تەواوبوونی شەڕی دووهەمی جیهانی لەسەر بناخەی "کۆمەڵەی نەتەوەکان" بە خوێندنەوەیەکی وردتر لە گرفت و ڕووداوەکانی نێودەوڵەتی لەساڵی ١٩٤٥ "ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان" دامەزرا و بەدەر لە هەموو بابەتەکانی دیکە بە دواداچوون و بەرگریکردن لە پرسەکانی پێوەندیدار بە مافەکانی مرۆڤ هۆکاری سەرەکی بۆ پێکهێنانی ئەو ڕێکخراوە نێونەتەوەییە بوون.

واتە شەڕی دووهەمی جیهانی و بابەتەکانی پێوەندیدار بە پاکتاوی ڕەگەزی بوونە هۆکارێک کە ڕێکخراوەیەکی نوێی جیهانی سەرهەڵبدا و لە چوارچێوەی یاسادا بەرگری لە ڕوودانی کارەساتی پێشێلکردنی مافەکانی مرۆڤ هاوشێوەی شەڕی دووهەمی جیهانی بکا و دەبینین ئەوە لە "جاڕنامەی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان"جێگیر کراوە کە هەموو ئەندامەکانی ئەو ڕێکخراوەیە دەبێ پابەندی پاراستنی مافەکانی مرۆڤ بن.

بەڵام بەداخەوە بە ئاشکرا دەبینین کە سات وسەودای نێودەوڵەتی هیچ ڕێگایەکیان بۆ پارێزگاریکردن لە مافەکانی مرۆڤ نەهێشتۆتەوە. دەنا کەسێکی وەک بەشار ئەسەد یا هاوشێوەکانی ناوبراو لە کۆماری ئیسلامیی ئێراندا بەو هەموو جینایەت و تاوانانەی کە کردوویانە چۆن ئاوا بە ئاسانی دەبێ لەدەستی دادگای نێودەوڵەتی و ڕێکخراوەکانی پاراستنی مافەکانی مرۆڤ دەربچن و هیچ لایەنێکی ڕێکخراوەکانی پاراستنی مافەکانی مرۆڤ چ لە کاتی دەسەڵاتدارییان و چ لەو کاتەدا کە لەدەسەڵاتدا نەماون سکاڵایان لەسەر تۆمار ناکا و لەبەردەم یاسادا بەرپرسیاریان ناکا. دیارە ئەمە یەکەمجار نییە ناکارابوونی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان و لق و پۆپەکانی سەر بەو ڕێکخراوە لە پاراستنی مافەکانی مرۆڤ بە ئاشکرا خۆی دەرخستوە و هەر ئەو ناکارامە بوونە وای کردوە کە دەسەڵاتدارانی وڵاتانی وەک سووریە و ئێران لەسەر شێوازی حوکمڕانیی دیکتاتۆریی خۆیان بەردەوام بن و بەئاشکرا و لە بەرچاوی کۆمەڵگەی جیهانی سەرەتاییترین مافەکانی مرۆڤ لە وڵاتانی ژێر حوکمڕانییان پێشێل بکەن.

ساڵی ٢٠١٣ یەکێک لە سەربازەکانی سپای سووریە لە ڕیزەکانی سپای ئەو وڵاتە ڕایکرد و لە ژێر ناوی خوازراوی "سزار" زیاتر لە ٥٣ هەزار وێنەی لە زیندانەکانی حکوومەتی سووریە هێنایە دەرێ و لە ڕێگای ڕاگەیەنە گشتییەکانەوە کۆمەڵگەی جیهانی و نێودەوڵەتی لێ ئاگادار کردەوە، بەڵام نە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان و نە دەوڵەتان دەستیان بۆ هیچ ڕێکارێک نەبرد کە لانیکەم حکوومەتی سووریە و خودی بەشار ئەسەد لە بەرانبەر ئەو تاوانە دڕندانەیەدا بەرپرسیار بکەن و هەر ئەو بێ هەڵوێستییە وایکرد کە ڕێژیمی سووریە بە سەرکردایەتیی بەشار ئەسەد چاونەترستر بێ لە سەرکوت و کوشتاری خەڵکی بێتاوانی سووریە. ئەگەر ڕەوتی ڕووداوەکانی دوای ٧ی ئۆکتۆبری ٢٠٢٣ کە لەو ڕۆژەدا ڕێکخراوی حەماس هێرشی کردە سەر خاکی ئیسرائیل و دژکردەوەی خێرای دەوڵەت ئیسرائیل بەدوادا نەبوایە، ڕەنگە ئێستاش ڕێژیمی سووریە بە دەسەڵاتدارەتیی بەشار ئەسەد هەر لەسەر حوکم بوایە و لەبەر چاوی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی درێژەی بە حوکمڕانی خۆی دابا و تەنانەت لە مانگەکانی پێش ڕووخانی هەوڵەکان ئەوە بوو کە بەشار ئەسەد و حکوومەتەکەی بگێڕنەوە بۆ کۆمەڵگەی عەرەبی و نێودەوڵەتی. ئەو هەوڵانە لە حاڵێکدا لە ئارادا بوون کە بەشار ئەسەد و حکوومەتەکەی ڕۆژ بە ڕۆژ جەسوورتر دەبوون لەسەر پێشیلکاری مافەکانی مرۆڤ و بە داخەوە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتییش ئەوەیان دەزانی.

ئێستا کە ڕێژیمی بەشار ئەسەد ڕووخاوە و هەواڵی شکاندنی دەرگای زیندانەکانی سووریە و ئازادی زیندانییەکان بە هەموو جیهاندا بڵاو بۆتەوە، دەتوانێ نیشانەی ئەوە بێ کە حاکمانی دیکتاتۆر و ملهوڕ ناتوانن هەتا سەر دەوام بێنن و هەر بەو جۆرەی کە دەسەڵاتداریەتی بەشار ئەسەد کۆتایی پێهات و زیندانییەکان ئازاد کران. هەر بەو جۆرە دەتوانێ هیوای سەرکەوتن بدا بە گەلانی ئێران کە ڕۆژێک دادێ کە حکوومەتی ئیسلامیی ئێران لە لایەن گەلانی ئەو وڵاتەوە دەڕوخێندرێ و دەرگای زیندانەکان دەشکێندرێ و زیندانییەکان لەگەڵ سەرجەم خەڵکی ئێران دەستەملانی ئازادی دەبن. بەو مانایە ئازادی هەر زیندانییەک لە سووریە دەتوانێ پەیامێکی هیوابەخش بێ بۆ زیندانیانی زیندانەکانی کۆماری ئیسلامی. ئەگەر لە لایەکەوە ئەو هیوا و ئومێدە بە ڕووخانی کۆماری ئیسلامی و ئازادبوونی زیندانییەکان هاوچەشنی سووریە لەنێو خەڵکی ئێراندا ڕووی لە زیاد بوون کردوە، دەسەڵاتدارانی تاران بە جێگای ئەوەی دەرس لە چارەنووسی بەشار ئەسەد و حکوومەتەکەی وەربگرن لە ڕاگەیەنە گشتییەکانی خۆیاندا هەوڵ دەدەن بە قسە و نووسین ئەو هەواڵانەی لەسەر زیندانەکانی ڕێژیمی ڕووخاوی سووریە بڵاو دەبنەوە وە درۆ بخەنەوە و لە بیروڕای گشتی کۆمەڵگەی ئێراندا کەم ڕەنگ نیشانی بدەن.

هەواڵدەریی"مهر" سەر بە ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران لە ڕێکەوتی ٢٠ی سەرماوەزی ١٤٠٣ وتارێکی لەژێر سەردێری "هەموو شتێک سەبارەت بە زیندانی سیدنایا لە ئەشکەنجەی زیندانییانەوە هەتا فیلمی هالیودی" بڵاو کردۆتەوە و لەو وتارەدا نووسەر هەوڵی داوە ئەو وێنە و فیلمانەی لە لایەن ڕاگەیەنە گشتی و هەواڵنێرە جیهانییەکان لە زیندانەکانی حکوومەتی سووریە بڵاو کراونەوە زیاتر بە هەڵبەستراوە و دوور لە ڕاستی بقەبڵێنێ. لە بەشێک لە وتارەکەدا ئاوا دەڵێ: "ئەگەر چی هەڵسوکەوتی نەشیاو و خراپ و ئەشکەنجەی دژبەرانی حکوومەتی سووریە لە زیندانەکاندا بابەتێک نییە بشاردرێتەوە، بەڵام ڕێژەیەکی بەرچاو لەو زیندانییانە ئەو کەسانەن کە هاوفکری ئەو گرووپە تێرۆریستییانە بوون کە بەوزووانە لە سووریە دەسەڵاتیان بەدەستەوە گرتوە....."واتە بە وتەی نوسەری هەواڵدەریی "مهر" ئەشکەنجەدان و تەنانەت ئێعدامی زیندانییەکان لە زیندانەکانی حکوومەتەکەی بەشار ئەسەد بەربەرەکانێ لەگەڵ دژبەرانی دەسەڵات بووە و بە کارێکی یاسایی دادەنێ. لە بەشێکی دیکەی وتارەکەی هەواڵدەریی "مهر"دا نوسەری بابەتە دەڵێ: "بەشێک لەو هەراو هوریایە کە دروست بووە لە لایەن زیندانییەکانی پێشووەوە دروست بووە بۆ ئەوەی لە دابەشکردنی دەسەڵاتدا بەشێکیان بەربکەوێ." لێرەدا نوسەری بابەتەکە دەیهەوێ لە گرینگی پرسەکە کەم بکاتەوە و بڵێ کە ئەو هەراوهوریایەی لەسەر زیندانەکانی حکوومەتی بەشار ئەسەد دروست بووە تەنیا بۆ بەرژەوەندیی هێندێک کەس و لایەنە و دەنا جینایەت و تاوانەکانی حکوومەتەکەی بەشار ئەسەد لەو ڕادەیەدا نییە کە باسی لێوە دەکرێ و ئەوەش جۆرێک پاساوهێنانەوەیە بۆ هەموو ئەو جینایەت و تاوانانەی حکوومەتی ئیسلامیی ئێران دەرحەق بە ئازادیخوازانی ئێران کردوویەتی.

ئاکامگیرییەکی بەپەلە لەو باسە ئەوەیە نە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان وەک گەورەترین ڕێکخراوی جیهانی هەتا ئێستا توانیویەتی ئەرکی خۆی کە پاراستی مافەکانی مرۆڤە لە چوارچێوەی ئاشتی و ئەمنییەتی جیهانیدا بە جێ بگەیەنێ و، نە حکوومەتە دیکتاتۆرەکانیش لە چارەنوس و ڕووخانی حکوومەتە هاوشێوەکانی خۆیان دەرس وەردەگرن. بەڵام بە درێژایی مێژووی مرۆڤایەتی ئەوەی هەتا ئێرە سەلمێندراوە ئەوەیە حکوومەتەکان دەڕوخێن و حاکمە دیکتاتۆرەکان بەچۆک دادێن و ئەوەی دەمێنێتەوە و سەردەکەوێ خەباتی گەلانە بۆ ئازادی و دادپەروەری لە کۆمەڵگەی مرۆڤایەتیدا.

شکا "ئەستۆندەکی تاوڵی مراد"ی کۆماری ئیسلامی!

سمایل شەرەفی

دوای سێزدە ساڵ لە دواخستنی کەوتنی ڕێژیمی بەشار ئەسەد لە سووریە بە پشتیوانیی سەرەکیی ئێران و ڕووسیە، لە کۆتاییدا بەرەبەیانی ڕۆژی یەکشەممە، ڕێکەوتی ١٨ی سەرماوەزی ١٤٠٣ی هەتاوی دژبەرانی ڕێژیمی بەعسی سووریە خۆیان گەیاندە پایتەختی وڵات و، بەشار ئەسەد بەرەو ڕووسیە ڕای کرد و بۆ هەمیشە کۆتایی بە دەسەڵاتی بنەماڵەی ئەسەد و حیزبی بەعس هات. بێگومان مانەوەی بەشار ئەسەد لە دەسەڵات بۆ خەڵکی سووریە پڕتێچوو و کارەساتبار بوو. لە دوای بەهاری عەرەبی کە سووریەشی گرتەوە، زیاتر لە ٥٠٠ هەزار کەس گیانیان لەدەست دا و نزیک بە دە میلیۆن کەس لە حەشیمەتی بیست و چوار میلیۆنیی ئەم وڵاتە ئاوارەی هەندەران بوون و زیاتر لە سەتا شەسیت ژێرخان و بانخانی سووریە تێکڕووخا.

چەند ساڵ پێش ئێستا و لە ڕەوتی شۆڕشەکانی بەهاری عەرەبیدا کە وڵاتی سووریەشی گرتەوە و خەڵک دژ بە ڕێژیمی بەشار ئەسەد ڕاپەڕین، حەسەن نەسروڵڵا، ڕێبەری پێشووی حیزبوڵڵای لوبنان لە لێدوانێکدا لە زمان عەلی خامنەییەوە باس لە گرینگیی سووریە دەکات. ناوبراو دەڵێ: "خامنەیی پێی وتین کە سووریە بۆ مێحوەری مقاوەمەت و سەرکەوتنی ئیسلام لە ناوچەکە ڕۆڵی کۆڵەکەی خەیمەی هەیە". کۆماری ئیسلامی بە حزووری سەربازیی خۆی لە سووریە جیا لە کارکردن بۆ مانەوەی ڕێژیمی بەشار ئەسەد، لەم وڵاتە وەک پێگە و سەکۆیەک بۆ تەیارکردنی هێزە نیابەتییەکانی دیکەی لە لوبنان و فەلەستین کەڵکی وەردەگرت. بۆ پاراستنی ئەم پێگەیە چالاکییەکانی سپاسی قودسی بە فەرماندەیی قاسم سولەیمانی لە سووریە چڕ کردەوە. بەپێی ئەو بەڵگانەی لە ڕەوتی شەڕ و ئاڵۆزییە نێوخۆییەکانی سووریە کەوتە دەست هێزەکانی سووریەی دێموکرات و لایەنەکانی دیکە، قاسم سولەیمانی و هێزەکەی لە سووریە لە کوشتاری خەڵکی ڕاپەڕیوی ئەم وڵاتە دژ بە بەشار ئەسەد چ کارەسات و جەنایەتگەلێک کە دەستیان لێ نەپاراست؛ تەنیا بۆ ئەوەی ڕێژیمی بەشار ئەسەد ڕابگرن و لەم وڵاتە بۆ مەرامەکانی خۆیان کەڵک وەربگرن.

کۆماری ئیسلامیی ئێران لە ماوەی ئەو دوازدە ساڵەدا بە میلیاردها دۆلاری خەرجی سازکردنی گرووپی جۆراوجۆری وەک "فاتمیون" و "زەینەبیون" و .. بە ناوی "مدافعین حرم" و پڕچەکردنیان و شەڕ و ئاڵۆزیnانەوە کرد کە سەروەت و سامانی وڵاتێک بوو کە نزیک بە شەست لەسەدی خەڵکەکەی لەژێر هێڵی هەژاریدا دەژین. کۆماری ئیسلامیی ئێران بە هەموو هێز و توانای خۆیەوە هەوڵی دەدا پێش بە کەوتن و ڕووخانی ئەم کۆڵەکەیە بگرێ کە دەوارە شڕی ئیدئۆلۆژییەکەی ڕاگرتبوو. ئیدئۆلۆژیی "ناردەنە دەرەوەی شۆڕش"، "پێکهێنانی بەرەی مقاوەمەت و لە کۆتاییدا بنیاتنانی دەسەڵاتی هیلالی شیعە لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست بە مێحوەریەتی جەنابی وەلایەتی فەقیهی کۆماری ئیسلامیی ئێران کە حوکمی جیهانی ئیسلام بکات!. بەڵام بە پێش چاوی هەموو دنیاوە ڕێژیمی بەشار ئەسەد دوای کەمتر لە دوو حەوتوو، بەو هەمووە بەرەی مقاوەمەتەوە، بەرگەی نەگرت و ڕووخا.

کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی بە سیاسی و سەربازییەوە – وەک خۆیان دەڵێن – لەوەیکە بەشار ئەسەد بەرگەی چەند ڕۆژ "مقاوەمەت"ی نەگرت و ڕووخا، سەریان سووڕما. بەجۆرێک کە کەوتنە لۆمەی بەشار ئەسەد کە چۆن دەبێ ئەوەندە لاوازبێت و گوایە ئەوان قەت باوەڕیان نەدەکرد ئەوەندە بێدەسەڵات بێت کە نەتوانێ بەرانبەر بە تاقمێک "تێرۆریست" خۆی ڕابگرێت. لەم بارەوە وەزیری دەرەوەی ڕێژیم، عێراقچی دەڵێ: "لاوازیی ئەرتەشی سووریە و خێرایی ئاڵوگۆڕەکان لە ناوچەکە سەرسووڕهێنەر بوو". ڕوو هەڵماڵا و بێشەرمانەتر لە هەموو ئەمانە قسەی قالیباف، سەرۆکی پارلمانی ڕێژیم بوو کە گووتی؛"ئێمە زۆر جار بە بەشار ئەسەدمان دەگووت کە پێویستە سەرنجی داخوازییەکانی خەڵک بدەی!"

کاربەدەستانی ڕێژیم بەو جۆرە دەربڕینانە لەگەڵ ئەوەی دەیانهەوێ لاوازیی و دەستەوەستانیی خۆیان لە سووریە و ناوچەکە بە گشتی بشارنەوە، دەیانهەوێ هەموو بەرپرسیارییەتییەکانیش بخەنە ئەستۆی بەشار ئەسەد. ئەوە لە حاڵێکدایە ئەوەی سووریەی بەو دۆخە گەیاند و بزووتنەوەی مافخوازانەی خەڵکی سووریەی سەرکوت کرد و شەڕی نێوخۆیی لەم وڵاتە سازکرد و لە کۆتاییدا خۆی بەشی سەرەکیی لەم شکست و دۆڕانەدا هەیە و تیایدا تاوانبار و ڕیسوایە، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێرانە.

بە ڕووخانی ڕێژیمی بەشار ئەسەد و کۆتاییهاتن بە حزووری مەیدانیی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە سووریە شکا "ئەستۆندەکی تاوڵی مراد"ی ئەم ڕێژیمە و تێک ڕووخا. باسکە نیابەتییەکانی وەک حەماس و حیزبوڵڵا کە لە ڕەوتی شەڕی یەک ساڵی ڕابردووی نێوان ئەم هێزانە لەگەڵ ئیسرائیل، نیوەگیان بوون، زیاتر تووشی قەیران دەبن و هەستانەوەیان بە بێ شاڕێی سووریە زۆر ئاستەمتر دەبێ. بەدەنەی هەرە توندڕەوی ڕێژیم کە لە ڕووی ئیدئۆلۆژییەوە پێوەندییەکی ڕۆحیی بەهێزیان بە پیرۆزییەکانیان لە سووریەوە هەبوو و بەپێچەوانەی چاوەڕوانییان "مدافعینی حەرەم"یش نەیاتوانی هیچ دیفاعێک بۆ پاراستنیان بکەن، دوور نیە بەگژ "هەیمەنەی درۆیین"ی خامنەییدا بچنەوە و لە بیرکردنەوە و هەڵسووکەوتیاندا تووشی پارادۆکسی ڕەوانی و ڕەفتاری ببن. لە پێوەندی لەگەڵ دۆسییەی ناوکی کە بۆ جارێکی دیکە و دوای هاتنەسەرکاری پزیشکیان وتوێژەکان لەگەڵ لایەنی ڕۆژئاوایی دەستی پێ کردەوە، کۆماری ئیسلامی زۆر دەست بەتاڵتر لە جاران مەجبوور بە دانەواندن و ئیمتیازدانە.

بە گشتی کۆماری ئیسلامی کە جارێ لە سەرسوڕمانی کەوتنی بەشار ئەسەددا ماوەتەوە، لە گەرم برینیدا دەژی و مانگەکانی داهاتوو کە لەلایەک دەبێ ڕووبەڕووی پرسیارە بێوڵامەکانی لایەنگرانی لە نێوخۆی وڵات و لێکەوتەی گۆڕانکارییەکانی ناوچەکە و کایە نێودەوڵەتییەکان بێتەوە جا ئەوجار لێی ڕوون دەبێتەوە لە کوێی دراوە و کوێی دێشێ.

پەیوەندیی نێوان بەکارهێنانی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و بەشداری لە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکاندا

(ڕوانگەی بیرمەندان ٥-٣)

فواد خاکی‌بەیگی

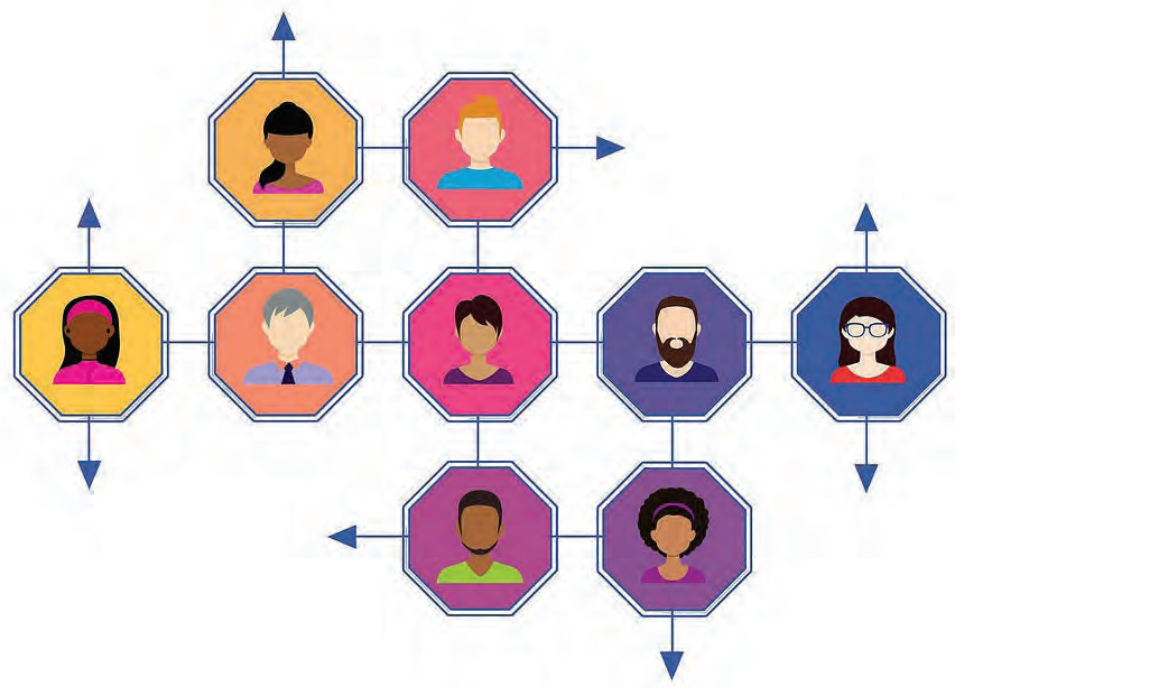

تیۆریی نیل سملسەر (Neil Joseph Smelser)

یەکێک لە ئاراستە گرینگەکانی شیکردنەوەی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان، ئاراستەی تیۆریی کۆڕەفتارە و "نیل سملسەر" بە یەکێک لە دیارترین ئەو بیرمەندانە دادەنرێت کە گرینگیی بەو بابەتە داوە. نیل سملسەر، کۆمەڵناسی دیاری ئەمریکایی لە توێژینەوەیەکی مەیدانی لە ماوەی شەش ساڵدا توانیویەتی بگاتە ئەنجامی گرینگ دەربارەی کۆڕەفتار و بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان. ئەو لە شیکردنەوەی بۆ کۆڕەفتار بە گشتی و بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان بە تایبەتی "مۆدیلی بەهای زیادە"(Value-Added Model)ی بەکار هێنا.

تیۆریی بەهای زیادکراو چوارچێوەیەکی شیکاریی ئاڵۆزە کە هەوڵ دەدات ئەو هێزانە ئاشکرا بکات کە کردارە بەکۆمەڵەکان لە سیستەمی کۆمەڵایەتیدا دەجووڵێنن. تیۆرییەکە ئەو بارودۆخە کۆمەڵایەتییانە (کە بە دیاریکەری کردەی بەکۆمەڵ ناو دەبرێن) لەنێو کۆمەڵگەکاندا دەستنیشان دەکات کە یارمەتیدەرە لە ڕوودان و دەرئەنجامی ئەو جۆرە کردارانە. ئەو جۆرە ڕەفتارانە بە شێوەیەکی وردتر و فراوانتر پێناسە کراون و ڕەفتارە بە کۆمەڵەکانی وەک؛ بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان، میلیشیاکان، کوتلە ئایینییەکان، شۆڕشگێران و هاوشێوەکانی لە خۆ دەگرێت. بنەمای سەرەکی تیۆریی بەهای زیادکراو ئەوەیە کە دەبێت هۆکارێکی دیاریکراو بوونی هەبێت تا کردەیەکی بەکۆمەڵ ڕووبدات و لە ڕێگەی پرۆسەی بەهای زیادکراو، هەر دیاردەیەک ئەگەری ڕوودانی کردارێکی بە کۆمەڵ و کاریگەربوونی زیاد دەکات. هۆکاری ناولێنانی ئەم تیۆرییە -بەهای زیادە- بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە چۆن هەوڵێکی بەکۆمەڵ بە شێوەی دووبارە بەهادار دەبێت لە هەر قۆناغێکی گەشەسەندن تا دەرکەوتنی وەکوو کردەیەکی بەکۆمەڵ.

سملسەر هەروەها شەش مەرجی بۆ بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان دیاری کردوە، ئەو شەش مەرجە قۆناغی یەک لە دوای یەکی دروستبوونی بزووتنەوەی کۆمەڵایەتین و تەواوبوونی هەر قۆناغێک مەرجی دەستپێکی قۆناغێکی دیکەیە، کە بریتین لە:

_ بارودۆخی بونیادی: بارودۆخی گشتی کە هاندەر یا ڕێگرە لە دروستبوونی جۆرە جیاوازەکانی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان.

_ گوشاری بونیادی: ئاڵۆزی، نیگەرانی سەبارەت بە داهاتوو، ناڕوونی، یان پێکدادانی ڕاستەوخۆی ئامانجەکان کە دەبێتە هۆی بەرژەوەندیی دژ بە یەک لەنێو کۆمەڵگە.

_ پەرەسەندنی باوەڕە گشتێنراوەکان: بزووتنەوەکان لەژێر کاریگەریی هێندێک ئایدۆلۆژی تایبەت کە هۆکارن بۆ دەرکەوتنی نارەزایەتی و ڕێکاری کردەیی بۆ نەهێشتنیان پێشان دەدات، دروست دەبن.

_ هۆکارە خێراکەرەکان: ئەو ڕووداو و پێشهاتانەی کە دەبنە هۆکاری ئەوەی ئەو کەسانەی لەنێو بزووتنەوەکە دان ڕاستەوخۆ هەنگاوی کردەیی بنێن.

_ گروپەکانی ڕێکخستن: کەرەستەکانی پەیوەندیکردن، ڕێکخستن و ڕێبەریکردنی بزووتنەوەکان.

_ ئامرازەکانی کۆنترۆڵی کۆمەڵایەتی: کە وڵامدانەوەی دەسەڵاتدارانە لە بەرانبەر بزووتنەوەکە، هەروەها چۆنیەتیی ڕێبەریکردن لە لایەن نوخبەکانی کۆمەڵگە یا ڕێکخەرانی بزووتنەوەکە دیاری دەکات ئاخۆ ئەو بزووتنەوەی دەستی پێ کردووە بەردەوام دەبێت و سەرکەوتوو دەبێت یان نا؟

تیۆرییەکەی سملسەر ڕەخنەی زۆری لێ‌گیرا، بە تایبەتی ڕووبەڕووی ئەو ڕەخنە بۆوە کە ئەم تیۆرییە بۆ شرۆڤەکردنی ڕەفتارە کۆمەڵێییەکان گونجاوە نەک بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان. بەڵام هێشتا تیۆرییەکەی هەمەلایەنی و لایەنگری زۆری هەیە و دەکرێت لە سەر بنەمای ئەم تیۆریە شیکردنەوە بۆ زۆر لە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان بکرێت، بەڵام کێشەکە ئەوەیە (بارودۆخی بونیادی و گوشاری بونیادی) کە بە هۆکاری دروستبوونی بزووتنەوەکان دادەنرێن ناڕوونیی پێوە دیارە و بە وردی شرۆڤەی نەکردوە.

تیوریی "ئالێن تۆرن"

ئالێن تۆرن (Alain Touraine 1925) کۆمەڵناسی فەرانسی بە یەکێک لە تیۆریسیەنەکانی نیو مارکسیەکانی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان دادەنرێت. بەلای تۆرن بزووتنەوە کۆمەڵایەتییە هاوچەرخەکان ئامانجیان ڕزگارکردنی ئەو خودەیە کە چەمکی "بکەری کۆمەڵایەتی" نوێنەرایەتی دەکات، واتە ئەو چەمکەی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان دەکات بە ڕەهەندێکی ڕەسەن لە تاکدا. تۆرن جەخت دەکاتە سەر ئەوەی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان زادەی ویست و ئاگایی تاکەکانن، ئەوەش بە ڕێگای دروستکردنی سەندیکای سیاسی، لەپێناو داکۆکیکردن لە داخوازییەکانیان. هەروەها دەڵێ؛ بزووتنەوە کۆمەڵایەتییە تازەکان لە ڕێگەی کاری سیاسی و پێکدادانەوە دروست نابن بەڵکوو لەژێر کاریگەریی ڕای گشتی دروست دەبن.

تۆرن پێی‌وایە لە جیهانی مۆدێرن بەبێ گفتوگۆی دێموکراتیک لە ئاستی گشتی و فراواندا، ناکرێ کولتووری دێموکراتیک و ڕەخنەگرانە و نارەزایەتی‌دەربڕین دروست ببێت، و پێداگریش دەکات لەسەر ئەوەی کە دەکرێت لە ڕێگەی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکانەوە بەرگری لە ناسنامە و سەربەخۆبوونی خود و ئازادیمان بکەین. ئەو پێی‌وایە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان دیاردەی ڕێزپەڕ نین، بەڵکوو بە بەردەوامی لە ناخی کۆمەڵگە هەن. بە بڕوای ئەو چوار بنەما یارمەتیدەرە لە ناسینی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکاندا کە بریتین لە:

١. هەبوونی شوناس: بەو مانایەی کە لایەنگرەکانی کێن و چۆن خۆیان پێناسە دەکەن.

٢. هەڵوێست وەرگرتن سەبارەت بە بابەتێک یا دژایەتیکردنی: واتە ئەو بزووتنەوانە لە بەرانبەر چ کەسانێکن، بە واتایەکی دیکە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان کاتێک بیچم دەگرن کە لە نێوان "ئێمە" و "ئەوان"دا بە تەواوی سنووریان بۆ دیاری کرابێت.

٣. ئامانجی کۆمەڵایەتیی بزووتنەوەکە، واتە لایەنگران و بەشدارانی بزووتنەوەکە بە دوای سەقامگیری چ جۆر نەزم و ئامانجێکی کۆمەڵایەتیدانن.

٤. بواری هاوبەشی کولتووری و گشتگیربوون وەک پەسەندکردنی بەهاکانی مافی مرۆڤ، تەندروستی، ژینگەپارێزی و ئازادی لە لایەن ئەندامانی بزووتنەوەکە.

"تۆرن" بەتایبەتی جەخت لەسەر ناسنامە دەکاتەوە و پێی‌وایە بنەمای کاری گشتی کە لە بزووتنەوەدا دروست دەبێت ئەو ناسنامەیەیە کە لە نێو بەشداربووان هەستی پەیوەست بوون دروست دەکات، و سنووری هەموو دامەزراوەیەک یا گروپێکی تایبەت تێ‌دەپەڕێنێت، لە هەمان کاتدا جیاوازی و تایبەتمەندیی کەسی بکەران دەپارێزێت. لەبەر ئەوەی بزووتنەوەیەک ئەوکاتە لەنێو دەچێت کە ناسنامەکانی ڕێکخراوەیی بەسەریدا زاڵ بن و هەستی گرێدراوی بە کۆمەڵێکی بەرفراوانترەوە بخاتە ژێر کاریگەری خۆیەوە. بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان تۆڕێکن لە هەڵسوکەوتی نێوان بکەرە جیاوازەکان و بەپێی هەلومەرجەکان دەتوانێت ڕێکخراوە فەرمی و نافەرمییەکان بگرێتەوە، لە بەر ئەوەی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان ئەندامیان نییە، بەڵکوو بەشداربوویان هەیە. ئەم بەشداربوونە سەرچاوەکەی هەستی بوونی تاکە لە هەوڵێکی گشتیدا، بێ ئەوەی گرێدراویی فەرمی بە ڕێکخراوێکی تایبەتەوە هەبێت، بەم شێوەیە بەشداری تاک لە سەر بنەمای مەیلی تاک خۆی دەبێت.

بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان بە ڕای "تۆرن" ڕەنگدانەوەی گرینگی ئەو چالاکیانەن کە لە کۆمەڵگەکان بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانیان ئەنجام دەدرێن. هەروەها خوازیاری تێگەیشتن لەو ئامانجانە بوو کە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان بە دوایدا دەگەڕێن و ئەو بۆچوون و بیرۆکانەی کە دژی کار دەکەن. ئەو پێی وابوو کە پێویستە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان بەکردەیی و لە گۆڕەپانی کردار و چالاکی بزووتنەوەکان توێژینەوەیان لە سەر بکرێت. مەبەست لە گۆڕەپانی کردار ئاماژەیە بۆ پەیوەندییەکانی نێوان بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان و ئەو هێز و فاکتەرانەی کە بزووتنەوەکە ڕووبەڕووی دەبنەوە. "تۆرن" سەبارەت بە داهاتووی بزووتنەوەکان و پێکهاتەی ڕێکخراوەییان جەخت لەسەر شێواز و پەیوەندییەکانی بزووتنەوە و پێکهاتەکانیان دەکاتەوە. پێیوایە پرۆسەی گفتوگۆی ڕووبەڕوو کە لە مەیدانی کارکردن هەیە، لەوانەیە ببێتە هۆکاری گۆڕانێک لە هەلومەرجەکاندا، کە بزووتنەوەکە هەوڵی بەرنگاوبوونەوەی داوە، بەڵام لەوانەشە ببێتە هۆی تێکەڵبوون و یەکگرتنی دیدی هەردوولا، لە هەر یەکێک لەو بارودۆخانەدا لەوانەیە بزووتنەوەکە لە ناو بچێت یا وەک ڕێکخراوێکی هەمیشەیی بمێنێتەوە.

تیوریی "مانۆیل کاستلیس"

مانۆیل کاستلیس (Manuel Castells 1942) کۆمەڵناسی ئیسپانی لە "هێزی پەیوەندییەکان"دا بۆچوونەکانی خۆی خستووەتە ڕوو، ئەم کتێبە تیشک دەخاتە سەر پەرەسەندنی تەکنۆلۆژیای زانیارییەکان و جەخت لەسەر گۆڕانکارییەکانی کۆمەڵگەی مۆدێرن لە پەرەسەندنی تەکنۆلۆژیای زانیارییەکان وەکو مۆبایل، ئینتێرنێت و تۆڕی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان دەکات و میتۆدۆلۆژییەکی سەربەخۆ و تا ڕادەیەک گشتگیر دەخاتەڕوو. بە جۆرێک کە بەرهەمەکانی هاوکات لەسەر بنەمای ئەو تێبینی و ئامار و داتایانەیە کە خۆی تێیدا بەشدار بووە و ئەزموونی کردوون و نێوەرۆکێکی ڕەخنەگرانەیان هەیە، هەر بۆیە هێندێک کەس "کاستلیس" تا ئێستاش بە دیارترین تیۆریڤانی جیهانی و تایبەت بە سەردەمی زانیاری دەزانن.

چوارچێوەی هزری "کاستلیس" لە سەر چەمکی (کۆمەڵگەی تۆڕی)ی وەستاوە. لە ڕوانگەی ئەو کۆمەڵگەی تۆڕی جیهانی، کۆمەڵگەیەکە کە بونیادە کۆمەڵایەتییەکانی لە چوارچێوەی تۆڕە چالاکبووەکان بە ڕێگای تەنکنۆلۆژیای زانیارییەکان، پەیوەندییەکان و ڕێکخستنی داتا بە شێوەی دیجیتاڵی لەسەر بنەمای مایکرۆئێلکترۆنیک بیچمیان گرتوە. لە وەها کۆمەڵگەیەک تۆڕەکان دەسەڵاتیان هەیە بە سەر ئەو چالاکی و ئەو کەسانەی کە لە ڕوانگەی تۆڕەکان (دەرەوەیی و نێوخۆیی) بە ئەژمار دێن و هەر لەم سۆنگەشەوە تۆڕە جیهانییەکان هۆکارن بۆ لەنێوچوونی تۆڕە خۆجێییەکان.

"کاستلیس" لە کتێبەکەی دیکەی -تۆڕەکانی توورەیی و هیوا؛ بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان لە سەردەمی ئینتێرنێتدا- زیاتر دەپرژێتە سەر بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان لە دەیەی ڕابردوودا. ئەو پێی‌وایە بزووتنەوە بەتۆڕکراوەکانی سەردەمی پەیوەندییەکان شێوازێکی نوێ لە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکانن، ئەو بزووتنەوانەی کەمتر زنجیرەی پلەبەندین و زیاتر لە سەر بنەمای بەشداری کردنن. بزووتنەوە بێ ڕێبەرەکان، زیاتر لە سەر بنەمای تۆڕە ئاسۆییەکان، خۆبەڕێوەبەریی سیاسی تاک و یەکانگیری پلان بۆ دانەڕێژراو ڕاوەستاوە. لە ڕوانگەی "کاستلیس" ئەم جۆرە بزووتنەوانە لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانەوە دەست پێ دەکات و لە جیهانی ئەمڕۆی پەیوەندییەکان وەکوو ڤایرۆسێکی گوازراوە، لە ڕێگای مۆبایل و گواستنەوەی نووسین و دەنگ و ڕەنگ پەرە دەستێنێت. ئەو پێی‌وایە کە ئینتەرنێت بارودۆخ و دەرفەتێکی ڕاستەوخۆی بۆ گواستنەوەی زانیارییەکان و بەشداری پێکردن، هەستەکانی توورەیی گشتی و هیوای دروست کردوە. ئەو بە مەبەستی زاڵبوون بەسەر ترس و دۆزینەوەی هیوا، پەلکێشمان دەکات بۆ چەمکێکی گرینگ لە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکاندا، ئەویش چەمکی "شوناسی گشتی"یە. شوناسی گشتی ئاماژەیە بۆ سیستەمێکی پتەو و تێکەڵاو لە پەیوەندییەکان کە بە هۆیەوە بکەران دەتوانن پێناسەیەکی یەکگرتوو، بێ سنوور و نەگۆڕ لە (ئێمە) لە هەر کاتێکی دیاریکراو بخەنە ڕوو و بە بەشداری کردنیان لە بزووتنەوەکە پێکەوەیان گرێ بدات. لە ڕوانگەی کاستلیس ئەمە بابەتێکی بنەڕەتی و گرینگە بۆ بزووتنەوەکان، لەبەر ئەوەی خەڵک بە هۆی پێکەوەبوون بەسەر ترسیاندا زاڵ دەبن و دەتوانن ئاسۆی هیواکانیان بدۆزنەوە. پێکەوەبوون هەمان چەمکی (کۆمەڵگە) ناگرێتەوە، لەبەر ئەوەی کۆمەڵگە پێویستی بە هەبوونی کۆمەڵێک بەهای هاوبەشە و ئەمەش هێشتا لە بزووتنەوەکە دروست نەبووە بەڵام بەرەو دروستبوون دەچێت، لەبەر ئەوەی زۆرێک لە خەڵکانی بەشداربوو بە خۆزگە و ئامانجی تایبەتی خۆی پەیوەست بە بزووتنەوەکە دەبن و دواتر هەوڵ دەدەن شتە هاوبەشەکانیان لە ڕەوتی بزووتنەوەکەدا بدۆزنەوە؛ هەر بۆیە کۆمەڵگە ئامانجێکە کە دەبێت بەدەست بێت بەڵام پێکەوە بوون خاڵی دەستپێک و سەرچاوەی گەیشتن بە هێزە.

کاستلێس لە کتێبەکەیدا ئاماژە بە بزووتنەوەکانی دەیەی ڕابردوو دەکات و بە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییە تۆڕییەکان ناوی دەبات، کە سەرەتا لە جیهانی عەرەب پەرەی سەند و ڕووبەڕووی توندوتیژی تۆقێنەری دیکتاتۆری عەرەبی بوونەوە. ئەم بزووتنەوانە چارەنووسی جیاوازیان هەبووە، هەر لە سەرکەوتن تا دانوستان، ڕەشەکوژیی بەردەوام و تەنانەت شەڕی نێوخۆییان ئەزموون کردوە، دواتر بزووتنەوەکانی دیکە دژی بەڕێوەبەریی ناتەندروستی قەیرانی ئابووری لە ئورووپا و ئەمریکا سەریان هەڵدا

سەبارەت بە ڕووداوەکانی ناسراو بە بەهاری عەرەبی و بزووتنەوەی "وال ستریت" لە کتێبی (تۆڕەکانی توورەیی و هیوا؛ بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان لە سەردەمی ئینتێرنێتدا) چەند تایبەتمەندییەک بۆ بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان دەیاری دەکات کە بریتین لە:

١. بزووتنەوەکان بە شێوازە جۆراوجۆرەکانیان تۆڕین (Networked)، کە ئینتێرنێت، مۆبایل و ئامرازەکانی دیکەی ئۆنلاین و ئۆفلاین دەوری سەرەکی دەبینن.

٢. لە کاتێکدا ئەو بزووتنەوانە بە گشتی لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانی ئینتێرنێتەوە سەرهەڵدەدەن، تەنها بە داگیرکردنی ژینگەی شار دەبنە بزووتنەوەیەکی گشتگیر، چ بە دەستبەسەرداگرتنی گۆڕەپانە گشتییەکان بێت یا بەردەوامیی خۆپێشاندانەکان لە شەقامەکان. کەشی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان هەمیشە لە کارلێکیی نێوان کەشی ڕەوتەکانی سەر ئینتێرنێت و کەشی ئەو شوێنانەی کە خۆپێشاندانی لێ دەکرێت پێک دێت، هەربۆیە ئەم تێکەڵابوونەوەی کەشی سەرهێڵ و کەشی شار، سێهەم کەش بە دوای خۆیدا بەناوی کەشی ئۆتۆنۆمی. ئەم کەشیی ئۆتۆنۆمی (خۆدمختاری)ـە شێوازی نوێ بزووتنەوە کۆمەڵایەتییە نوێیەکانە.

٣. ئەگەرچی بزووتنەوەکان بە هۆی دەستبەسەرداگرتن و خۆپێشاندان لە شەقامەکان تارادەیەک ڕەگیان لە ژینگەی شار داکوتاوە، بەڵام بەردەوام بوونی ئەوان لە کەشی ئازادیی ئینتێرنێت دەستەبەر دەبێت. بە لەبەرچاوگرتنی ئەوەی کە بزووتنەوەکان تۆڕێکن لە تۆڕەکان، دەتوانن بەبێ ئەوەی شوێنێکی دیاریکراویان هەبێت بە ڕێگای کارلێکی نێوان ئەو تۆڕانە یەکگرتوویی و یەکدەنگیی خۆیان دەستەبەر بکەن.

٤. بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان بە هۆی پریشکێکەوە دەست پێ‌دەکات کە دەکرێ بە هۆی ڕووداوێکەوە بێت یا بە هۆی بێزاری زۆر لە کردەوەی دەسەڵاتداران. کە لەم بوارەدا ڕۆڵی گواستنەوەی دیمەنەکان زۆر گرینگن، بەتایبەتی ماڵپەڕی یوتیوب دەورێکی کاریگەری هەبووە لە ڕێکخستنی قۆناغە سەرەتاییەکانی بزووتنەوەکاندا.

٦. بزووتنەوەکان لە هەمان کاتدا کە لۆکاڵین، جیهانییشن؛ بە هۆکاری تایبەت بەو ژینگە یا کۆمەڵگەیە لە بەستێنێکی تایبەتەوە سەر هەڵدەدەن و کەشێکی گشتی دروست دەکەن لە ڕێگای داگیرکردنی کەشی شار و پەیوەست بوونیان بە ئینتێرنێت، کاردانەوەی دەبێت لە ئاستی جیهانی، لەبەر ئەوەی بە هۆی ئامڕازەکانی تەکنۆلۆژیا و ئینتێرنێت پەیوەندییان بە سەرانسەری جیهان هەیە و بۆ ڕێکخستنی خۆیان سوود لە ئەزموونەکانی دیکە وەردەگرن. و وەکوو ڤایرۆسێکی گوازراوە لە شارێکەوە بۆ شارێکی دیکە و لە وڵاتێک بۆ وڵاتێکی دیکە وەک ئەزموونی بزووتنەوەکانی ناسراو بە بەهاری عەرەبی کە چەندین وڵاتی عەرەبی گرتەوە کە زۆرینەی ئەوانە بە هۆی خراپیی دۆخی گوزەرانی خەڵک و دیکتاتۆرییەتی دەسەڵاتداران بوو.

٦. قۆناغی تێپەڕیین لە توورەییەوە بۆ هیوا بە ڕێگای هاوفکری لە کەشی ئۆتۆنۆمی دەستەبەر دەبێت. بڕیارەکان بە گشتی لە کۆبوونەوە و لیژنەکان بە وەرگرتنی ڕای بەشداران دیاری دەکرێت. لە ڕاستیدا ئەم بزووتنەوانە بێ ڕێبەرن، ئەوەش نەک بە هۆی نەبوونی خواست یا نەبوونی کەسی شیاو، بەڵکوو بەهۆی بێ متمانەیی زۆرینەی بەشدرانی بزووتنەوەکە بەرانبەر هەر جۆرە نوێنەرایەتی کردن و پێ سپاردنی دەسەڵاتەکان.

٧. تۆڕە ئاسۆییە فرە ڕەهەندەکان لە کەشی ئینتێرنێت و کەشی شار، دەبنە هۆی هەستی پێکەوەبوون، بە خاڵێکی سەرەکی بۆ بزووتنەکان دادەنرێت. لەبەر ئەوەی خەڵک بە هۆی پێکەوە بوون بە سەر ترسیان زاڵ دەبن و ئاسۆی هیوایان دەدۆزنەوە. هەر بۆیە ئاسۆیی بوونی تۆڕەکان دەبنە هۆی بەهێزبوونی هاوکاری و یەکانگیری لە نێوان بەشداران و پێویستیی هەبوونی ڕێبەری فەرمی کەم دەکاتەوە.

٨. بزووتنەوەکان بەبەردەوامی خۆیان هەڵدەسەنگێنن و لەسەر تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان باسی ئەوە دەکەن چ جۆرە کۆمەڵگەیەک و دێموکراسییەکیان دەوێت. بزووتنەوەکان لە بنەڕەتدا توندوتیژ نین، پشت بە نافەرمانی مەدەنی دەبەستن، بەڵام ناچار دەکرێن بە مەبەستی گوشار خستنەسەر دەسەڵاتداران شوێنە گشتییەکان بگرن یا پشت بە تاکتیکی تێکدەرانە ببەستن.

ڕۆڵی ئەفسەرانی خەباتگێڕ لە هێزی پێشمەرگەی کوردستاندا

ناسر سالحی‌ئەسل

نازناوی "پێشمەرگە" بۆ یەکەم جار، لە بارەگای پێشەوای مەزنی کوردان "قازی محەممەد"، سەرکۆماری کوردستان لە ساڵی ١٣٢٤ی هەتاوی لە شاری مەهاباد، بۆ ڕۆڵەی کورد کە لە پێناوی وەدەستهێنانی ئازادی و دادپەروەری، ڕزگاری لە ژێردەستی و ستەمی نەتەوایەتیی گەلی کورد، پارێزگاری لە هێماکانی نیشتمان و خاک گیانی خۆی فیدا دەکا، دیاری کرا. بۆیە هێزی پێشمەرگەی کوردستان، کۆڵەکەی خەباتی نەتەوەی کوردە کە ورە بە خەباتی جەماوەریی گەلی کورد لە شار و شەقام دەدات. هەروەها لە سەردەمی کۆماری کوردستانەوە تا ئێستا هەر کات خەباتی پێشمەرگانە لە ئارادا بووە، هەموو ڕەهەند و شێوەکانی خەباتی جەماوەریی گەشەی سەندوە و خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەمیشە پشتیوانییان لە هێزی پێشمەرگەی کوردستان کردوە.

لە مێژووی خەباتی پێشمەرگانەدا باسکردن لە ڕۆڵی ئەفسەرانی خەباتگێڕ و نیشتمانپەروەر، شۆڕشگێڕ و ئازادیخوازی کورد لە "هێزی پێشمەرگەی کوردستان" لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، کە هەم لە مێژووی هاوچەرخی خەباتی سیاسی_نەتەوایەتیی گەلی کورددا جێگە و پێگەیەکی تایبەتییان هەیە و هەم وەکوو ڕووداوێکی گرینگە لە خەباتی پڕ لە شانازی چەکداری دژ بە دەسەڵاتی سەرەڕۆی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، پێویستی بە لێکۆڵینەوە و وردبوونەوەی زیاتر هەیە. هەر بۆیە لێرەدا بە بۆنەی ٢٦ی سەرماوەز، ڕۆژی "پێشمەرگەی کوردستان" بە کورتی باس لە کاریگەری و کاردانەوەی ڕۆڵی ئەفسەرانی خەباتگێڕی کورد لە بەرەوپێشچوون و ڕێکخستنەوەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و خەباتی چەکداریی و نەتەوایەتی_دێموکراتیکی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکەین.

پاش سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران، پەیوەستبوونی پۆلێک لە ئەفسەرانی خەباتگێڕ و نیشتمانپەروەری کورد بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و بە تایبەت بە ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بە قۆناغێکی گرینگ لە مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازی و نەتەوەیی و دێموکراتیکی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەژمێردرێ. بە خۆڕێکخستنەوەی سەر لە نوێی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەژێر تیشکی ڕێنوێنییەکانی ڕێبەری مەزن دوکتور قاسملووی نەمر، بەشێک لە ئەفسەر و دەرەجەدارانی شۆڕشگێڕی کورد، لە کاتی خۆپێشاندانەکانی گەلانی ئێران و بەشێکی دیکە پاش سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران، لەگەڵ کۆمیتەکانی حیزبی دێموکرات لە شارەکانی کوردستان و بە تایبەت لەگەڵ ڕێبەری ناوداری کورد شەهید دوکتور قاسملوو، پەیوەندیان گرت و وەک پێشمەرگە و ئەندامی چالاکی ڕیزەکانی حیزبی دێموکرات، تێکۆشانی سیاسیی_نیزامیی خۆیان دەست پێ کرد. هەر بۆیە تێکەڵبوونی ئەفسەرانی خەباتگێڕ و ئازادیخوازی کورد لە شۆڕش و ڕاپەڕینی خەڵکی مافویستی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ دابینکردنی مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکانی و ئازادی و دێموکراسی لە ئێراندا، هەڵوێستێکی شۆڕشگێڕانە، لاپەڕەیەکی زێڕین لە خەبات بۆ مافە سیاسی_ نەتەوایەتییەکان و مێژوویەکی پڕ لە شانازیە لە خەبات بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.

پاش بەتاڵانبردنی دەسکەوتەکانی شۆڕشی گەلانی ئێران لە لایەن لایەنگرانی خومەینییەوە، ڕێژیمی تازە بە دەسەڵاتگەیشتووی کۆماری ئیسلامیی ئێران، لە لایەک بە هەموو شێوەیەک دژایەتیی لەگەڵ ئەو فەزا ئازاد و دێموکراتیکە دەکرد کە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێکهاتبوو، لە لایەکی دیکەوە هیچ باوەڕێکی بە چارەسەرکردنی ئاشتیخوازانەی مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکانی نەتەوەکانی ئێران و بە تایبەت مافی سیاسی و نەتەوایەتیی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان نەبوو. هەر بۆیە ڕێژیمی خومەینی، هێزە گۆپاڵبەدەستەکانی وەک کومیتەچی و پاسدارەکانی بۆ شەڕ و ئاژاوەنانەوە، ڕەوانەی کوردستان و شوێنەکانی دیکەی ئێران کرد. بە هەڵگیرساندنی شەڕ لە شاری سنە، پاوە و نەغەدە و سەرئەنجام بە ڕاگەیاندنی فتوای جیهاد بە دژی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ویستی کە هەم ئەم فەزا ئازاد و دێموکراتیکەی کوردستان تێکوپێک بدا و هەم بە چاو سوورکردنەوە، نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ویست و داخوازییە نەتەوەییەکانی پاشگەز بکاتەوە. بۆیە ڕێژیمی ئێران بۆ داگیرکردنەوەی شار و گوندەکانی کوردستان بە فڕۆکە و تانک و تۆپ هێرشێکی وەحشییانەی گرتەبەر. هەروەها ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی دەستی کرد بە گرتن و کوشتاری خەڵکی سڤیل و ئاشتیخواز و مافویستی گەلی کورد و بە هەزاران کەسی گرت و لە زیندانەکاندا ئیعدامی بەکۆمەڵی وەڕێ خست. خەڵکی سڤیلی سەدان گوند قەڵاچۆ کران و بە میلیاردها تمەن زیان بە سەروەت و سامانی گشتی و نەتەوەیی خەڵکی کورد کەوت.

لە وەها بارودۆخێکدا بەشێکی گرینگ لە ئەفسەر و دەرەجەدارانی مافویستی کورد بە دیتنی پێشێلکردنی تەواوی مافە نەتەوەیی، سیاسی، فەرهەنگی و مرۆییەکانی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە لایەن ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییەوە و هەنگاونانی ئەو ڕێژیمە بۆ زیاتر میلیتاریزەکردنی کوردستان، هەروەها گرتنەبەری سیاسەتی ڕاوەدوونان و گرتن و ئەشکەنجە و زیندانیکردنی مافخوازانی کورد لە لایەن ڕێژیمەوە، هاتنە سەر ئەو باوەڕە کە تەنیا ڕێگا دژ بە دەسەڵاتی ڕەش و سەرەڕۆ و دیکتاتوری ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی خەباتی چەکدارییە. لە وەها هەلومەرجێکدا ئەفسەرانی شۆڕشگێڕ و ئازادیخوازی کورد بە گرتنی پادگانی مەهاباد وەک بنکەیەکی سەرەکیی سەرکوتی خەڵک ڕۆڵی بەرچاویان بینی. هەر بۆیە پاش کۆتایی هاتنی کۆنگرەی چوارەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران چەند کەس لە ئەفسەرانی شۆڕشگێڕ بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردران و بەشێکی دیکەیان دوای کۆنگرە، لە شوڕای نیزامی حیزبی دێموکراتدا لە پێگەیاندنی هێزی پێشمەرگەی کوردستاندا ڕۆڵی بەرچاویان گێڕا. ئەوەش بووە هۆی ئەوەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەمیشە بۆ ئەفسەرانی نیشتمانپەروەر و ئازادیخوازی کورد لە بۆسە و پیلانگێڕیدا بێ، بۆ ئەوەی بتوانێ لەنێویان بەرێ، یان لە مەیدانی بە کردەوەی خەبات دووریان خاتەوە.

ڕێژیمی ئیسلامی لە یەکەمین کردەوەی چەپەڵی خۆیدا پاش داڕشتنی پیلانێکی دژە مرۆیی، سەرئەنجام توانی شەهیدان سەرگورد حەبیبوڵڵا عەبباسی و سەروان ئەحمەد چەڵەبی لە بنکەی شوڕای نیزامی حیزبی دێموکرات لە شاری مەهاباد بە فێڵ و تەڵەکە تیرۆر بکات. ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی پاش ئەو تیرۆرە، دەیان و سەدان کردەوەی تیرۆریستی دیکەی لە شوێنە جیاجیاکانی کوردستان بە دژی ئەفسەرانی شۆڕشگێڕی کورد و هێزی پێشمەرگەی کوردستان بەڕێوە برد. بەڵام بۆ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی دەرکەوت کە بە گرتنەبەری تیرۆر و گرتن و ئیعدامی ئەفسەرانی خەباتگێڕ و ئازادیخوازانی کورد، خەڵکی کورد لە ئامانجەکانی پاشگەز نابێتەوە، بەڵکوو ورە و باوەڕی خەڵکی کوردستان بۆ گەیشتن بە مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکان، زیاتر و بە گوڕو تین تر دەکات. چونکە لە ڕەوتی خەباتی خوێناویی نەتەوەی کورددا بینراوە، کە ئەفسەر و دەرەجەدارانی شۆڕشگێڕی کورد هەم بوونەتە سیمای پێشەنگی خەباتی ڕزگاریخوازیی نەتەوەکەیان -کە لە مێژوویی هاوچەرخی سیاسیی کوردستاندا جێگە و پێگەی تایبەتییان هەیە- و هەم بە هەزاران ڕۆڵەیان لە تێکۆشەرانی کورد پێگەیاندوە. ئەفسەرانی شەهیدی وەک: شەهید سەرگورد حەبیبوڵڵا عەبباسی خەڵکی مەهاباد و بەرپرسی شووڕای نیزامی، شەهید سەرگورد کەریم عەلیار، بەرپرسی کۆمیسیۆنی پێشمەرگە و خەڵکی بۆکان، شەهید سەروان ئەحمەد جاویدفەر" کاک هەژار" خەڵکی مەهاباد، شەهید سەروان خەلیل زەرع ناسراو بە خەلیل خەلەبان خەڵکی کرماشان و فڕۆکەوان، شەهید سەروان حاتەم دوعاخوان فڕۆکەوان و خەڵکی ورمێ، شەهید سەروان ئیقباڵ کەریم نژاد خەڵکی سنە، شەهید سەروان ئەحمەد چەڵەبی خەڵکی مەهاباد، شەهید سەروان عەبدوڵڵا ئەفشین خەڵکی بۆکان، شەهید خەلیل مورادی خوێندکاری فڕۆکەوانی و خەڵکی سەقز، شەهید سەروان ئیبراهیم ئەحمەدی خەڵکی شاری سنە، شەهید سەروان تەحسین برومەند خەڵکی پاوە، نەمر سەرهەنگ ئەحمەد ڕەبیعی ناسراو بە کاک چیا خەڵکی مەهاباد و شەهید سەروان چەکۆ ڕەحیمی خەڵکی مەهاباد، پۆلێک لەو ئەفسەر و دەرەجەدارە نیشتمانپەروەر و ئازادیخوازانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوون کە بۆ هەتا هەتایە لە لاپەڕەکانی پڕ لە شانازیی مێژوویی خەباتی ڕەوای نەتەوەی کورددا ڕێگا و ڕێبازیان بە زیندوویی دەمێنێتەوە.

بێگومان کاریگەری و شوێندانەریی ئەفسەرانی نیشتمانپەروەر، خەباتگێڕ و شۆڕشگێڕ لە خەباتی ڕەوای نەتەوەی کورد بۆ مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکان، بۆتە حەقیقەتێک و هێمایەک بۆ خەباتی ڕەوای نەتەوایەتی گەلی کورد. ئێستا خەڵکی کوردستان و بە تایبەت نەوەی نوێی بزووتنەوە ژینا "ژن . ژیان . ئازادی"، شانازی بە ڕێگا و ڕێبازی ئەفسەرانی نیشتمانپەروەر، خەباتگێڕ و ئازادیخوازی کورد دەکەن و تا گەیشتن بە ئامانجەکانی ئەو شەهیدانە لە تێکۆشان و خەبات لە پێناو مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە شار و شەقام لە شکڵ و شێوەی جۆراوجۆردا بەردەوام دەبن.

لە ڕۆژی "پێشمەرگەی کوردستان"دا یاد و ناوی ئەفسەرانی شەهید بۆ نەوەی نوێ دەبێتە هەوێنی خەباتگێڕانەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بۆ ڕزگاریی کوردستان و ڕێگا و ڕێبازیان بۆ هەمیشە بە زیندوویی دەمێنێتەوە.

یەکڕیزی ڕەمزی خۆپاراستن، ئاسایش و سەرکەوتنی ئێمەی کوردە

(پەیامی یەکیەتییەکانی ژنان، لاوان و خوێندکارانی دێموکرات، بەبۆنەی ٢٦ی سەرماوەز، ڕۆژی پێشمەرگەی کوردستان)

خەڵکی پێشمەرگەپەروەری ڕۆژهەڵاتی کوردستان!

ژنان، لاوان و خوێندکارانی ڕزگاریخوازی وڵات!

پێشمەرگە ئەو ئینسانە واقعییەیە کە لەپێناو بەختیاری و ڕزگاریی گەل و نیشتمانی لە هەموو خۆشی و ئاسوودەییەکی ژیان گوزەراوە و لە زستانی سارد و لە هاوینی گەرمدا، دوور لە ماڵ و منداڵ و کەسوکاری، لە سەنگەری شەرەفدا گیان لەدەست دەدات، پێشمەرگە ئەو ڕۆڵە بەئەمەگەی خەڵکە کە هەموو سەرمایەی ژیانی بە سەخاوەتەوە لە خزمەتی ئامانجەکانی گەل وەکار خستووە، بێ ئەوەی لەو ڕێگایەدا چاوی لە حقووق و پاداش و تەنانەت سپاسێکیش بێت. ئەگەر بە زێدەڕۆی و چەقبەستوویی لە قەڵەم نەدرێت ئەم پێناسە کورتە پوختترین و گونجاوترین پێناسەیەکە کە لەلایەن شەهیدی پێشمەرگە و ڕێبەرمان دوکتور قاسملووی هەمیشە لەیادە بۆ پێشمەرگە کراوە، بۆیە بەپێی ئەم پێناسەیە دەکرێت وشەی پێشمەرگە وەکوو چەمکێکی گرنگ لە مێژووی بزاڤی ڕزگاریخوازیی کورددا ببێتە مانیفستێک بۆ هەموو ئەو کەسانەی کە لە بازنەی خەبات بۆ ڕزگاریی نەتەوە و خاکەکەیان تێدەکۆشن و هەر بە پێوانەی ئەم پێناسەیە دەکرێت جیاوازیی پێشمەرگە و چەکدار دەسنیشان بکرێت.

کادر و پێشمەرگە ئازیزەکانی کوردستان

وەک هەموومان دەزانین ٧٩ ساڵ پێش ئێستا و لە ڕۆژی ٢٦ی سەرماوەزی ساڵی ١٣٢٤ی هەتاویدا (١٧ی دیسامبری ١٩٤٥)، بە هەڵمەت و لەسەر دەستی بەهێزی پێشمەرگە خۆنەویستەکانی کوردستان ئاڵای ڕێژیمی داگیرکەری پالەوی لە سەرجەم بنکە و بارەگا داسەپێنراوەکانی ئەو ڕێژیمە لە شاری مەهاباد هێنرانە خوارەوە و بۆ یەکەمجار ئاڵای کوردستان هەڵکرا. ٣٩ ساڵ دوای ئەم ڕووداوە، لە ساڵی ١٣٦٣ی هەتاوی و لە پلینۆمی دووهەمی کۆنگرەی شەشی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا، بە مەبەستی ڕێزگرتن لە کاریگەری و فیداکارییەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان لە بزووتنەوەی نەتەوایەتیی کوردستاندا، ئەم ڕۆژەی بە ناوی "ڕۆژی پێشمەرگەی کوردستان" ناودێر کرا.

ئەگەرچی نزیک بە ٨٠ ساڵ بەسەر ئەم ڕووداوە مێژووییە تێدەپەڕێت، بەڵام دەبینین هێشتا کاریگەرییە ئەرێنییەکانی ئەم ڕۆژە لەسەر خەڵکی پێشمەرگەدۆستی کوردستان بەگشتی و ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەتایبەتی ماوە و ساڵانە بە شێوازی جۆراوجۆر یادی ٢٦ی سەرماوەز بەرز ڕادەگیردرێت. ئەوەی کە خەڵکی ڕۆژهەڵات و هەموو بەشەکانی کوردستان بەدڵ و بەگیان پێشمەرگەیان خۆش دەوێت، بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە پێشمەرگەکانی کوردستان لەژێر هەر بیرۆکەیەکی سیاسیدا لە کاتە سەختە و دژوارەکاندا و لەو کاتانەی کە دوژمن پەلاماری خاکی نیشتمان و نەتەوەکەمان دەدات، بەدڵ و بەگیان پارێزگاری لە خاک و خەڵکەکەیان دەکەن و بەبێ هیچ چاوەڕوانییەک و تەنیا لە بەر ویژدان و هەست بە بەرپرسایەتییەک کە هەیانە ئامادەن گیانی خۆیان فیدای بارەگای ڕزگاری و سەربەستی بکەن و بۆ ئاسایش و هێمنایەتیی وڵات لە هەموو خۆشییەکانی ژیان چاوپۆشی دەکەن.

کوردستانییانی شوناسخواز و بەئەمەگ

لە هەلومەرجێکدا یادی ڕۆژی ٢٦ی سەرماوەز، وەک ڕۆژی "پێشمەرگە" دەکەینەوە کە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست جارێکی دیکە بووەتە مەیدانی ململانێ ناوچەیی و جیهانیی دەوڵەتان و پێدەچێت کە ئەو ئاڵوگۆڕەی کە هەنووکە لە سووریە دەبینرێت، وڵاتانی دیکەی ناوچەکە بەتایبەت ئێرانیش بگرێتەوە، بۆیە ئەمانە ئاماژەیەکن بۆ ئێمە کە زیاتر لە جاران بە هەست و تینێکی نەتەوەیی تێکۆشین بۆ دەستەبەرکردنی مافە ڕەواکانی نەتەوەی کورد و بە هوشیاری و وریاییەوە ڕێگا نەدەین دەرفەتەکان لە کیسمان بچێت.

ڕێبەران و بەرپرسانی حیزبە سیاسییەکانی کورد بەتایبەت ڕێبەرانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان!

وەک دیارە ژێئوپولتیکی کوردستان لە ناوچەکە وای کردوە کە کوردستان ببێتە چەقی ئاڵوگۆڕەکان و وەک پێشتریش بەشێک لە بڕیارە سەرەکی و گرنگەکان ڕەنگدانەوەیان لە کوردستاندا دەبێت. دوایین گۆڕانکاری کە دەیبینین ڕووخانی دەسەڵاتی ملهوڕ و داگیرکەری بنەماڵەی ئەسەدە لە سووریە کە بەشێک لە خاکی نیشتمانمان ساڵانێکە لەژێر ستەمی ئەم حکوومەتە هەناسەی لێ بڕابوو و نکۆڵی لە کوردبوون و کوردستانیبوونی ئەو بەشە دەکرا، کەچی هەنووکە بە هۆی ڕووخانی ئەم دەسەڵاتە سەرەڕۆیە دەرەتانی زیاتر بۆ دەستەبەرکردنی دەسکەوتی زیاتر بۆ کورد ڕەخساوە، کە بە هوشیاریی سیاسی و یەکڕیزیی لایەنە سیاسییەکانی ڕۆژئاوای کوردستان دەکرێت ئەم هەلە بە قازانجی کورد بێت. ئەم بەختەی کە ڕووی لە کوردستان کردوە ئەگەر هاوگوتاری و هاودەنگی لە پشت نەبێت بە دڵنیاییەوە ئەنجامەکەی پێچەوانە دەبێت و کارەساتێکی دیکەی مرۆیی بەرۆکی نەتەوەکەمان دەگرێت، بۆیە یەکڕیزی ڕەمزی خۆپاراستن، ئاسایش و سەرکەوتنی ئێمەی کوردە و بە پشتگوێخستنی ئەم کەتوارە ڕەنگە شایەتی لۆزانێکی دیکە بین.

ئێمە وەکوو ڕێکخراوەکانی ژنان، خوێندکاران و لاوانی دێموکرات لە سەرجەم ڕێبەرانی سیاسی، پێشمەرگە و شەرڤانان، ڕووناکبیران، نووسەران و هەموو ئەو کەسانەی کە دڵیان بۆ سەربەستی نیشتمان لێ دەدا، داوا دەکەین کە لە ڕاستای یەکڕیزی و یەکدەنگی نەتەوەی کورد بجووڵێنەوە و لە هەر جۆرە ئەکتێک کە ناتەبایی لێ دەکەوێتەوە، خۆ ببوێرن؛ چونکە لە بەردەم قۆناغێکی هەستیار و گۆڕانێکی بەرچاوداین.

لە کۆتاییدا بە بۆنەی ٢٦ی سەرماوەز، ڕۆژی مەزنی پێشمەرگە، لە هەموو پێشمەرگەکانی کوردستان، لە سەرجەم هۆگران و ئەویندارانی ئاڵای کوردستان بەتایبەتی بنەماڵەی شەهیدان، زیندانییان سیاسی، ئەندامبەخشیوانی شۆڕشی کورد پیرۆزبایی دەکەین.

بەهیوای یەکگرتوویی نەتەوەیی لە سەرجەم بەشەکانی کوردستان!

بژی پێشمەرگە باسکی بەهێزی گەل و بزوێنەری ڕەوڕەوەی خەباتی کورد!

هەر شەکاوە بێت ئاڵای کوردستان!

یەکیەتییەکانی ژنان، لاوان و خوێندکارانی دێموکرات

٢٦ی سەرماوەزی ٢٧٢٤ی کوردی

هەنگاوی شاخ و شۆڕش

خۆرنشینی گۆڕەپانی خاک و خوێن

شەهید سەرگورد کەریم عەلیار

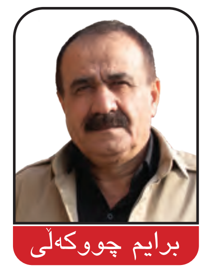

برایم چووکەڵی

لە مێژووی خەباتی نەتەوەکەماندا زۆر ڕۆڵەی بەوەج بەتایبەتی ئەفسەرە نیشتمانپەروەرەکان هەبوون کە هەموو پلە و بەرپرسایەتییەکی حکوومەتییان وەلا ناو و خزمەتێکی لەبیرنەکراویان دوای شۆڕشی گەلانی ئێران بە گەلەکەیان کرد. یەکێک لەو قارەمانە نیشتمانپەروەرانە شەهید سەرگورد کەریمی عەلیارە کە لە ڕۆژی ١٠ی پووشپەڕی ساڵی ١٣٦٤ی هەتاوی لە شەڕێکی قارەمانانەدا بەدژی لەشکری خومەینی لە ناوچەی بانە هاوڕێ لەگەڵ سێ پێشمەرگەی دیکە بە ناوەکانی، ئەبوبەکر کاکە برا (ناسراو بە عەبوو سەقزی)، سلێمان پیرۆت و هەمزە شێخەیی شەهید بوون.

شەهید کەریم عەلیار (ناسراو بە سەرگورد عەلیار) لە ساڵی ١٣٢٠ی هەتاوی لە ئاوایی عەمبار سەر بە ناوچەی ئەحمەدیکۆری بۆکان چاوی بە دنیای ڕوون کردەوە. ئەو لە بنەماڵەیەکی دەوڵەمەند گەورە بوو، لە خوێندنیشدا زۆر زیرەک بوو، و پۆلەکانی خوێندنی یەک بەدوای یەکدا بڕی. پاشان چووە ئەرتەش و پلە نیزامییەکانی هەتا پلەی سەرگوردی بڕی. سەرگورد عەلیار بە پلەیەکی باش کۆلێژی ئەفسەریی تەواو کرد و لیسانسی حقووقی سیاسیی وەرگرت. کاتێکیش ڕێژیمی تازە بەدەسەڵات گەیشتووی ئیسلامی پەلاماری خەڵکی کوردستانی دا، سەرگورد عەلیار چەند مانگ پاش دەستپێکردنی بەرگریی چەکدارانەی خەڵکی کوردستان دژی ڕێژیمی خومەینی، ئەرتەشی ڕێژیمی کۆنەپەرستی خومەینی بەجێهێشت و هاتە ڕیزی پێشمەرگەوە و هەتا ڕۆژی شەهیدبوونی، خەباتی خۆی بۆ هێنانەدیی ئامانجە پیرۆزەکانی گەلی کورد درێژە پێدا.

شەهید سەرگورد عەلیار لەبەر لێوەشاوەیی و ئیمانی قووڵ بە ڕێبازی گەلەکەی پاش ماوەیەکی کەم بە فەرماندەری هێزی پێشمەرگە دیاری کرا و لە چەندین ناوچەی کوردستان ئەم بەرپرسایەتییەی بەچاکی بەڕێوە برد. لە ماوەی شەش ساڵ بەرپرسایەتی لە کاروباری نیزامیدا چ وەک فەرماندەری هێزو ئەندامی کومیسیۆنی پێشمەرگە و چ وەک ڕاوێژکاری نیزامیی دەفتەری سیاسی سەلماندی کە پێشمەرگەیەکی خاوەن بیروباوەڕو بەرپرسێکی پسپۆر و شارەزایە.

سەرگورد عەلیار مرۆڤێکی ئارام و سەرەخۆ بوو، هەرگیز لەکار ماندوو نەدەبوو و هەر ئەرکێکی لەلایەن حیزبەوە پێئەسپێردرابا بێ ئەم لاوئەولا بەڕێوەی دەبرد و لە هەموو دەرفەتەکاندا لە ئەزموونەکانی خۆی بۆ خزمەت بە پێشمەرگە کەڵکی وەردەگرت. سەرگورد عەلیار بۆ دوژمن ببوو بە چقڵی چاو و بە بیستنی ناوەکەی ترس و لەرز دڵی هێزەکانی ڕێژیمی دادەگرت. فەرماندەی لەخۆبوردوو ئەزموونی دوو فەرماندەهی شەڕی کلاسیک و شەڕی پارتیزانیی لێک گرێ دابوو و سەری لە هێزی کۆنەپەرەستی شێواندبوو. بێجگە لەوانە، بەهۆی مرۆڤدۆستی، لەسەرەخۆیی و ئاکار و ئەخلاقی نموونەی ببوو بە خۆشەویستی هەموو هاوڕێیانی حیزبی و پێشمەرگەکان.

سەرگورد عەلیار لەبەر لێهاتووی و لێوەشاوەیی لە کۆنگرەی شەشەمی حیزب (ڕێبەندانی ساڵی ١٣٦٢) بە ئەندامی کومیتەی ناوەندی هەڵبژێردرا. ئەو بایەخێکی زۆری بە هێزی خەڵک وەک پشتیوانیی سەرەکیی جووڵانەوە دەدا، و زۆرجار دەیگوت: شۆڕش و جووڵانەوە کاتێک سەردەکەوێ کە ڕیشەی لەنێو دڵی زەحمەتکێشان داکوتابێ. بۆیە گرینگییەکی لە ڕادەبەدەری بە پێوەندیی نێوان خەڵک و پێشمەرگە دەدا و هەمیشە هەوڵی دەدا ئەو پێوەندییە قایم و پتەوتر بکا. هەروەها ژیری و لێزانیی سەرگورد لەوەدا بوو کە چەندین فەرماندەی بەوەجی پەروەردە کرد کە لە پاش خۆی هەرکامەیان ببوونە فەرماندەیەک کە جێی پەنجەیان لە حیزبی دیموکراتدا دیار بوو. کار و چالاکییەکانی سەرگورد هێندە کاریگەر و شوێندانەر بوون کە کۆماری ئیسلامی بۆ بەدناو کردنی تەنانەت پاش سی ساڵ لە شەهید بوونیشی وازیان نەهێنا و بە دروستکردنی فیلمێکی پڕ لە درۆ و چەواشەکارانە بە ناوی "شور شیرین" هەوڵیان دا سیمایەکی دیکە لە سەرگورد عەلیار بە نەوەی نوێ بناسێنن، غافڵ لەوەی هاوسەنگەرانی سەرگورد وەها چیرۆکی پڕ لە خۆشەویستیی سەرگورد عەلیاریان بە گوێی ڕۆڵەکانیاندا چرپاندوە کە کارەکەی کۆماری ئیسلامی بوو بە بڵقی سەرئاو.

ئەو پێشمەرگە تێکۆشەرە، ئەو فەرماندە لێوەشاوەیە، جێی هیوا و هۆمێدی حێزبی دێموکرات بوو. کەریم حاجیڕەسووڵی کە لە دوایین کاتەکانی ژیانی سەرگورد لەلای بووە، بەمجۆرە باسی شەهید بوونی دەکا: "بەدۆڵێکدا بەرەوپشتی وشترمل وەسەر دەکەوتین ، ئێستا زۆر دوور نەکەوتبووینەوە کە لە بەرزاییەکانی برۆشکانی تۆپی ١٠٦ یان پێوەناین کە پەنجا میترێک دوور لە ئێمە کەوت. کاک سەرگورد کە بە سووکی بریندار ببوو، فەرمووی دەبێ زوو لێرە تێپەڕین. چەند دەقەیەکی پێ چوو لەگەڵ زرمەی تۆپی دووهەم هەموومان بەسەر یەکدا کەوتین. تۆپەکە وە سەری "عەبوو سەقزی" کەوتبوو و تەنیا پێستی سەروچاوی مابوو. کاک سەرگورد جارێکی دیکەش ئەمجارەیان بە توندی لە پشت و زگ و کەلەکەوە بریندار بۆوە. ئەسپەکە ورگ و ڕیخۆڵەی هاتبۆ دەرەوە، منیش لەگەڵ ئەوەی تۆپەکە فرێی دام و بەتەواوی تاسابووم، لەدوو جێگاشەوە بریندار ببووم. تەپ وتۆزێکی زۆر بوو، نەمدەتوانی هەستم، هەموو لەشم قورس و کوترابوو. هەرچۆنێک بوو نیوە بەگاگۆڵکە و نیوە بەپێوە خۆم گەیاندە کاک سەرگورد. برینی من کەمتر بوو، هەربۆیە وەزعی من باشتر بوو. ڕەنگی ڕوخساری لەبەر خوێنڕێژیی زۆر گۆڕابوو، بەلێوە لەرزەیەکەوە فەرمووی زێڕەگیان تۆ باشی؟ ئەدی عەبوو؟ چاوێکی بۆ گێڕا، فەرمووی کوا؟ کاک تایر ئاگاتان لێی بێ و پێ بڵێن وریای عەینەکەکانی بێ، ئەو بۆ شەو چاوی زۆر زەعیفە. گوتم کاکە هەموو باشین وەرە کۆڵم با دوور کەوینەوە. فەرمووی نا، تۆ ناتوانی. من تازە تەواو بووم تۆ برۆ، دەستم بردە بەر پشتی ڕاستی بکەمەوە، مستم پڕ بوو لە خوێن، دەستی چەپیم خستە سەرشانم و لەسەر چۆک ویستم لەکۆڵی بکەم، بەڵام بەسەر لاشانمدا بەر بۆوە. بە نیوەدەنگێکی ناتەواو فەرمووی تۆ برۆ لێت دەدەن و قسەکەی تەواو نەکرد و گیانی پاکی بە خاکی پیرۆزی کوردستان سپارد...".

ڕۆژهەڵاتی کوردستان
سەرچاوەکانی هێز و گەمەی سیاسی

تەهای ڕەحیمی

مێژووی کەونار وەلانێن، جوغرافیای ڕۆژهەڵاتی کوردستان تا ڕادەیەکی زۆر لە چاوی بزاڤ و بەتایبەتیش بەشداریی سیاسی و شۆڕشگێڕانەی ناوچەکان، لە خەباتی ڕزگاریخوازی کورددا دیاریکراوە. یان تەنانەت ئەگەر ناوچەیەکی دەرەوەی بەشداربوو وەک کوردستان ئاماژەی پێ درابێ، ئەو قوورسایی و گرنگییەی دەبوو پێی بدرێ بۆ گەڕانەوە بۆ باوەشی کوردستان و تێکەڵکردنی بە خەبات پێی نەدراوە. بەڵام ئیدی ڕیساڵەتی خەباتی کورد و زیندوویەتی کۆمەڵگەی کوردی و بەتایبەتیش ئەو فەلسەفەیەی کۆمەڵگە و بزاڤ بە پێوەندیی دوولایەنە بردیانە پێش و، لە بزووتنەوەی ژینادا بوو بە وێژەمانی زاڵ بەسەر ئێراندا و تەنانەت پەڕییەوە دەرەوەی سنوورەکانی ئێرانیش، شۆڕشێکی فەرهەنگی بەدوای خۆیدا هێنا کە وەک دیاریکردنی نافەرمی سنوورەکانی ڕۆژهەڵات کوردستان دەکرێ سەیری بکرێ.

هەر شۆڕشیک وزەیەکی یەکجار زۆر ئازاد دەکا، کە دەبێ کانالیزە و بەڕێکخستن بکرێ، ئەگینا وەک فیشەکە شێتێک دەکرێ هەڵگەڕێتەوە، جا ئەم هەڵگەڕانەوەیە مەرج نییە یەکجێ بپێکێ، بەڵام پێکانێکی بەرەبەریی دەبێ. کارنەڤاڵی نەورۆزیی ساڵی پار کانالیزەی ئەم وزە بەهێزە بوو. ئەم وزەیە پەنگخواردوویە لە کارناڤالەکەدا سەرەڕای ئەو خەسارە گیانی و زەبروزەنگەی لە کاتی شۆڕشدا دیبووی، لایەنی دەرەهەستی کۆمەڵگەی هێندە بووژاندەوە کە، شان بە شانی ئەکت و ڕەفتارە سیاسییەکانی خۆی لە گەرمەی شۆڕشەکەدا سنووره فەرهەنگییەکانی ڕۆژهەڵاتی بەرفراوان کردەوە. ئەوەش پێمان دەڵێ ئەگەرچی شۆڕشی ژینا دەرهاویشتەیەکی وەک یەکەی سیاسی بۆ ڕۆژهەڵات لێنەکەوتەوە، بەڵام ڕوخساری ڕۆژهەڵاتی لە زۆر ڕەهەندەوە یەک لەوان جوغرافیای کوردستان گۆڕی

بەم پێشەکییە و بە سەرنجدان بە دوورەدیمەنی ئاڵوگۆڕەکان، دەمەوێ بگەڕێمەوە شۆڕشی ژینا و چۆنیەتیی ڕەفتار و کرداری سیاسی بزاڤ لە پێوەندی دەگەڵ ئۆپۆزیسیۆنی سەرانسەری کە دەکرێ لە ئێرانی پاش کۆماری ئیسلامی بە گرنگیدان بە سەرچاوەکانی هێز تیشکی زیاتری بخرێتەسەر.

تالکۆت پارسێنس (١٩٦٣) هێز بە توانای گشتی بۆ دابینکردنی ئاسایش و ئەمنیەتی ئەو بەرپرسیارەتییانە دەزانێ کە لە سیستەمێکی دیاریکراودا لە ڕوانگەی گشتییەوە ڕەواییان پێدراوە. پارسێنس دراو بە یەکێک لە سەرەکیترین ئامرازەکانی هێز دەزانێ، کە لە ئەنجامدا ئازادی و سەربەستیش دەگەڵ خۆی دەهێنێ. ناوبراو لە ڕوانگەیەکی کلاسیکەوە دیارە بە گرنگیدان بە بنەماکانی دیموکراسی کە خۆی لە لیجیتیمەیسیدا دەبینێتەوە دەڕوانێتە هێز. ئەو پێیوایە بەبێ ئابوورییەکی دەوڵەمەند بنەما و کۆڵەکەکانی هێز لەقن و ئەم باسە دەمانباتە سەر سەرچاوە سەرزەوی و ژێرزەوییەکانی وڵات. کە ئەگەر ئەم سەرچاوانە لە ڕێگەی ڕەواییپێدراو (لێجیتیمەیسی) یەوە بەکار بهێندرێن، دەبێ بە دەوڵەمەندی ئابووری و ئابوورییش واتە دراو، کە لە گۆڕەپانی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئەمڕۆی جیهاندا ئازادییشی پێدەکردرێ. بە چاوخشاندنێک بە سەرچاوە ئابوورییەکانی ڕۆژهەڵات لەم بوارەدا دەکرێ باشتر لەم فاکتەرەی هێزی کورد لە دانوستانەکانی داهاتوو بڕوانێ.

لە لایەکی دیکەوە میشل شیهان (١٩٩٦) سەرچاوەکانی هێز لە زانیاری و تەکنۆلۆژیدا دەبینێ. دیارە شیهان تێگەیشتنی کلاسیک لە هێز ڕەت ناکاتەوە، بەڵکوو پێیوایە پێوەرەکانی سەرچاوەی هێز گۆڕانکارییان بەسەردا هاتوە. لەم ڕوانگەیەوە کۆنترۆڵ بایەخی زیاتر دەبێ لە هەموو پێوەرەکانی دیکە، چونکی زانیاری ئەو دەرەفەتە بە ئەکتەری سیاسی دەدا، بەربێژی ئەکتی بەرانبەر بکا و چارەسەر یان پێشگیری تایبەتی بۆ بگرێتە بەر. تەکنۆلۆژییش ئامرازی جیبەجێکردنی دژکردەوە و هەمیش ڕیکخستن و کۆکردنەوەی زیاتر و ڕاستتری زانیارییە. بۆیە بۆ هەر ئەکتەرێکی دەوڵەتی و نادەوڵەتی زۆر زۆر گرنگە بتوانێ ئەم توخمانە دەستەبەر بکا هەتا مانەوەی خۆی و بەدیهێنانی ئامانج و بەرنامەکانی مسۆگەر بکا. دیارە هەر ئەکتەرێک ئەم دەرەفەتانەی لە بەردەست بوو و نەیتوانی کەڵکیان لێ وەربگرێ یان توانای تێگەیشتنی لێیان نەبوو، پووکانەوەی مسۆگەرە. لەم بوارەدا ڕەنگە بزاڤی ڕۆژهەڵات توانای دابین و دەسڕاگەیشتنی بە تەکنۆلۆژی بەهۆی توانای داراییەوە کە سنووردارە نەبێ، بەڵام بەدڵنیاییەوە بەهۆی ئەو هێزە مرۆییەی هەیەتی و خۆبەخشانە خەریکی خزمەت بە بزاڤە، دەکرێ زانیاری لەسەر کوردستان بە هەموو ڕەهەندەکانیەوە سەرچاوەیەکی هێز بێ، کە لە داهاتوودا بخرێتە خزمەت پاراستن و بەهێزکردنی یەکەی سیاسی ڕۆژهەڵات. دەگەڵ ئەوەشدا نابێ لەبیرمان بچێ کە پێوەرەکانی هێز تەنیا ئەم چەند خاڵە نین، بەڵکوو ڕەنگە ئامانە گرنگترینیان بن.

لەم ڕوانگەیە ئایا ڕۆژهەڵات خاوەن سەرچاوەکانی هێزە؟ ئایا فاکتەرە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵات توانیویانە ئەم دەرفەت و پێوەرانە بقۆزنەوە کە دەبێتە مایەی هێز بۆ ئێستایان و هەروەها داڕشتنی یەکەیەکی بەهێزی خاوەن سەروەری کوردی لە جوغرافیای کوردستاندا جا چ بە ئۆتۆنۆمی، فیدراڵی یان سەربەخۆیی کۆتایی بێ؟ بۆ وڵامی ئەم پرسیارانە دەبێ بزانین ڕووبەری کوردستان کوێیە. یان باشتر بڵێم ئەکتەری سیاسیی ڕۆژهەڵات، بەگوێرەی دوایین ڕووداوی سیاسی کۆمەڵایەتی لە ڕۆژهەڵات کوێ بە کوردستان دەزانێ و وێنای لە کوێ دەخولێتەوە؟

ساموئێل هانتینگتۆن (١٩٩٦) لە تیۆریی "بەریەککەوتنی شارستانییەتەکاندا، کە لەڕاستیدا دژکردەوەیەک بوو بە "کۆتایی مێژووی" فۆکۆیاما، پێیوایە قۆناخی دوای شەڕی سارد قۆناخی خۆناساندنی کۆمەڵگە جیاوازەکان لەسەر شارستانییەت، فەرهەنگ و ناسنامەیە. بۆ وێنە ناوبراو ئاماژە بەو قۆناخە بەسەرچووە دەکا کە یۆگۆسلاڤی، چێکۆسلاڤی و سۆڤییەتی لەسەر دروست بووە و، ئێژێ قۆناخی یەکگرتن و پێکهاتنی پێکهاتەی سیاسی لەسەر ئایدیۆلۆژی کۆتایی پێ هاتوە و، ئەم فاکتەرانەی دەبنە هۆی ئەوەی پێکهاتەیەکی سیاسی بمەیێ، فاکتەری شارستانییەتی و فەرهەنگین. جا لەو قۆناخەوەی ساموئێل ئەم باسە دێنێتە گۆڕ، هەتا ئێستا بەردەوامە و، بەگوێرەی پێگەیشتنی وشیاری کۆمەڵایەتی و سیاسی لە کۆمەڵگەی جیاوازەکاندا دەرکەوتەکەی دەبیندرێ. بۆ وێنە ئەم باسە دەمانباتەوە سەر دروستبوون یان تەنانەت خۆڕاگرتنی ئەم پێکهاتەیەی ئێستا ناوی ئێرانە. هەموو دەزانین، ئەم وڵاتە پاشماوەی ئیمپراتۆرییە جۆراوجۆرەکانی وەک سەفەوی، قەجەرە، کە لە قۆناخی جۆراوجۆردا لەت لەتی لێ بۆتەوە، بەڵام لە سەردەمی پێش کۆتاییهاتنی زەمەنی ئیمپراتۆرییەکاندا، ئایدیای ئایینی و ناسیۆنالیستی داتاشراو بەتایبەتیش ئایینییەکە بەمجۆرە دەیهێڵێتەوە، کە پاش شەڕی یەکەمی جیهانی بە هۆی جاڵەبوونەوەی چەمک و ئایدیا سیاسی و کۆمەڵایەتییە مودێرنە ئورووپییەکان ڕەنگێکی دی دەگۆڕێ. مەبەستم ئەوەیە بڵێم ئەو سەردەمی هانتینگتۆن باسی دەکا کە بەسەر چووە، درەنگتر لەو وڵاتە بەسەر چوو. بۆ وێنە لە شۆڕشی ١٣٥٧دا تەنانەت ئەم یەکگرتنە (مەبەست هەمووی کۆمەڵگە نییە) ئابدەیتتریش دەبێتەوە، بەڵام ئیدی دەسەڵاتی سەقەتتری کۆماری ئیسلامی، ئەم دۆخەی هانتینگتۆن باسی دەکا پێدەگەیەنێ.

شۆڕشی ژینا بۆ کورد لووتکەی پێگەیشتنی ئەم قۆناخەیە. لە کاتێکدا بزاڤی ڕزگاریخوازی کورد لە ڕۆژهەڵات لە سەردەمی پاڵەویدا و تەنانەت دەیەکانی ڕابردووی تەمەنی کۆماری ئیسلامی ڕووبەرێکی فراوانی ڕۆژهەڵاتی تێنەپەڕاندبوو، شۆڕشی ژینا و پاشهاتەکانی شۆڕش، خۆپێناسەکردنەوەی کورد بوو بەگوێرەی ناسنامە. دیارە ئەمە چ لە لایەنە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکی ئەم شۆڕشە کەم ناکاتەوە، بەڵکو بە زیادەکردنی ئەم ڕەهەندەوە، گوڕوتینێکی زیاتر و کاریگەرتر بەو شۆڕشە دەبەخشێ. بۆ وێنە لایەنە ناسنامەییەکەی شۆڕشەکە سنووری وێنایی و نۆستالۆژیکی تاکی کورد تێدەپەڕێنێ و، پاڵ وە پێتەختی کەوناری مێدییەکان، هەمەدان(١) دەدا کە بە باب و باپیرانی کورد لانیکەم لە بواری زمانییەوە (نەک DNA) دادەنرێن. ئەم شۆڕشە ڕووبەری کوردستان هێند فراوان دەکاتەوە کە پلانەکانی یەکەکی سیاسی کوردی بەگوێرەی ئەو توخمانەی هێز دەبەخشن، وێنا بکەین کە هیچ کەموکوڕییەکی نەبێ. بەڵام ئایا ئەکتەرە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵات توانیویانە بەو گۆڕانە بزانن، یان شۆک بوون بە باری ئەرێنی و نەرێنیدا؟

بەرفراوانبوونەوەی سنووری فەرهەنگیی کورد بە واتای گەورەتربوونەوەی کوردستان و، دەگەڵ ئەویش زیادبوونی حەشیمەتی کوردستان، واتە بەرزبوونەوەی پۆتانسییەلی مرۆیی و ئابووری، کۆمەڵایەتی، و کاریگەریی و هتد. ئەگەر وای دانێین، حیزبەکان بە هۆکاری ئەمنییەتی ئەم باسە یان تواناییەکانیان سەبارەت بە تێگەییشتن لەو گۆڕانە یان کانالیزەکردنی پۆناسییەلەکە دەرناخەن، بەڵام ئایا لە کاتی گەرمەی شۆڕشی ژینادا یان، دوایە لە کۆڕ و کۆبوونەوە دەگەڵ حیزبە بەناو سەرانسەری، بەڵام ئینتێرنێتی و بەیاننامەییەکاندا توانیان لەئاست سەرچاوەکانی ئەو هێزەی سیاسەتی لەسەر و لەپێناو دەکەن، خۆ دەرخەن. ڕەفتار و کرداری ئەم حیزبانە لە ماوەی شۆڕشی ژیناوە هەتا ئێستا وڵامی هەموو پرسیارەکانمان دەدەنەوە.

هەروەک دەزانین پێوەندی نێوان ئەکتەری سیاسی و کۆمەڵگە پێوەندییەکی دوو لایەنە. تەنانەت تیۆریی کۆنستراکتیڤیزم (جان بالیس و هاوکارنی، ٢٠٢٣) لە پێوەندی لەگەڵ پێوەندیە نێونەتەوەییەکاندا بەم جۆرە پێناسەی ئەکتەری سیاسی و کۆمەڵگە دەکا، کە دەوڵەت (ئەکتەری سیاسی) و کۆمەڵگە دوو دیاردەی لێک جیا نین و ڕیشەکانی ڕەفتاری ئەکتەری سیاسی لە نۆرم و فەرهەنگ کۆمەڵگەدا دەبینن. بنەماکانی ئەم تێڕوانینە بۆ پێوەندی نێودەوڵەتی تەنانەت پێوەندیی دوولایەنەی کۆمەڵگە و ئەکتەری سیاسی لێرە بۆ ئێمە دەردەخا. ئەکتەرێک کە هاوشان نەبێ دەگەڵ کۆمەڵگەکەی، واتە وێژەمانی دەگەڵ وێژەمانی کۆمەڵگەی لێک دوور بێ، پۆتانسییەل و تواناییەکانی کۆمەڵگەکەی نەخوێنێتەوە، لە گۆڕانکارییەکە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکانی بەستێنی پێکهاتنی خۆی نەگا، بەدڵنیاییەوە ناتوانێ توخمە هێزبەخشەکانی کۆمەڵگەی بپشکوێنێ. دەرکەوتنی نوێنەرانی کورد لەو دانوستانە بەراییانەدا نەک لە ئاست سەرچاوەی هێزی کۆمەڵگە و جوغرافیای دیاریکراوی ڕۆژهەڵاتی پاش شۆڕشی ژینادا نەبوون، بەڵکوو لە ئاست بازنەی هێزی حیزب و گرووپی خۆشیاندا، خۆیان نیشان دا و تەنانەت لە هەڵبژاردنی پارتنێری سیاسیشدا ناکارامەییەکی سیاسییان پێوە دیار بوو. چونکی پێناسەی هاوپەیمانیی سیاسی بە ئێمە دەڵێ (دەیڤید سێبودوبدو و هاوکارانی ٢٠١٦) هاوپەیمانی میکانیزمێکە فرەبەرژەوەندی کە ئەکتەر و سەنتەری جیاواز پێکەوە دەبەستێتەوە و پێکەوەژیانی گرووپەکان جیاوازەکان وێکڕا گرەنتی دەکا. ئەو شتەی بەهیچ جۆرێک ئێمە لە دانیشتنەکانی گرووپە جیاوازەکاندا بەدیمان نەکرد، بەڵکوو بەرایی هاوپەیمانییەکان هەروەک لە "مەنشووری مەهسا"دا بینیمان دووپاتبوونەوەی سەروەریی نەتەوەیەکی جیاواز بوو بە گەرەنتیی پێکەوەژیانی گرووپە جیاوازەکان. ئەو لایەنە کوردییانەش تووڕەکەیان بۆ هەڵدووریبوون و خەریک بوون هاوپەیمانییان دەگەڵ پێک بێنن، هیچ خاڵێکی هاوبەشیان وێکرا نەبوو، تەنانەت لە ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامیشدا کە وای دانێین خاڵە هاوبەشەکە بوو، جیاواز بوون و چەشنی ڕووخاندنەکەیان لێک نەدەچوو. ئەم سەرلێشیواوییە ئاکامی تێنەگەیشتن لە جەوهەری شۆڕشی ژینا بوو کە ئەکتەرە سیاسییە ڕۆژهەڵاتییەکان شۆڕشەکەیان بەسەردا ڕووخا.

بەگشتی شۆڕشی ژینا بەلای بزاڤەوە تەنیا ئەو دڵخۆشییە بوو، هێشتا ڕۆژهەڵات زیندووە، هێشتاش سەنگەری ئازادی و دێموکراسییە و، بەبانگەوازەوە هاتنی شەقام دوای ڕاگەیەنراوەکانیش جۆرێکی متمانەبەخۆیی بەخشییەوە ئەم بزاڤە کە لەڕاستیدا دوای هاوپەیمانییە لەرزۆک و بێ کاریگەرییەکەی "مەنشووری مەهسا" و سڕبوونی ناوەندی هاوکاری دیتمان ئەو متمانەیەش لە کورتیی دا.

گەردەلولی ئەقسا یان کۆتایی ئۆختاپووس!

ڕەزا دانشجوو

لە ڕوانگەی کۆماری ئیسلامییەوە هەموو خزمەتکار و بەکرێگیراوێک وادەی بەسەرچوونێکی هەیە! بەشار ئەسەد نوێترین نموونەیە! ڕەنگە کۆتایی ئەسەد ببێتە وانەیەک بۆ هەموو ئەوانەی هێشتاش بۆ ڕزگاری و گەیشتن بە ئامانجەکانیان ئومێدیان بە پەتی ڕزیوی دەسەڵاتی وەلایەتی فەقێیە! هیوادار بە ڕێژیمێک کە خۆی هەر ڕۆژ زیاتر نوقم دەبێت و زۆر لەمێژە هیوای دەربازبوونیی نەماوە و دوا پەلەقاژەکانی تەنیا بۆ چەند ڕۆژ مانەوەی زیاترە!

لە ٧ی ئۆکتۆبری ٢٠٢٣، لە ئۆپەراسیۆنێکدا بە ناوی "گەردەلولی ئەقسا" کە لەلایەن حەماسەوە وەڕێخرا و ڕاستەوخۆ لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە پلانی بۆ داندرابوو و چەند ڕۆژێکی خایاند، هێزەکانی حەماس دەیان موشەکیان ئاراستەی شار و شارۆچکەکانی ئیسرائیل کرد و دواتر لە ئۆپەراسیۆنی سەربازی لەنێو خاکی ئیسرائیلدا سەدان کەسیان کوشت و بریندار کرد و هەندێکیان وەک یەخسیر و بارمتە لەگەڵ خۆیان برد.

ئەم ئۆپراسیۆنە کە ڕاستەوخۆ لە لایەن ڕێکخراوی تیرۆریستیی سپای پاسدارانەوە پلانی بۆ دانرابوو و بە حەماس جێبەجێکرا، دەیەویست وێڕای بەلاڕێدابردنی دۆخی قەیراناوی نێوخۆیی کۆماری ئیسلامی لە سەروبەندی دانوستانە ئەتۆمییە نوێیەکان لەگەڵ گرووپی (١+٥) توانایی ڕژیم بۆ مامەڵە کردن و چەنەلێدان و وەرگرتنی هەرچەشنە ئیمتیازێک زیاد بکات.

ساڵێک و چەند مانگێک دوای ئەم ئۆپەراسیۆنە، شیکاریی داتاکان ئەوەمان بۆ دەردەخات کە ئەوەی لە ڕاستیدا ڕووی دا بەتەواوی پێچەوانە بووە و ئەم ئۆپەراسیۆنە شکستخواردووە سەرەتای کۆتاییهاتنی میحوەری بەناو مقاوەمەت لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بە پیلانگێڕی کۆماری ئیسلامی بوو! لە درێژەدا بە کورتی باس لە شکستی ڕەها و لە ڕاستیدا ڕووخانی یەک لە دوای یەکی ئەڵقەکانی میحوەری شوومی بەناو مقاوەمەت دەکردا!

کلک و گوێ لەبری سەری ئۆختاپووس

لە کاتێکدا هەر لە سەرەتای وەڵامدانەوەی ئیسرائیل بۆ ئەم هێرشانە، زۆرێک لە شرۆڤەکاران چاوەڕوانی ئەوە بوون ئیسرائیل ڕاستەوخۆ وەک ئەنجامدەری سەرەکی ئەم ئۆپەراسیۆنە ڕووبەڕووی کۆماری ئیسلامی ببێتەوە، بەڵام سیاسەتمەدارانی ئیسرائیل بە ئاگاداری لە دۆخی ناوچە و بەپێی خوێندەوەی ڕاستییەکان، سەرەتا هەوڵیان دا هەتا دەکرێت توانایی پشتیوانی و وەڵامدانەوەی بەکرێگیراوانی ڕێژیم لە ناوچدا کەم بکەنەوە. هێرش بۆ سەر غەززە و هەوڵی هاوکات بۆ نەهێشتنی فەرماندە باڵاکانی حەماس بەشی یەکەمی ئەم پلانە بوو و ئیسرائیل توانی بە تیرۆر و لەبەینبردنی نزیکەی هەموو سەرکردە باڵاکانی حەماس و تێکوپێکدانی ژێرخانی سەربازیی و داگیرکردنی غەززە بە تەواوەتی ئامانجەکانی خۆی بگات.

سەرەڕای هێرشی مووشەکیی کۆماری ئیسلامی بۆ ئیسرائیل لە دوای تیرۆری ئیسماعیل هەنیە لە تاران، دیسان ئیسرائیل خۆی لە ڕووبەڕووبوونەوەی ڕاستەوخۆ لەگەڵ ڕێژیم بەدوور گرت. هاتن و بەشداری لەناکاوی حیزبوڵڵا بۆ مەیدانی شەڕ لەگەڵ ئیسرائیل بە فەرمانی ڕاستەوخۆی کۆماری ئیسلامییش نەک هەر نەیتوانی کێشەکانی میحوەری مقاوەمەت چارەسەر بکات، بەڵکوو ڕێگەخۆشکەر بوو بۆ لەنێوچوون و نوقمبوونی زیاتری بەرەی مقاوەمەتی ڕێژیم لە تاڵاویی شەڕ دا. ئەمجارەش ئیسرائیل بە گرنگیدان بە دوو خاڵی گرنگ لە ژیان و مردنی گرووپە تێرۆریستییەکانی وەک حیزبوڵڵا، بە سیاسەتی نەهێشتن و لەنێوبردنی سەرکردە باڵاکانی ئەو ڕێکخراوە لە لایەک و نەهێشتنی توانا سەربازییەکانی لە لایەکی دیکەوە توانی ئاراستەی ڕووداوەکان بە تەواوەتی بە قازانجی خۆی بگۆڕێت. ئێستا ڕێژیمی داماو و کلۆڵی کۆماری ئیسلامی بارودۆخی بەکرێگیراوانی لە هەمیشە لاوازتر و نالەبارتر دەبینێت. ئەو بەکرێگیراوانەی کە ئیستا لە جێی جێبەجێکردنی فەرمان و ڕاسپاردەکانی ڕژیم لە ڕێگەیەک بۆ دەربازبوون و پاراستنی خۆیان دەگرن و لە ڕاستیدا تەنیا بیر لە مانەوە دەکەنەوە.

شاورمە بە تامی ڕووخان

لاوازبوونی هێزەکانی بە وەکالەتی ڕێژیم بە تایبەتی حیزبوڵای لوبنان کە بۆ پاراستنی ڕێژیمی بەشار ئەسەد کاریگەری و بوونی بەسوودیان لە سووریە هەبوو، دەرفەتێکی زێڕین بوو بۆ نەیاران و هێزە ڕکابەرەکانی ئەسەد و کۆماری ئیسلامی کە بە شێوەیەکی سەرەکی لە لایەن تورکیەوە سەرکردایەتی دەکران و ماوەیەکی زۆر بوو ئامادەی ئۆپەراسیۆنێکی بەربڵاو بۆ کۆتاییهێنان بە دەسەڵاتی بەشار ئەسەد بوون. هەرچەندە وەزیری دەرەوەی کۆماری ئیسلامی هەوڵی دا لە نمایشێکی گاڵتەجاڕیدا بە خواردنی شاورمە لە دیمەشق دۆخەکە ئاسایی نیشان بدات، بەڵام تێپەڕبوونی چەند ڕۆژێک نیشانی دا کە ڕێژیمی بەشار ئەسەد توانایی بەربەرەکانیی نییە و دەڕوخێت. سەبارەت بەوەی بۆچی کۆماری ئیسلامی بۆ پاراستنی بەشار ئەسەد دەستوەردانی نەکرد دەتوانرێت بە ئاماژەدان بە قسەکانی خامنەیی دوای ڕووخانی ئەسەد بگوترێت کە کۆماری ئیسلامی ئاشکرا لە تێکەڵاوبوون لە شەڕێکی تازە لەگەڵ ئەو هێزانەی دژایەتیی ئەسەدیان دەکرد و هەڵبەت ئەگەری ڕووبەڕوبونەوە لەگەڵ ئیسرائیل لە کاتێکدا کە هێزە بەکرێگیراوانی ڕێژیم توانایی شەڕ و خۆڕاگرییان نەماوە دەترسا. هەر بۆیەش ڕێژیم بڕیاری دا و لە ڕاستیدا مەجبوور کرا بینەری قوربانیبوون و تێداچوونی ئەسەد بێت؛ بەڵام دەرفەتێکی بۆ نۆژەنکردنەوە و دووبارە ڕێکخستنەوەی هێزە بەکرێگیراوەکانی هەبێت. جێی ئاماژەیە کە ڕووسیەش بە هۆی سەرقاڵبوونی لە شەڕی ئۆکراییندا نە توانایی دەستوەردانی زیاتری هەبوو و نە پاڵنەرێکی هەبوو بۆ دەستوەردان! لە هەموویان گرنگتر سوپای بێوەرە و بێئەنگیزەی ئەسەد بوو کە نە توانایی شەڕکردنی مابوو و نە هێزێک بۆ شەڕکردن!

ڕاستی ئەوەیە کە ڕێژیمی بەشار ئەسەد ساڵانێکە لەنێو گەلانی سووریەدا ڕووخاوە و نەماوە وەک نەخۆشێک کە جەڵتەی مێشک لێیداوە و لە ڕوانگەی پزیشکیی مێشکی مردوە و هیچ هیوایەک بۆ گەڕانەوەی نییە و تەنیا بە یارمەتی و پاڵپشتی ئامێرە تایبەتەکان زیندووە و بە کووژانەوەی هەر ئامێرێک ژیانی کۆتایی پێ دێت!

لە کۆتاییدا دەبێت بگوترێت کە لێکدانەوەی هەڵسوکەوتی کۆماری ئیسلامی بەرامبەر بە تاڵیبان نیشانی دا کە بەپێچەوانەی دروشمە پووچەکانی سەرکردەکانی کۆماری ئیسلامی، ڕێژیم ئامادەی دانوستان لەگەڵ هەر گرووپێک یان ڕێکخراوێکە، تەنانەت ئەگەر مێژووی دوژمنایەتی و شەڕیان لەگەڵ یەکتردا هەبێت و لە ڕووی ئایدیۆلۆژییەوە تەواو لە یەکتر دوور بن! لە سیستمی کۆماری ئیسلامیدا هەموو شتێک جێی مامەڵە و دانووستانە ئەگەر ئەمانج مانەوەی ڕژیم بێت! لە ڕاستیدا ڕێژیم دڵنیا لە ڕووخانی ئەسەد، پێی باش بوو شاهیدی قوربانیبوونی لەلایەن نەیارانییەوە بێت، ڕەنگە دواتر بتوانێت لەگەڵ نەیارانی ئەسەد لەسەر مێزی دانوستان دابنیشێت! ئێستا بەدڵنیاییەوە دەتوانین بڵێین گەشتەکەی عەراقچی وەزیری دەرەوەی ڕێژیم بۆ تورکیە دوای خواردن و چێژوەرگرتن لە شاورمە لە سووریە و دیدارەکەی لەگەڵ هاکان فیدان تەنها بۆ گفتوگۆکردن لەسەر چۆنیەتیی کشانەوەی هێزەکانی ئێران و بابەتی پاراستنی شوێنە پیرۆزەکانی شیعەکان بوو و هیچی تر!

پەتی ڕزیوی کۆماری ئیسلامی و کۆتایی چیرۆکی ئۆختاپووس

ئێستا دوای ساڵێک و چەند مانگێک لە گەردەلولی ئەقسا، ئەوەی لە هەموو شتێک زیاتر دیارە، دارمانی دۆمینۆواری پاشهاتەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییە. دارمانێک کە لە حەماسەوە دەستی پێکرد و دواتر حیزبوڵڵا و بەشار ئەسەدی تێوەگلاوە. لە ڕاستیدا ئەو شێرپەنجەیەی کە کۆماری ئیسلامی بۆ لەنێوبردنی دوژمنەکانی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بڵاوی کردەوە، ئێستا بە ئاراستەی پێچەوانەدا، دوای ئەوەی تەوای جەستە و لەشی یەک لە دوای یەکی بەکرێگیراوەکانی ڕژیمی داگرت، بەرەو بنیاتنەر و خوڵقێنەرەکەی -کۆماری ئیسلامی- دەڕوات! ئاڵقە ژەنگاوییەکانی میحوەریی مقاوەمەت یەک لە دوای یەک دەکەونە خوارەوە و بەکردەوە ئێستا هیچ لەم زنجیرە کۆن و ژەنگاوییە نەماوە! ئۆختاپووسی بێ کلک و دەست و لاقی کۆماری ئیسلامی لە حالی گیانەڵڵا و دەمی ڕوح دەرچوونە!

ئێستا، نە هەڕەشەو قەسە بێ بنەماکانی ناوبەناوانەی حەسەن نەسروڵڵا، نە ئاژاوەگێڕییەکانی حەماس، نە بەشار ئەسەدی گوێ لە زاری تاران، ناتوانن هیچ کارێک بۆ کۆماری ئیسلامی بکەن.

خاڵێکی دیکەی گرنگ کە نابێ لەبیر بکرێت، چارەنووسی ئەو کەس و حکوومەتانەیە کە ئومێدیان بە کۆماری ئیسلامی هەبوو. ساڵانێکە پەتی ڕزیوی کۆماری ئیسلامی جگە لە مردن و ماڵوێرانی هیچی تری نەبووە بۆ خزمەتکاران و بەکرێگیراوانی. ئەم ئیمامزادە ساڵانێکە دەکوژێت و تێدا دەبات، بەڵام تا ئێستا نە کەسی شیفا داوە و نە کەس شیفا دەدات.

لە ڕوانگەی کۆماری ئیسلامییەوە هەموو خزمەتکار و بەکرێگیراوێک وادەی بەسەرچوونێکی هەیە! بەشار ئەسەد نوێترین نموونەیە! ڕەنگە کۆتایی ئەسەد ببێتە وانەیەک بۆ هەموو ئەوانەی هێشتاش بۆ ڕزگاری و گەیشتن بە ئامانجەکانیان ئومێدیان بە پەتی ڕزیوی دەسەڵاتی وەلایەتی فەقێیە! هیوادار بە ڕێژیمێک کە خۆی هەر ڕۆژ زیاتر نوقم دەبێت و زۆر لەمێژە هیوای دەربازبوونیی نەماوە و دوا پەلەقاژەکانی تەنیا بۆ چەند ڕۆژ مانەوەی زیاترە!

ڕۆژێک لەناکاو جارێکی تر شەقامەکانی ئێران پڕ دەبنەوە لە هەڵمەت و نەڕەی شێرانەی شۆڕشگێڕان! ئەو ڕۆژە کۆتایی چیرۆکی ئۆختاپووسە! سەرەتایەک بۆ بنیاتنانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستی نوێ لەسەر بنەمای مافی مرۆڤ و پێکەوە ژیانی ئاشتیانەی هەموو گەلان!

گەردەلولی ئەقسا سەرەتای کۆتاییهاتنی کۆماری ئیسلامی بوو! دارمان و ڕووخانی هەموو ئەو شتانەی کە ملهوڕ و سەرکێش زەمانە، دیکتاتۆری وەلایەتی فەقیهـ بەدرێژایی ساڵان و بە کوشتن و بە کوشتندانی هەزاران کەس و تێکدانی ئاسوودەیی و ژیانی ئاسایی و ئاوارەکردنی ملیۆنان کەس، بنیاتی ناوە!

وێــــــستگە

پشتوپەنای سەنگەر

ئاسۆ مینبەری

چاوخشاندنێک بەسەر مێژووی پڕ لە سەرەوەریی نەتەوەی کورد و ئەو خەبات و تێکۆشانەی ئەم نەتەوەیە بە هەموو چین و توێژەکانەوە بۆ گەیشتن بە ڕزگاری کردوویانە، دنیایەک لەخۆبوردوویی و قارەمانەتی و گرینگتر لە هەمووی خۆنەویستیمان پێ پیشان دەدات.

خەباتی نەتەوایەتی لە کوردستان، خەباتێکی فرە ڕەهەند بووە و تاکی کورد هەموو هەوڵی خۆی بۆ بەئامانجگەیاندنی ئەم خەباتە خستووەتە گەڕ و هەر ئەمەش وای کردوە کە نەوە لە دوای نەوە خۆیان بە ئاڵاهەڵگری ئەم خەباتە بزانن.

ژنان سەرباری هەموو هەڵاواردنەکان، هەموو پەراوێزخستنەکان و هەموو نەهامەتییەکان کە بە هۆی ژنبوونەوە بەرۆکی گرتوون لەم خەباتەدا هەمیشە پشکیان هەبووە و بەپێی دەرفەت و هەلومەرج و توانا ئەرکیان لە ئەستۆ گرتووە و ئەگەر بڵێین ئەوە ژنان بوون کە بەرەکانی دواتریان بە بیری نەتەوەیی پەروەردە کرد، تاکوو خۆنەویستانە بێنە مەیدانی خەبات، بە هەڵەدا نەڕۆیشتووین.

ژیانی ژن لە کوردستان هەمیشە لەژێر کاریگەریی دەسەڵاتی حاکمدا بووە، ئەگەر دەسەڵات چەوساندنەوەی بۆ ژن بە ڕەوا زانیبێت ئەوە کۆمەڵگەش لەژێر کاریگەریی دەیان ناوەندی بەهێزی دەسەڵاتدا، گوشاری چەند قاتی خستووەتە سەر ژنان و ئەمەش ڕۆڵی ژنی کەمڕەنگتر دەرخستوە. بەپێچەوانەی خواستی دەسەڵاتەکانی زاڵ بە سەر کوردستاندا کە هەوڵیان داوە بە گوشارخستنە سەر تاکەکان و بەتایبەت ژنان لە خەبات و تێکۆشان دایانبڕێن، تاکی کورد بە گشتی لە دژکردەوەدا زیاتر خۆی بەم خەباتەوە ماندوو کردوە و لە مەیداندا بووە.

ڕۆڵی ژنان لە خەباتی نەتەوایەتیدا و سەرەڕای هەموو لەمپەرە سیاسی، کۆمەڵایەتی، ئابووری، فەرهەنگی و پەروەردەییەکان، نیشاندەری ئەو ڕاستییەیە کە ژن هیچکات گوێڕایەڵ و ملکەچی بڕیار و یاسا دژەمرۆییەکانی دەسەڵات نەبووە و لە هەر دەرفەتێک بۆ بەگژداچوونەوەی بیری ناڕاست کەڵکی وەرگرتووە.

ئەگەرچی هەبوونی ژنان لە ڕیزەکانی خەباتدا بە بەراورد لەگەڵ ڕابردوو گۆڕانی زۆردا بەسەر هاتووە و ئێستا ڕێژەی ژنانی بەشدار لە شۆڕش و خەبات زۆر زیاتر لە ڕابردوویە، بەڵام قەت نابێ ئەو ڕاستییە لەبیر بکەین کە ئەم ڕێگایە بۆ ژنانی ئێستا، بە ئیرادە و خۆنەویستیی ژنانی نەسڵەکانی ڕابردوو خۆش کرا، بەڵام خاڵی گرینگ ئەوەیە کە ژنانی نەسڵی نوێ لەسەر هەمان ڕێچکە بەڵام تەیار بە زانست و زانیاری و جیهانبینیی نوێ لەم ڕێبازەدا هەنگاو هەڵدەگرن.

یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی خەبات ئەوەیە کە لەگەڵ کات و زەمەن نوێبوونەوە بە خۆیەوە ببینێ و بەپێی هەلومەرج گۆڕانی بەسەردا بێت و ئەمە یەکێک لەو بابەتانەیە کە لە ئاکار و کردەوەی ژناندا دەبینرێت، ئەگەر ژنان لە ڕابردوودا زیاتر پشت و پەنای خەبات بوون و ئەرکیان لە ئەستۆ دەگرت، ئێستا بە پشتبەستن بە زانست و بە پێداگری لەسەر توانا و لێهاتوویی خۆیان، پێگەیەکی قایمتریان دەوێ و هەوڵ بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی خۆیان و نەتەوەکەیان دەدەن. کەواتە کاتێ باس لە خەبات و تێکۆشانی نەتەوەیی دەکرێ، دەبێ بە وردی ئاوڕ لە خەباتی ژنانی پێشمەرگەی ڕیزەکانی خەبات بدرێتەوە کە بە لە ئەستۆگرتنی چەندین ئەرکی هاوکات، پشت و پەنای سەنگەر و زۆر جار پێشەنگی خەبات بوون و بەبێ بوونی ئەوان بێگومان ئەو خەباتە کەلێنێکی گەورەی تێدا دەبێ کە بە هیچ پڕ ناکرێتەوە.

بۆیە جێگای خۆیەتی کە لە ٢٦ی سەرماوەزی ئەمساڵدا، هاوکات لەگەڵ ڕێزگرتن لە خەبات و فیداکاریی ژنانی تێکۆشەری کوردستان لە ڕیزەکانی پێشمەرگایەتیدا، ڕێز لە خەبات و قوربانیدانی ژنانی نەسلەکانی ڕابردوو بگرین کە بە قوربانیدانی بێوێنەی خۆیان و تێپەڕین بەسەر زۆر قۆناغی سەخت و دژوار و لە هەمان کات تێپەڕین لە کۆمەڵگەی نەریتی، ئێمەیان فێری خۆڕاگری کرد تاکوو بۆ بەدەستهێنانی مافی نەتەوەیی و ڕەگەزیی خۆمان، لەمپەرەکان تێک بشکێنین و لە هیچ خزمەتێک سڵ نەکەینەوە.

خەباتی پێشمەرگانەی ژنان، بەبایەخە چونکە ژنی تێکۆشەر و مافخوازە کە دەتوانێ کۆمەڵگە وە جووڵە بخات و باشترین مامۆستا بۆ نەسڵی دوای خۆی بێت و فێری کۆڵنەدانی بکات.

ئەگەر کوردستان ئەمڕۆ خاوەنی هەزاران ڕۆڵەی خاوەن ئیرادە و بوێر و چاونەترسە کە سینگیان کردووەتە قەڵغان، ئەوە بێگومان دایکێکی تێکۆشەر بووە کە فێری خۆڕاگری و تێکۆشانی کردوون و پێشمەرگەئاسا تەمەن و ژیان و داهاتووی خۆی بۆ کردوون بە قوربانی.

٢٦ی سەرماوەز ئەگەر ڕۆژی ڕێزگرتن لە پێشمەرگەی کوردستانە، دەبێ ڕۆژێکی گرینگ بۆ ڕێزگرتن لە قوربانیدانی دایکانی کوردستانیش بێ کە خۆنەویستانە منداڵەکانی خۆیان پێشکەش بە کوردستان و بارەگای ئازادی کردوە.

خەبات و تێکۆشانی نەتەوەیی ئێمە، بەبێ بوون و بەشداریی ژنان سەر ناکەوێ و ئەمە ئەو ڕاستییەیە کە لە شۆڕشی ژینادا بە ڕوونی بینیمان. دایکی وشیار بوو کە ڕۆڵەی چاونەترسی نارده مەیدانی خەبات و فێری کرد پێشمەرگانە بەرەنگاری دوژمن ببێتەوە. بۆیە ڕێزگرتن لە ٢٦ی سەرماوەز دەبێ ڕۆژی ڕێزگرتن لەو کەسانە بێت کە ئازایانە و پێشمەرگەئاسا سینگیان دەکەن بە قەڵغان و بۆ ڕزگاریی نیشتمان تێدەکۆشن.

ڕووخانی ئەسەد گورزێکی قورسە لە "محیوەری مقاومەت"ی ئێران

واشینگتۆن پۆست – سوزانا جۆرج و مستەفا سەلیم
کەماڵ حەسەنپوور کردوویەتی بە کوردی

خێرایی کەوتنی سەرۆککۆماری سووریە بەشار ئەسەد، بە دوای زەبرە گورچوبڕەکان کە حیزبوڵڵا تووشیان بوو، گورزێکی قورسی لە "محیوەری مقاومەت" ئێران، کۆڵەکەی سەرەکیی سیاسەتی دەرەوەی ئێران دا، کە لە ماوەی دەیان ساڵدا پێکی هێنابوو.

لە ماوەی شەڕی ١٣ ساڵەی نێوخۆیی سووریەدا، ئێران خوێنێکی زۆر و سامانێکی زەبەلاحی بۆ پشتگیریی لە ڕێژیمی ئەسەد تەرخان کرد، تەنیا بۆ ئەوە کە ببینێ دوای کەوتنی شار لە دوای شاری ئەو وڵاتە بۆ ژێر دەسەڵاتی یاخیبووان، وەبەرهێنانە مەزنەکەی لە ماوەی چەند ڕۆژدا لەنێو بچێ. بەڵام تاران تەنیا کرپارێکی لەکیس نەدا؛ ئەو بۆی دەرکەوت توانایی نیشاندانی دەسەڵاتەکەی و کلیلەی ئەمنییەتی خۆی کۆتایی هاتوە.

حیزبوڵڵا، ئەو تاقمە میلیشیاییەی سەردەمێک کێبڕکێی لەگەڵ سوپاکانی ناوچە دەکرد، لە مانگی ڕابردوو تووشی شکستێکی سەرشۆڕانە لە بەرانبەر ئیسرائیلدا بووە و بۆ نۆژەنکردنەوەکەی حیساب لە سەر ئێران دەکات.

وەزیری کاروباری دەرەوەی ئێران، عەبباس عێراقچی، ڕۆژی یەکشەممە لە وتووێژێکدا لەگەڵ تەلەفزیۆنی دەوڵەتیی ئێران دانی بەوەدا نا کە، "بەرەی خۆڕاگری ساڵێکی بەڕاستی دژواری تێپەڕ کردوە". بەڵام ئەو گوتی ئەوان زیاتر لە ئاستی چاوەڕوانکراودا دەرکەوتوون و ئاماژەی بە هێرشە بەردەوامەکانی حەماس دژی ئیسرائیل کرد: "کەس پێشبینیی ئەوەی نەدەکرد کە بەرەکە هێندە بەهێز بێ."

خەڵکی دیکە لەوە بەگومانن

دیپلۆماتێکی ڕۆژاوایی، کە وەکوو خەڵکی دیکە، بە مەرجی بەنهێنی مانەوەی ناوەکەی ئامادەی گفتوگۆ لەسەر سیاسەتی هەستیاری ئەمنییەتی بوو، گوتی: "بێ سووریە، ئێمە توانیمان ببینین کە سەرجەم تەوەری خۆڕاگریی لەبەر یەک هەڵوەشا."

لە نێوخۆی ئێران، هەواڵی ڕووخانی ئەسەد بەرەوڕووی ڕەخنەی بەربڵاو لە سیاسەتی تاران بۆوە، تەنانەت لایەنگرانیش ڕەخنەیان لە بڕیاری خەرجکردنی میلیاردها دۆڵار لە ڕاپەڵەیەک گرت کە وەها خێرا لێکهەڵوەشا. حیشمەتوڵڵا فەلاحەتپیشە، ئەندامێکی پێشووی پارلەمان لە ڕاپەڵەی "ئێکس"دا نووسیی، "ئێرانییەکان ناتوانن دڵخۆش بن. ئیتر کەس مافی خەرجکردنی دۆڵارەکانی وڵاتیان بۆ پاراستنی تۆڕی جاڵجاڵۆکان نییە."

دوای هێرشی حەماس بۆ سەر ئیسرائیل، لە ٧ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٣، تەوەرەکە، هاوپەیمانییەکی شل لە نێوان تاقمە چەکدارەکانی پشتگیریکراو لە لایەن تارانەوە لە یەمەن تا غەزە، وێدەچوو گەشە بکەن. بۆیە بە پشتیوانیی لە حەماس، حیزبوڵڵای لوبنان، حوسییەکانی یەمەن و تاقمە چەکدارەکانی عێراق بەیەکەوە هێرشیان کردە سەر ئیسرائیل و بەرژەوەندییەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ناوچەکەدا. بەڵام ئیسرائیل ڕێبەرانی حەماس و حیزبوڵڵای کوشت و هێزەکانیانی لە غەززە و لوبنان تووشی زەرەری بەرچاو کرد. هێرشی ڕاستەوخۆی ئێران بۆ سەر ئیسرائیل، لە جیات چاوترسێنکردنی دوژمنەکەی، تەنیا لاوازییە مەزنترەکەی ئاشکرا کرد.

ئێران نزیکەی ٢٠٠ هاژەکی بالیستیکی لە مانگی ئۆکتۆبەر، لە مەزنترین هێرشی ڕاستەوخۆ لە جەنگی شاراوەی دەیانساڵەیاندا، ئاراستەی ئیسرائیل کرد. بەڵام ئەو هاژەکبارانە، هەتا ڕادەیەکی زۆر لە لایەن هێزەکانی بەرگریی ئیسرائیل، وڵاتە یەکگرتووەکان و هاوپەیمانان، پووچەڵ کرانەوە و زەرەرێکی کەمیان بەدواوە بوو. هێرشی تۆڵە ئەستێنانەی ئیسرائیل بەڵام پێشکەوتووترین کەرەستە سەربازییەکانی ئێرانی لەنێو برد، واتە توانایی بەرگریی ئاسمانی.

ماریا لوویسا فانتاپیە، سەرۆکی بەرنامەی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست لە ئینستیتۆی کاروباری نێونەتەوەیی لە ڕۆم گوتی، "ئێران پێویستە بیرێکی دیکە لە ستراتێژیی بەکرێگیراوانی بکاتەوە. بەکرێگیراوەکانی لە جیات سامان، زۆرتر بوونەتە بارگرانی بۆ ئەو ڕێژیمە."

کاربەدەستانی تاران پارەیان لە میلیشیاکانی دوورەدەست خەرج کرد، ئەوان بە ئێرانییەکانیان گوت ڕاپەڵەکە ئەمنییەتی چەند توێ دەبەخشن و "ئەوان لە جیاتی لە ماڵەوە، شەڕی دوژمنەکانیان لە دەرەوەی سنوورەکان دەکەن."

کاتێک هێرشی حەماس بووە هۆی هەڵایسانی ئاگری شەڕی ناوچەیی، ئەو دەلیل هێناوە تووشی تاقیکاریی بوو. لە ڕوانگەی فانتاپیەوە، ئەو بۆچوونە تووشی شکست بوو. ئەو گوتی، "ڕاپەڵە بەکرێگیراوان ڕێگایەکی کاریگەر بۆ نیشاندانی دەسەڵات نییە. بەپێچەوانە، ئەوە نیشانەی لاوازی بوو."

لە چرکەساتەکانی ڕووخانی دەسەڵاتی ئەسەددا لە ڕۆژی یەکشەممە، پلەبەرزترین کاربەدەستانی ئێران بێدەنگ بوون. کاتێک وەزارەتی کاروباری دەرەوە لێدوانێکی بڵاو کردەوە، جەختی لەسەر مێژووی دووردرێژی پەیوەندیی نێوان ئێران و سووریە کرد.

وەزارەتەکە گوتی، "پەیوەندیی نێوان دوو وڵاتی ئێران و سووریە، مێژوویەکی دوور و درێژی هەیە و هەمیشە دۆستانە بووە. ئەو چاوەڕوانە ئەو پەیوەندییانە بە هەڵوێستێکی ژیر و دووربینانەی هەر دوو وڵات درێژەیان هەبێ."

کاتێک ئێران حەوتووی ڕابردوو هێزەکانی ورووژاند تا بەرگری لە ئەسەد بکەن، داوای لە هاوپەیمانانی کرد تا هێڵی پشتگیریی تاران لە حیزبوڵڵای لوبنان بپارێزن.

چەند ڕۆژ دوای بەدەستەوە گرتنی دەسەڵاتی شاری حەڵەب لە لایەن تاقمی چەکداری حەیات تەحریر ئەلشام، عێراقچی، وەزیری کاروباری دەرەوەی ئێران، لە دیمەشق سەردانی ئەسەدی کرد، دوای کۆبوونەوە لە کۆشکی سەرکۆماریی، میدیای ئێرانی وێنەی عێراقچییان لە نێو ڕێستورانێکی ناوەندی شار بە پەیامێکی هاوپشتییەوە بڵاو کردەوە.

بەڵام لەگەڵ بەردەوام بوونی پێشڕەوەییەکانی سەرهەڵداوان، نیگەرانیی ئێران زۆر زوو بەرەو پەشۆکان گۆڕا.

عێراقچی لە وتووێژێکدا لەگەڵ تەلەفزیۆنی دەوڵەتیی ئێران گوتی، "ئەوەی سەرسوڕهێنەر بوو بێتوانایی سوپای سووریە و خێرایی ڕووداوەکان لە سووریە بوو". ئەو گوتی تەنانەت ئەسەد، "لە دۆخی سوپاکەی خۆی پەشۆکا."

ڕۆژی هەینی، عێراقچی سەردانی بەغدای کرد تا پشتیوانیی کۆ بکاتەوە. بەڵام تا ئەوکاتی، کاربەدەستانی ناوچە و دیپلۆماتەکان باسی ئەوەیان دەکرد کە هێزەکانی ئەسەد شاری حەمایان دۆڕاندوە و لە شارۆچکەکانی دەرەوەی دیمەشق پاشەکشە دەکەن.

عێراق خۆی لە ناردنی هێز بوارد

کاربەدەستێکی عیراقی کە پەیووەندیی بە میلیشیا شیعەکانی عێراقەوە هەیە گوتی، "وەزیری کاروباری دەرەوەی ئێران بە بێهیوایی عێراقی جێهێشت". کاربەدەستەکە گوتی، عێراقچی پێیوابوو بەغدا پشتگیریی لە تاران دەکات، وەکوو پێشدا کە لە کاتی شەڕی ناوخۆی سووریەدا کردبووی و لە بیستنی بۆچوونی پێچەوانە "سەری سوڕ مابوو".

دیپلۆماتێکی ناوچە گوتی، لە کۆتاییدا، ئێران بەو ئاکامە گەیشتبوو کە ئەسەد "گرەوێکی دۆڕاو بوو" و فەرمانی بۆ هێزە سەربازییەکەی و باڵوێزخانەکەی دەرکرد کە ئەوێ چۆڵ بکەن. دوای چوار دەیە هاوپەیمانی، تاران دەیهەویست دۆڕانەکانی کەم بکاتەوە.

فەرماندە و دیپلۆماتەکانی ئێرانی بەپەلە خۆیان گەیاندە فڕۆکەکانی فڕۆکەخانەی دیمەشق. بەگوێرەی دیپلۆماتێک و کاربەدەستێکی عێراقی، بەشێکی دیکە هەوڵیان دا لە ڕێگای زەمینییەوە خۆیان بگەیێننە لوبنان و عێراق.

ڕۆژی یەکشەممە، محەممەد قادری، لێکۆڵەرێکی ئێرانی بە ڕاپەڵەی ئێرنا، کە هەواڵدەریی فەرمیی کۆماری ئیسلامیی ئێرانەی گوت، "دەوڵەتی سووریە و، بەڕێز بەشار ئەسەد بۆخۆی، ئیتر ویستی مانەوەیان نەمابوو." ئەو ئیددیعاکانی پشتتێکردنی ئێران لە هاوپەیمانە درێژمەوداکەی ڕەت کردەوە. ئەو گوتی، "ئێران تا دوایین چرکەسات پشتیوانی سووریە بوو."

بەڵام ڕەخنەی تاران پەرەی ئەستاند. بەشێک داوایان لە ڕێبەریی ئێران کرد وانە لە ڕووخانی ئەسەد وەرگرن.

عەبدولڕەزا داوەری، کە ڕاوێژکارێکی مەحمود ئەحمەدینژاد لە کاتی سەرکۆماریی ناوبراودا بوو لە "ئێکس"دا گوتی، "ئەزموونی کەوتنی شارەکانی سووریە وەکوو پوولی دۆمینە، وانەیەکی گرینگ پێیە." ئەو نووسی، "مەزنترین هاوپەیمانی هەر ڕێژیمێک خودی خەڵکەکەیەتی و ڕەزامەندیی خەڵک مەرجێکی پێویست بۆ مانەوە دژی هێرشی دەرەکییە."

قسەکانی خامنەیی؛ درۆ، دروشم، ترس و هەڕەشە

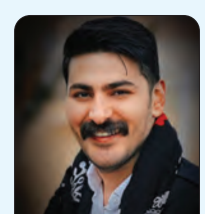

هەردی سەلیمی

لە شۆڕشی ژینادا کە لە کوردستان و لە شاری سەقزەوە چەخماخەی لێ درا و هەر لە کوردس

حەوتووی ڕابردوو ڕێژیمی بنەماڵەی ئەسەد پاش پتر لە نیو سەدە دیکتاتۆری لە وڵاتی سووریە، ڕووخا و بۆ هەمیشە چووە زبڵدانی مێژووەوە. کۆماری ئیسلامیی ئێران هەوڵی زۆری دا ئەو ڕێژیمە بپارێزێ، بەڵام سەرەڕای هەموو هەوڵەکانی لە ئاکامدا دەسەڵاتی ئەسەد کۆتایی پێهات.

زۆر بەکورتی بڵێین کۆماری ئیسلامی بۆ پاراستنی ئەو بەرەیەی وا پێی دەڵێ "مقاومت" پێویستییەکی زۆری بە وڵاتی سووریە بوو. ئەو وڵاتە کۆریدۆرێکی ستراتێژیکی گرینگ بوو بۆ کۆماری ئیسلامی و پێوەندییان لەگەڵ حیزبوڵڵا و نزیکبوونەوەیان لە سنوورەکانی ئیسرائیل، بۆیە دەتوانین بڵێین وڵاتی سووریە یەکێک لە ستادە گرینگەکانی فەرماندەیی سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا بوو. ئەم شکستە گەورەیە، زۆر گران بۆیان تەواو بوو و تەنانەت لەلایەن لایەنگرانی خۆشیانەوە کەوتنە بەر ڕەخنەی توند، کە هەوڵ و تێچووی ئەم چەندین ساڵە چۆن دەبێ ئاوا بەئاسانی بەفیڕۆ بچێ؟!

سەرەتا "عێراقچی"، وەزیری دەرەوەی کۆماری ئیسلامی لە لێدوانێکدا هەڵوێستی بەشێک لە کۆماری ئیسلامیی لەمەڕ ڕووخانی ڕێژیمی سووریە ڕوون کردەوە، بەڵام دواتر و لە ڕۆژی چوارشەممەدا "عەلی خامنەیی" لەو پێوەندییەدا بۆ یەکەمجار قسەی کرد؛ لەم وتارەدا هەوڵ دەدەین باسێک لەو دوو لێدوانە فەرمییە بەتایبەت ئەوەی ڕێبەری کۆماری ئیسلامی بکەین.

پێش لە هەر شتێک ئەوەی جێی پرسیار بوو، ئەوە بوو کە بۆ یەکەم جار وتاری خامنەیی بە شێوەی ڕاستەوخۆ بڵاو نەبۆوە کە دەنگۆ و ئەگەری زۆری لێ دروست بوو و هۆکارە سەرەکییەکەشی ڕوون نەبۆوە، لەگەڵ ئەوەش لە ڕووی دەروونییەوە زۆر تووڕە دیار بوو و هەوڵی زۆری دەدا ئەو تووڕەیییەی بشارێتەوە؛ بەدەر لەوانەش قسەکانی ئەو گیراییەی نەبوو و ئاڵۆزتر لە هەمیشە دەهاتە پێش چاو.

ڕێبەری کۆماری ئیسلامیی ئێران لە سەرەتادا وتی نایهەوێ لێکدانەوەی دۆخی سووریە بکات، بەڵکوو ڕوونکردنەوە و نواندنێکی لەو دۆخە دەبێ، بەڵام لە درێژەدا بەپێچەوانەوە شرۆڤە و لێکدانەوەی هەبوو و تەنانەت ناڕاستەوخۆ جەختیشی کردەوە کە بەدەر لەو گێڕانەوەیەی ئەو، هیچ شرۆڤەیەکی تر نابێ قەبووڵ بکرێ.

خامنەیی چون لە خەیاڵی خۆیدا بەردەوام دۆخی سووریە و ڕێژیمەکەی لەگەڵ ئێران و ڕێژیمەکەی بەراورد کردبوو، هەموو هەوڵی ئەوە بوو ئەو وێنای پێکگرتنە کە لەلای خەڵکیش درووست بووە، بسڕێتەوە. یەکێک لەو هەوڵانەی لەم پێناوەدا دای، ئەوە بوو ئێلیمان و فاکتۆری گرینگ و چارەنووسسازی خەڵکیی لەم هاوکێشەیەی سووریەدا بەتەواوی لابردبوو، بەو واتایە کە هیچ ڕۆڵێکی لەم گۆڕانی ڕێژیمەدا بە خەڵک نەدابوو و هەمووی بە نەخشە و "پیلان"ی ئامریکا و ئیسرائیل دەزانی. لە کاتێکدا عێراقچی باسی لەوە کرد کە پێشتر بە دەوڵەتی سووریەیان وتووە لەگەڵ خەڵکدا کێشەکانیان چارەسەر بکەن، کە ئەمە دەرخەری ئەوە بوو عێراقچی ڕۆڵی خەڵکی لەم ڕووخانەی ڕێژیمی ئەسەددا لەبەرچاو گرتبوو.

خامنەیی هەر بەدوای ئەوەدا چون خەیاڵی لای ئەگەری هاوشێوەبوونی چارەنووسی ئێران و سووریە بوو، بە دروشمێکی پووچەڵ وتی ئێران بەهێزە و بەهێزتریش دەبێ، ئەم قسەیەی لەگەڵ ئەوەی دەرخەری ترسە دەروونییەکەی بوو، لای خۆی پێیوابوو مادام فاکتۆری خەڵکی لەو ڕووخانەی ئەسەددا لابردووە، بەڵام خۆ ئامریکا و ئیسرائیل مادام ئەوە دەتوانن بکەن لەگەڵ سووریە، بۆ لەگەڵ ئێران نەتوانن ئەوە بکەن، لە کاتێکدا ئێران هەمیشە هەڕەشەی لەنێوبردنی ئیسرائیلی کردوە؟ بۆیە ویستی بەو دروشمە درگای ئەو ئەگەرەش گاڵە بدات.

ڕێبەری کۆماری ئیسلامی بێلێکدانەوە و بێلەبەرچاوگرتنی ڕاستییەکان، کۆمەڵێک دروشمی دڵخۆشکەری بۆ لایەنگرەکانی هەڵڕشت، ئەویش بریتی بوو لە بەهێزتربوونی بەرەی بەناو موقاومەت لە داهاتوودا. هەمووان ئاگادارن لەدوای ٧ی ئۆکتۆبرەوە ئەو بەرەیە گەورەترین خەسارەکانی وێکەوتووە، کە ڕووخانی ڕێژیمی سووریە تا ئێستا چڵەپۆپەکەی بووە، بەڵام خامنەیی ئەم ڕاستییانە نابینێ و پێیوایە بەهێزتریش بوون. جیاوازیی نێوان دێموکراسی و دیکتاتۆری لەوەدایە؛ لە دێموکراسیدا چون دەسەڵات وڵامدەرە بە خەڵک ناتوانێ شکستەکانی بشارێتەوە، بەڵام لە دیکتاتۆریدا پێداگر دەبن لەسەر شکستەکانیان و تەنانەت بەناوی سەرکەوتنیشەوە دەرخواردی خەڵکی دەدەن؛ لەم پێناوەدا ڕاستییەکانیش لە پێش چاوان چەواشە دەکەن، هەروەک خامنەیی لەم بارەوە کردی و وتی حیزبوڵڵا بە خۆڕاگریی خۆی، ناچاری کردن پێشنیاری ئاگربەست بدەن! ئەمە لە کاتێکدا بوو حیزبوڵڵا لەبەر ئەوەی پشتی ڕاست نەدەبۆوە مەرجی وەستاندنی شەڕ لە غەززەی پشتگوێ خست و دەسپێشخەریش بوو بۆ داواکردنی ئاگربەست

لە بەشێکی تر لە قسەکانیدا ئاوڕ لەوە دەداتەوە کە بۆچی لە سووریە و شەڕی نێوخۆیی ئەو وڵاتەدا بەشدارییان کردوە؟ لە وڵامدا دیسان ڕاستییەکان بەراوەژوو دەکاتەوە و سێ هۆکاری سەرەکی بۆ ئەو حزوورە نیزامییەیان دێنێتەوە، یەکەم: قەرزدانەوە. دووەم: شەڕی داعش کە درۆیە و کۆماری ئیسلامی سێ ساڵ زووتر لە سەرهەڵدانی داعش لە سووریە بوو. سێیەم: بۆ پاراستنی مەزارگە، کە ئەمەشیان جێ هێشت و ئاماژەی پێناکات. لەسەر چۆنیەتیی حوزووری نیزامییەکەشیان دەڵێ لە ئاستی ڕاوێژکاری و ڕاوێژداندا بووە، کە ئەم ئیدیعایەشی ڕاست نییە. هەر لەم بەشەشدا حەدیسێک لە ئیمامی یەکەمی شیعەیان دادەتاشێ بۆ ئەوەی پاساوێک بۆ ئەو حزوورەیان بێنێتەوە. سەرەڕای ئەمانە هیوا بە لایەنگرانی دەبەخشێ و دەڵێ ئەم دۆخە وا نامێنێ و ئەمجار فاکتۆری خەڵک دێنێتەوە و بە دڵنیاییەکی زۆرەوە دەڵێ لاوانی سووری، لێیان ڕاست دەبنەوە و دۆخی ئەو وڵاتە وەک خۆی لێ دەکەنەوە! ئەمەش بۆ ئەوە دەڵێ نیشان بدات کە خەڵکی سووریە لەگەڵ ئەم گۆڕانەدا نەبوون و زلهێزان کردوویانە. لەگەڵ ئەوەی عێراقچی لە لێدوانەکەیدا باسی لە بڕیارنامەی ٢٢٥٤ و بووژاندنەوەی ئەو بڕیارنامەیە کرد کە کاتی خۆی هەر ئەم کۆماری ئیسلامییە نەیهێشت جێبەجێ بێت، بەڵام ئەویش بە شێوەی خامنەیی هەڕەشەی لە داهاتووی ناسەقامگیری سووریە کرد و وتی شەڕ و نائارامییەکان ناوچەی زیاتریش لە خۆ دەگرن؛ ئەم دوو قسەی خامنەیی و عێراقچی وا نیشان دەدا پیلانیان بۆ ئاژاوەگێڕیی نوێ بۆ ناوچەکە و ناسەقامگیریی سووریە بەدەستەوەیە.

سەرەڕای ئەوەی لە کۆتاییی قسەکانیدا دەڵێ دەبێ لەم ڕووداوانە دەرس وەربگرین و لە دوژمن خافڵ نەبین و سەرکەوتنەکان لووتبەرزمان نەکات و شکستەکانیش نائومێدمان نەکات و پاسیڤیش نەبین، بەڵام وەک بە قسەکانیدا دیارە نە دەرسی وەرگرتوە و توانیویەتی بەسەر بێهیواییی ئەم شکستانەدا زاڵ بێت، ڕێبەری کۆماری ئیسلامی بەپێچەوانەی ئیدیعای سەرەتای قسەکانی لێکدانەوەی تایبەتی خۆی لەسەر دۆخەکە هەبوو و تەنانەت لە کۆتاییی قسەکانیشیداهەڕەشەی لە هەموو خەڵکی ئێران کرد و بەتایبەت و شرۆڤەکاران و ڕۆژنامەنووسان کرد کە گەر بێت و وەکوو ئەو ڕەوتی ڕووداوەکان نەبینن، تووشی تاوان بوون و دەبێ لێپرسینەوەیان لێ بکرێت! "مەحموودی سادقی" لە نامەیەکدا ڕۆژێک پێش لە قسەکانی خامنەیی باسی لەوە کردبوو کە ئیدارەی ئیتلاعات دەنگیان داوە و وتوویانە نابێ لە هیچ لێکدانەوەیەکدا دۆخی سووریە و ئێران هاوشێوە ببینی و زۆربەی شرۆڤەکارانی سیاسیی نێوخۆیان لەم بارەوە دەنگ داوە.

خامنەیی لەو چارەنووسە ترساوە و زۆریش بە نزیکی دەبینێ، بۆیە نایهەوێ کەس باس لەو مۆتەکەیەی ژیانی سیاسیی ئەم ڕۆژانەی ئەو بکات.

ڕێوایەتی شەوچلە لە فەرهەنگ و باوەڕی کورداندا

سارۆ خوسرەوی

شەوچلە بۆ زاگرۆسنشینان، شەوێکی فەرهەنگی و نەریتێکی کەونارایە. خەڵک لە شەوچلەدا لە دەوری یەک کۆبوونەتەوە و جەژنیان کردوە تا ڕۆژ بێتەوە و پێشوازی لە خۆر بکەن.

دانیشتووانی زاگرۆس، ژیان و گوزەرانیان پەیوەست بووە بە کشتوکاڵەوە. لە دوای شەوێکی دوورودرێژ، هەمدیسان خۆر لە زەویی کشتوکاڵییان دەدرەوشێتەوە و دەبێتە هۆی وزەی زۆرتری بەرهەمە کشتوکاڵییەکانیان، هەر بۆیە لە شەوچلەدا بەرهەمی ڕەنجی خۆیان لەسەر سفرە دادەنێن و ئەمەگناسیی خۆیان بۆ کۆرپەی زەوی و ڕووناکی و گەرمیی خۆر پێشان دەدەن.

لەگەڵ بڵاوبوونەوەی ئایینی میترا، ئەم نەریتە بە دنیادا بڵاو بووەتەوە. لە نەریتی شەوچلەدا، خەڵک لە درێژترین شەوی زستاندا کۆ بوونەتەوە. ئەو شەوە، زەوی ئاوس بووە بە میتراوە، میترا لە ئەدەبیات و فەلسەفەی باوەڕیی دانیشتووانی زاگرۆسدا، خوادایک و هێمای خۆر و ڕووناکییە.

گردبوونەوە لە دەوری یەک و خواردنی میوە و چەرەزات لە شەوی چلەدا، بە واتای کۆبوونەوەی زەوییە بۆ لەدایکبوونی کۆرپەیەک کە دەبێتە هێما و سەرچاوەی گەرمی و ڕووناکی

بەو جۆرەی باسی لێوە دەکرێت، لە سەرەتاکانی زایینداا، ئایینی مێهر گەیشتووەتە ئورووپا. یەکەم جار ڕۆمییەکان کولتووری ئایینی مێهریان قەبوڵ کردوە و ڕۆژی لەدایکبوونی میترایان لەگەڵ ڕۆژی لەدایکبوونی عیسا مەسیح لە کات و زەمەنێکی دیاریکراودا گونجاندوە. ئایینی میترا، بە هۆی شەڕی درێژخایەنی نێوان ئێران و ڕۆم، لە لایەن سەربازە دیلەکانی ڕۆم کە دواتر گەڕاونەوە بۆ وڵاتی خۆیان، گوازرایەوە بۆ ڕۆم و لە قۆناغێکدا بووە بە ئایینێکی جیهانی.

یەکێک لە پەیامە گرینگەکانی شەوچلە، کۆبوونەوەی خێزانییە. لە شەوچلەدا خوانچە دەکرێتەوە و میوە و چەرەزات لە سەر سینی ڕوو دەکرێت بۆ پێشوازی و بەرزڕاگرتنی ئەو شەوە. کۆبوونەوە لە شەوچلەدا بۆ ئەوە بووە، پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان بەهێزتر و بەردەوام بێت.

پەیوەندیی کۆمەڵایەتی و ئیرادەی جەم، یەکێک بووە لە هێما بەرچاوەکانی ئایینی میتراییزم.

ئایینی میتراییزم کۆنترین ئایینی کوردە کە ئێستایش پەرستگەکەی لە کەنگاوەڕ لە دەڤەری شاری کرماشاندا ماوە. وشەی میترا، واتای "ئەڤین" و "پەیمان" دەگەیەنێت. ئەم خودایە پێشتر خودای خۆر و ڕووناکی بووە و دواتر بە پارێزەری ئاسمان و زەوی ناسراوە.

هەتا ئێستا زۆرێک لە یارسانییەکان، خۆر بە یەکێک لە هێما پیرۆزەکانی ڕیشەی ئایینەکەیان کە میتراییزمە، دەزانن و سوێندی پێ دەخۆن، وەک ئەوەی کە دەڵێن: "وەی خوەر نازارە قەسەم".

وەک دەڵێن، ئایینی مێهر یان میترا چەقی هەموو شتێک لە زەمیندا دەبینێت و لە مرۆڤدا کۆی دەکاتەوە، بە تایبەت لە ژندا، لەبەر ئەوەی میترا خوادایک بووە. ئەم ئایینە بە دنیادا بڵاو بووەتەوە و پەرەستگاکانی گەیشتووتە ڕۆم، ئیسپانیا ، ئاڵمان و زۆر وڵاتی دیکەی دنیا. وەک گوتمان، ئایینی میترا لە سەروبەندی لەدایکبوونی عیسای مەسیح بە دنیادا بڵاو بووەتەوە و تێکەڵ بە کولتووری ئایینیی وڵاتان بووە. کاریگەریی ئایینی مێهر لەسەر جەژنی کریسمس بە ڕۆشنی دەبینرێت.

ئایینی مەسیحی، زۆر یاسا و ڕێسای لە ئایینی میترا وەرگرتوە. کلێتەکەی بابا نوئێل، جەژنی هۆلۆوین، ڕۆژی لەدایکبوونی عیسا، واتا ٢٥ی دێسامبر کە ڕۆژی لە دایکبوونی میترا بووە، ڕەنگکردنی هێلکە، کە هێشتا لە کوردستان باوە، بەشێک لەو بابەتانەیە کە مەسیح لە میترا وەریان گرتوە. هەروەها هێمای ڕەنگی سوور لە شەوچلەدا، زۆر گرینگ و واتادارە. زۆربەی ئەو میوەگەلەی لە شەوچلەدا دادەنرێن، ڕەنگیان سوورە. جلوبەرگ و کڵاوی "بابانۆئێل"یش کە بەشێکی سوورە، لە هێما سوورەکانی میترا وەرگیراوە. واتە، ئایینی مێهر کاریگەریی هەیە لەسەر ئایینی مەسیحییەت. هەنار کە لە شەوچلەدا دەخورێ، هێمایەکی گرینگە لە فەرهەنگی زاگرۆس و ئایینی مێهردا و تا ئێستاش وەک هێمای پێکەوەژیان لە ئایینی یاریدا پارێزراوە.

ژمارەی چل لە زمانی کوردی و لە ئەدەبیاتی باوەڕیی و ئایینی زاگرۆسییەکاندا، پیرۆز بووە. بە تایبەت لە ئایینی یاریدا زۆر ژمارەیەکی پیرۆزە و چەندین شوێن و هێمای یارسانییەکان بە ژمارەی چل دەست پێ دەکات، لەوانە دەتوانین ئاماژە بکەین بە "چلتەن، چلتەنان و هەروەها چلانە" کە ناوی کانییەکە لە نزیکی مەزاری باوایادگار لە دالاهۆ هەڵکەوتوە.

هەنار، نمادی دەوڵەتی مادە. لە میتۆلۆژیای زاگرۆسدا، دانەکانی نێو هەنار، هۆزەکانی مادن، پەردە تەنکەکانیشی بە واتای سنوورەکانی نێوان هۆزەکانی مادن. نووکی هەنار هێمای تاجی پادشایی مادەکان بووە. سووریی هەناریش هێمای لەدایکبوونی میترایە.

لە جەژنەکانی یارساندا، هەنار وەک هێمایەکی گرینگ دەبینرێت، کە دیارە لە کولتووری میتراوە وەک میرات بۆیان بەجێماوە. هەنار هەر لە ئەدەبیات و فەلسەفەی باوەڕیی یاریدا پیرۆزە و بە واتای یەکیەتی و یەکبوونە. زاگرۆسنشینان بەردەوام گرینگیان بە بەروبۆمی کشتوکاڵ داوە بۆ درێژەدان بە ژیان و دەربازبوونیان لە زستانە سەختەکانی ساڵ. لەوێدایە میوەیەک وەک هەنار واتا پەیدا دەکات و دەبێتە هێمان یەکبوون و مانەوە.

بەپێی توێژینەوەی توێژەرانی کورد و بیانی، چیاییەکان بەردەوام ڕووبەڕووی واقعیکی سەخت بوونەتەوە، بۆیە پێویستیان بەوە بووە بۆ درێژەدان بە ژیان و سەرکەوتن بەسەر سەختییەکاندا داهێنان بکەن و هێما بخوڵقێنن. ئەگەر هێزی داهێناو و هێما نەبووایە، چیانشینەکان چۆن دیانتوانی بۆ ماوەی شەش مانگ بەرگەی سەرمای سەختی زستان بگرن.

لە شەوچلەدا، خەڵک لەدەوری ئاگر کۆبوونەتەوە و چیرۆک و ئەفسانە و شانامەیان خوێندووەتەوە. ڕێوڕەسمی شەوچلە، لە درێژترین شەوی زستاندا دەست پێ دەکات و تا بەرەبەیان درێژەی دەبێت. کۆبوونەوەی خەڵک و درێژەکێشانی ئەو شەوە بۆ ئەوە بووە، یارمەتیی زەوی بدەن تاکوو کۆرپەکەی لەدایک بێت، کە دیارە لێرەدا مەبەست لە کۆرپەی زەوی، لە دایکبوبنی ڕووناکییە. بەیانییەکەی کە ڕۆژ دەبێتەوە، پێی دەگوترێت ڕۆژی یەکسانی. لەو ڕۆژەدا پاشاکانی زاگرۆس دەستبەرداری دەسەڵات بوون، بۆ ئەوەی کۆمەڵگە یەکسان بێت. هەر لەو ڕۆژەدا کوژرانی هەموو جۆرە باڵندە و ئاژەڵێک قەدەغە کراوە.

لە ڕێوایەتەکاندا هاتووە، دەڵێن ئەگەر یەکەمین ڕۆژی چلە بەفر باریبا، ئەو ڕۆژە ڕۆژی خێر و بەرەکەت بووە.

خواردنە سەرەکییەکانی سەر سفرەی شەوچلە، جگە لە هەنار، چەرەزات و میوەی وشککراو، دانوولە و گەنمەکوتاو لەگەڵ دۆڵمە بە گەڵامێو بوون. گرینگیدان بە خواردن لە شەوچلەدا بۆ ئەوە بووە تاکوو بە هێزی سەروە نیشان بدەن کە خەڵک ئەوەندە خۆیان ئامادە کردوە بتوانی شەڕی ئەم زستانە سەخت و ساردە بکەن.

ئەنجام:

کورد ڕیشەی لە زگرۆسە و خاوەنی شارستانیەتی خۆی بووە، بۆیە بە دووری دەزانم لە خەڵکی دیکەوە کولتووری شەوچلەی وەرگردبێت.

بەکورتی، ڕیشەی جەژنی شەوچلە لە نێو دڵی زەنجیرە چیاکانی زاگرۆسەوە سەری‌هەڵداوە، چوونکە ئەم جەژنە پەیوەندی بە لەدایکبوونی میتراوە هەیە. هەر بۆیە زۆر گرینگە کورد باوەڕ بە خۆی بێننەوە کە جەژنی شەوچلە بەر لە هەر گەل و نەتەوەیەک، بۆنە و یادی ئەوان بووە.

سەرنج:

یەلدا وشەیەکی سریانییە و بە واتای لەدایکبوونە. وشەی یەلدا زۆر لە یوولی سوێدییەوە نزیکە کە دەبێتە ڕۆژی لەدایکبوونی عیسا مەسیح و سەرەتای وەرزی زستان. وشەی یەلدا لە فەرهەنگی کوردەواریدا تازەیە کە بە هۆی بەرفراونبوونی پێوەندییەکان لە کوردستان و ناوچەکە بە گشتی برەوی پەیدا کردوە و جێگای وشەی شەوچلەی کوردی گرتووەتەوە. بۆ کورد وشەی شەوچلە واتادارە، لەبەر ئەوەی ئەم بۆنەیە پەیوەستە بە ئایینی میتراوە لە زاگرۆسدا. لە دێرزەمانەوە لە هەموو جوگرافیای کوردستاندا، هەر بە شەوچلە ناوبانگی ڕویشتووە، بۆیە باشترە گەلی کورد هەر ناوە کوردییەکەی خۆی بەکار بێنێت.

***

سەرچاوەکان:

- ئایینی یاری، د. حسێنی خەلیقی
- پژوهشی در شەوچلەی کورد، آژوان رازیانی
- شب یلدا از کجا شروع شد؟، ابراهیم دبیری
- تاریخ جشن کریسمس، ن: تحریریە فایندات‌و
- جشن شب یلدا، حمید سفیدگر شاهنقی
- آیین یارسان در اساطیر اقوام کرد: منصور یاقوتی

دارسمە
دەنووکی لە سمین ناپارێزێ

ئەمە "تۆفانی ئەلئەقسا"یە یان پشیلەی ڕەجەبە شێت؟

هەرکەسێک دوو دێڕە هەواڵی خوێندبێتەوە یان ڕۆژێک لە ڕۆژان سەیری تەلەفزیۆن و ئەم مۆبایلە پانکۆلانەی بەردەستمانی کردبێت، یان لەنێو ماشێنەوە دەستی بە دوگمەی ڕادیۆ کەوتبێت، بێگومان ناوی "تۆفانی ئەلئەقسا"ی بەر چاو یان بەر گوێ کەوتوە.

تۆفان لە مێژوودا گەلێکن، بەڵام ئەم تۆفانەی باسی دەکەین، وەک هیچکامیان نیە. بۆ وێنە، لە ئەمریکا "تۆفانی کاترینا" نێوبانگێکی زۆری دەرکرد و بەگوێرەی ئەو زانیارییانەی سەبارەت بەم تۆفانە بڵاو بوونەتەوە، ساڵی ٢٠٠٥ی زایینی هەڵی کرد و بەخێرایی ٢٨٠ کیلۆمیتر لە کاتژمێرێکدا، لە بەشێک لە "کەنداوی مەکسیک"ـەوە هەتا ویلایەتی "لووئیزیانا" و "ئالاباما"ی گرتەوە و هەزار و ٨٣٦ کەسی لەکۆڵ ژیان کردەوە. لە خۆرهەڵاتی ئەم گۆی زەوییەش گەورەترین تۆفان، "تۆفانی بێبینکا"یە و لەم ساڵانەی دواییدا چین و چەند وڵاتێکی ئەم ناوچەیەی گرتەوە و ئەم تۆفانەش نزیکەی هەزار کەسی دیکەی لە ژیان داماڵی.

ئەمانەی سەرەوە ئەو تۆفانە بەناوبانگە سرووشتیانە بوون لە مێژووی ئەم ساڵانەی دواییدا لە خۆرهەڵات و خۆرئاوای جیهان ڕوویان‌داوە. بە هەر دوو ئەم تۆفانە گەورانە، لەسەریەک دووهەزار و پێنسەد کەسێکیان پێ لە ژیان دوور نەخراوەتەوە و هەرکامیان (پەرژینی بەگوڵ بێت لە ڕووی ئێوە)، چەند کاتژمێرێک دوای هەستان نیشتوونەتەوە. بەڵام لە خۆرهەڵاتی ناوین کۆماری ئیسلامی تۆفانێکی هەستاندوە، هەتا ڕێکەوتی بڵاوبوونەوەی ئەم ڕۆژنامەیە ساڵێک و دوومانگ و ١٥ ڕۆژە بەردەوامە و بە گەلەکۆمەی زۆربەی وڵاتانی جیهان نانیشێتەوە.

ئەم تۆفانە هەتا ئێستا توانیویەتی دەیان هەزار کەس بێ‌ژیان بکات و ژمارەی بریندارانی بەرەو بێ‌ژیانکردنیش لە بان ١٠٠ هەزار کەسن و بە میلیۆنان کەسیش لە ئاوارەییدا ژیان‌تاڵن.

ئەمەی خۆرهەڵاتی ناوین "تۆفانی ئەلئەقسایە" و ماوەیەکی زۆر بەڕێوەبەرانی خاوەن "فوو"ی کۆماری ئیسلامیی ئێران "فوو"یان پێدا کرد و سەرئەنجام لە ٧ی ئۆکتۆبری ساڵی ٢٠٢٣ لە سنووری نێوان ئیسرائیل و فەلەستینەوە هەڵیان‌ئەستاند و ئێستا هەر ئەوانەی هەڵیان‌ئەستاندوە، لەترسانی خۆیان دە بۆدرِ و تۆنل و ژێرزەمینان داوێن و بە لارەملی چاوەڕوانن بنیشێتەوە. ئەم تۆفانەی بە ناوی ئەلئەقسا هەستاوە، تۆفانێکی سەیرە. ئەوانەی هەڵیان‌ستاند، زیاتر لە ١٤ مانگە خۆیان بە دەستیەوە دەناڵێنن. تۆفانی ئەلەقسا وەک هیچ تۆفانێکی دیکە نیە، گەردەلوولی جوداجودای لێ ساز دەبن و هەر جارە لە شوێنێک لەم خۆرهەڵاتی ناوینە تەپوتوز بەبا دەکات.

ئەم تۆفانەی باسی دەکەین، دوای ئەوەی لە سەرەتادا لە ئیسرائیل خۆی بە شوێنێکی هەڵپەڕکێ و گۆرانی‌گوتن و سەما و هەڵپەڕیندا کرد و کۆمەڵێک ژن‌وپیاوی عاشقەوماشقەی سەرخۆشی بێگوناحی دایەبەر، ئەمجارە لە غەززە، گەردەلوولێکی لێ‌کەوتەوە و زیاتر لە چل‌هەزار کەسی بەگوناح و بێ‌گوناحی لە کاروانێکی دوور و درێژدا کردە ڕێبوارانی بەتاسەی بەهەشت و دۆزەخ.

هێشتا گێژەڵووکەی غەززە نەنیشتووەتەوە، گێژەڵۆکەیەکی دیکە لە لوبنان سەری هەڵدا و وەک "ئەسپەک" و "نەخۆشیی لەناکاو" خۆی بە وردە ئامێری پێوەندیکردندا کرد و هەموویانی لە ئان‌وساتێکدا تەقاندەوە و خەڵکێکی زۆری کوێروکوتر کرد و ئەمجارە کەوتە گیانی مامە "حەسەن نەسرووڵڵا" و چەندین گەورە پیاوی حیــــزبوڵڵای سەرنگون کرد.

پێش ئەوەی ئەم گەردەلوولە بچووکە بکەوێتە گیانی حیــــزبوڵڵا، گێژەڵووکەیەکی بچووکی دیکەی جیابووەوە هەمان تۆفانی هەستاو، وەک ئازەری دەڵێن لە چیاکانی ئازەربایجاندا لەنێوان دوو "باڵەفڕان"دا باوەشی بە باڵەفڕی هەڵگری برایم ڕئیسی و وەزیر دەرەوەی ئێران و پێشنوێژی شاری تەبرێز داکرد، ئەوەندەی پێ نەچوو لە بناری چیای دەماوەندیش لە تاریکەشەوێکی ئەنگوستەچاودا دەستی نایە بینەقاقای "ئیسماعیل هەنیە"ی سەرۆکی ڕێکخراوی حەماس و لە جێدا لەژیان دایبڕی.

ئەم تۆفانی ئەلئەقسایە، تۆفانێکی سەیرە. ئەوانەی هەڵیان‌ئەستاند و ماوەیەکی زۆر هەوڵیان دەدا نەنیشێتەوە، دەیانداتە بەر خۆی و بەشێکی زۆریان یەک‌یەک و دوودوو و سێ‌سێ و چەندچەند کەوتن و لەبەرانبەریدا خۆیان نەگرت.

هەر سەیری ئەم "بەشار ئەسەد"ە ملدرێژەی سووریە بکەن، نزیکەی چاردە مانگ بوو بە هەنبانەیەکی وەک هەنبانەی ئاگردەماندنی ئاسنگەران بای بە تۆفانەکە دادەکرد و هەوڵی دەدا نەنیشێتەوە. ئاخری کار گەیشتە شوێنێک تۆفان ملی خۆی و ژنە قەدباریکە باڵەبەرزەکەی بادا و بەچەشنێک ڕەهەوای خستن، لە دامێنی سەحرای کاکی‌بەکاکیی سیبری کەوتنەوە زەوی. هەر ئەم تۆفانە پێش ڕەپێچەکدانی بەشار و "ئەسما گیان"ی هاوسەری، گەشتێکی بەسەر ئێراندا لێدا و لەترسان هەموو ئەو مووشەکانە نیشتنەوە، بە هیوای گورزوەشاندن خەریکی هەستان بوون. لەمەو دوا کەس ناتوانێت بەم جۆرە مووشەکانە بڵێت نوقتەزن، بەڵام تۆفانی ئەلئەقسا هەر خوا خۆی دەزانێت چ نوقتەزەنێکە

ئەلئەقسا، ئێستا کون‌بەکون بەدوای ئەو کەسانەدا دەگەڕێت، یەکەم جار فوویان پێداکردوە و هەڵیان‌ئەستاندوە. ئەم تۆفانە بە هیچ شێوە و شێوازێک ناکرێت دەگەڵ تۆفانە سرووشتیەکانی مێژوودا هەڵیبسەنگێنی. تۆفانێکی ماندوونەناسە و ئەوانەی بۆ هەستانی هەرەوەزیان دەکرد، هەموویانی گرتەبەر و هەتا هاندەری سەرەکیی سەرهەڵدانیشی نەگرێتەوە، ناسەکنێت و هەدا نادات.

قسەی خۆمان بێت، ئەم تۆفانە سەرشێتە وەک پشیلەی ڕەجەبەشێتە و خەریکە گەڕەکەماڵی خۆرهەڵاتی ناوین بە خۆیەوە دەسووتێنێت.

KURDISTAN

Publishing by Democratic Party of Iranian Kurdistan

NO:885 20 December 2024

ناونیشانی ڕۆژنامەی «کوردستان» و ماڵپەڕی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێتدا:

www.kurdistanmedia.com
info@kurdistanmedia.com
www.kurdch.tv: Yahsat 1A @ 52.5° East MHz 12594
polarization: Vertical -27500 FEc : 2/3
Radiodk59@gmail.com

ئیمەیلی ڕۆژنامەی کوردستان:
info@kurdistanmedia.com
ئیمەیلی تەشکیلاتی نهێنی:
Tashkilat.kdp92@gmail.com

لە یادی ٦١ ساڵەی کۆچیادی هونەرمەند سێوەدا

(ئاواز و ڕەسەنایەتییەک لە دێڕەکانی دەشتی کۆیەوە)

هونەرمەند و مەقامبێژ مامە سێوە ساڵی ١٨٩٠ لە گەڕەکی بەفری قەندیی شاری کۆیە لە ئامێزی خێزانێکی کوردی کریستیان لەدایک بوو.

سێوە هەر لە سەرەتای ژیانی لاوەتی خولیای هونەر و ئەدەبیات بووە و بە شیعرەکانی حاجی قادری کۆیی، ئەختەر، قاسید، دڵدار و سافی هیرانی سەرسام بووە.

مەقامەکانی سێوە بە دەقە وێژەییەکەیەوە، لەنێو کەشێکی سازگاری کوردەواریدان و بەپێی قۆناغ و سەردەمی ژیانی خەڵکەکە خولقاون. بابەتەکانی هەموویان موڵکی کوردن و بۆ کورد گوتراون و پڕن لە چەمکی خۆشەویستی، ئەڤین، دڵپاکی، جوانی، ئازایەتی، خۆڕاگری و ژیاندۆستی کە هەموویان بابەتی نەمرن و کورد هەمیشە شانازییان پێوە دەکات.

شاعیری میللی بەیت و بەندەکانی خاڵە سێوەی مەقامزان لە دەربڕینی ڕەوانبێژیدا، بۆ دەرخستنی جێ چاکیی ئافرەتی شۆخ و شەنگی گورجوگۆڵ و گەردن هەڵکشاوی چاوگەش، تا ماینی سنوور و کارمامزی مل بەقەرێتە و قورینگی گەردن بەرز و سەقەر باڵەبان و کەوی وڵاتەکەی خۆی هەبوبێت، بە گیانلەبەری دوورەوڵات و نەبینراوی وەکوو کەنگەر و تاوس و تووتی نەچواندوە. هەتا چۆم و چۆماڵ و ڕووبار و کۆلاوی داوێنی شاخەکانی خۆی هەبووبێت، بیری بۆ دەریا و دوورگە و کەنداو و کەشتی نەچووە و تاکوو دارودرەخت و گوڵ و گیا و گوڵی بۆنخۆش و چنار و شەنگەبێ و سێو و نارنج و لیمو و هەڵاڵە و ڕەیحانی خۆی بووبێ، دەستی بۆ دارودرەخت و گوڵی بێگانە درێژ نەکردووە و هەیکەلی دەقە وێژەییەکانی پێ هەڵنەبەستوون.

ئەگەرچی ژیانی سێوە پڕ بووە لە ناسۆری و نەهامەتی، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا وازی لە خولیای هونەری نەهێناوە و بەردەوام بووە و ساڵی ١٩٥٢ لە ڕێگەی «قادر دیلان»ی هونەرمەندەوە چۆتە ڕادیۆی کوردی بەغدا و لەوێ پێنج مەقامی تۆمار کردوە، بەوەش لەسەر ئاستی کوردستاندا ناسراوە. سێوە خاوەنی چەندین مەقامی کوردییە، لە دیارترین مەقامەکانی سێوە ئەمانەن (سەحەرە، ئایشەگوڵ، گوڵێ، خەرامان، بەهار و کراسی تەنگ میرەم).

هەر چەندە سێوە مەقامزانێکی میراتگری مەقامزانانی کۆیەی سەدەی نۆزدەیەم بووە، کە ئەمین ئاغای حەوێزی ناسراو بە ئەختەری شاعیر و مەقامناس بەردی بناغەی ئەو هونەرەی دانا و مەقامە کۆنەکانی پێش خۆی نوێ کردەوە و مەقامزانی وەک مەربین و نەشئەتی ڕەشید ئاغا لە دیوەخانەکەی ئەودا بوونە سوارچاکی هونەری مەقامی ڕەسەنی کوردی و دوای ئەوانیش پووتێ و حاجی یەگەورە و عەبەی چایەچی و حەنیل، بوونە جێگریان و پەرەیان بە هونەری مەقام دا و ئینجا سێوە لەسەر دەستی ئەوان فێری هونەری مەقامی ڕەسەنی کوردی بوو، بەڵام دەبێت ئەو ڕاستییەش بڵێین کە سێوەی هونەرمەند کتومت مەقامەکانی ئەوانی نەجوویییەوە بەڵکوو پەرەی پێدان و سۆزی خۆی خستە پاڵ.

مەقامەکانی بە دەقی وێژەی و ئاوازەوە، لەناو ئاووهەوایەکی سازگاری کوردستانەوە خولقاوە، سەمفۆنیا و تۆمارێکی ڕووداوە کۆمەڵایەتی و ڕامیارییەکانی کۆمەڵی کوردەوارین و بەپێی قۆناغی ژیانی خەڵکەکە خولقاون.

سێوەی مەقامزانی هونەرمەندی کورد لە تەمەنی ٧٣ ساڵیدا ڕۆژی ٩-١٢-١٩٦٣ کۆچی دوایی کرد. ئەم کەسایەتییە ناودارە ئەگەرچی لە ژیاندا بەهەژاری ژیاوە، بەڵام لەپاش خۆی کەلەپوورێکی زۆری لەئاواز و گۆرانی کوردی بەجێماوە، کە تاکوو ئێستا ئاوازی ڕەسەنی مەقامەکانی سەحەر و گوڵێ و عایشەگوڵ و بەهار و کراسی شەنگ میرەم لە گوێچکەماندا دەزرنگێنەوە.

پێشانگەی خۆشنووسیی

(٢+٢=١) لە هەولێر

لە هەولێر پێشانگەیەکی هابەشی هونەرمەندانی خۆشنووسی باشوور و ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بە ناونیشانی ‹٢+٢=١› کرایەوە. مەبەست لە ناونیشانەکە کوردستان یەک پارچەیە، نەوەک چوار پارچە.

لە پێشانگەدا ٤٠ تابلۆی خۆشنووسی خرانە ڕوو کە تێکهەڵکێشییەکی خۆشنووسی، ئەبستراکت و دارتاشین بوو و لەلایەن ١٢ خۆشنووسی دیاری کورد لە سەقز، سنە، بۆکان و جوانڕۆ و ٦ خۆشنووسی دیاری باشووری کوردستان ئامادە کرابوون. ئەم پێشانگەیە ڕۆژی دووشەممە ٢٦ی سەرماوەز کرایەوە و چوار ڕۆژ بەردەوام دەبێت

عەلی حوسێنی، هونەرمەندی خەڵکی سەقز لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە بارەی گرنگیی پێشانگەکە ڕایگەیاند «پێموایە ئەم جۆرە پێشانگەیە زۆر گرنگە، چونکە ڕێگەمان پێ دەدات ئاڵوگۆڕی کولتوور و شێواز و زانیاری لەسەر مێژووی هونەری یەکتر بکەین. هەروەها لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان فۆرمێکی خۆشنووسی هەیە کە لە باشووری کوردستان بەهەڵە بە «فارسی» ناو دەبرێت، بەڵام لەڕاستیدا ئەمە شێوازێکی گشتیی خۆشنووسیی «ئێرانییە» نەک فارسی، کە ئەگەر لە ڕووی هونەری خۆشنووسی و نەخشدا سەیر بکەین، کورد باڵادەستترینە، بەتایبەت خۆشنووسانی شارەکانی سەقز و سنە، کە ساڵانە لە پێشبڕکێیەکانی ئێراندا پلەکانی یەکەم و دووەم بەدەست دەهێنن.»

ڕۆژاوا لە پەنجەرەی ڕۆژهەڵاتەوە

بەر لە ماڵاوایی

ئەلبورز ڕووین‌تەن

ئەوەی لە سووریە دەگوزەرێ بەر لەوەی وەک ڕووداوێکی گرینگی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و ڕووخانی یەکێکی دیکە لە دیکتاتۆرەکان و کورتکرانەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی ببینین، هەڵگری زۆر وانەگەلی دیکەیە کە پێویستە بەباشی بخوێندرێنەوە هەتا لە ڕۆژهەڵات سەرکەوتوو بین. چونکە وێڕای هەموو جیاوازییەکان هەبوونی زۆر توخمی وێکچووش دەبیندرێ کە لێرەدا باسی لێ دەکەین.

زۆربەی چاودێرانی سیاسی بۆچوونیان وایە ئەوەی کە لە سووریە ڕوی دا، پلانێکی دەزگا هەواڵگرییەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل بوو کە لە ڕێگەی تورکیەوە جێبەجێ کرا، بەو شێوەیە ئەمریکا دەسەڵاتی بەشار ئەسەدی لەژێر هەژموونیی ڕووسیە دەرهێنا و پێگەی ئەوی لاواز کرد. ئیسرائیل بە ڕووخاندنی دەسەڵاتی بەشار ئەسەد و دوای ئەو زەبرە قورسەی لە حەماس و حیزبوڵڵای لوبنانی دابوو، ئێرانی لاوازتر و لەرزۆکتر لە هەر کاتێک کرد، تورکیەش بە دوای ئەوە بوو بتوانێ ڕۆڵی کورد لە گۆڕانکارییەکانی ناوچە کەم بکاتەوە هەروەها لە ڕێگای پڕوپاگەندەی نێوخۆیی ئەو بابەتە وەک سەرکەوتنێکی حیزبی دەسەڵاتدار پیشان بدات و بیکاتەوە هەنگاوێک بۆ سەرکەوتن لە هەڵبژاردنەکانی داهاتوو کە ئێستا بە هۆی قەیرانی ئابووری و هەبوونی ڕێژەیەکی زۆر پەنابەری سووری لە تورکیە دەنگەکانی کەم بونەتەوە. لە ئێستادا داهاتووی سووریە پاش بەدەسەڵاتگەیشتنی ئیسلامیە توندڕەوەکانی دوێنێ -ئەگەرچی ئێستا خۆیان جیاواز نیشان دەدەن- ئاڵۆز و ناڕوونە. ئاماژە بە چەند خاڵی بنەڕەتی بەرچاوڕوونی زیاترمان دەداتێ:

ئیسلامی سیاسی

یەکەم خاڵ کە تیشکی دەخەینە سەر باس لە ڕۆڵ و دەوری لایەنی چەکدار و سیاسیی هەڵگری ئایدۆلۆژیایی ئیسلامی یا بە گشتی ئیسلامی سیاسییە. پرۆفیسۆر ئەحمەد ئەسلان، فەیلەسوفی تورک لە سەر گرووپە ئیسلامییەکان و ڕەوتی ئیسلامی سیاسی دەڵێ لە هەر شوێنێک ئیسلامی سیاسی هەبێ، ئەوە شتێک بە ناوی ئایین نیە. ئەو قسەیە کاتێک باشتر وەردەگیرێ کە دەبینین گرووپە ئیسلامییەکان وەک باسکی دەزگا هەواڵگرییەکانی ناوچە و دونیا دەر دەکەن. گەورەترین لایەنی ئیسلامیی سووریە هەیئەتی تەحریری شام بە ڕێبەرایەتیی محەممەد جولانیە، کە مێژوویەکی ئاڵۆزی لەگەڵ هەموو گرووپە چەکدار و توندڕەوەکاندا بووە و ئێستا وەک ڕێبەرێک دەردەکەوێ کە دەیهەوێ ئاراستەی ڕووداوەکان دیاری بکات. محەممەد جولانی لە ڕیزەکانی ئەلقاعیدە و دواتر لە ڕیزەکانی داعشدا فەرماندەیەکی باڵا بووە و ئێستاش باس لە دارشتنەوەی دامەزراوەکانی حکوومەتی دەکات. بەوەش جارێکی دیکە مەترسی ئیسلامی سیاسی دەر دەخاتەوە کە چۆن لە سەربڕین و خۆ تەقاندنەوەوە بۆ حکوومەتداری هەنگاو دەنێن، یا چۆن بە ناوی جیهاد دژی ئەمریکا و ئیسرائیل لاوان و هێزی شەڕ لە سەراسەر دونیا کۆ دەکەنەوە دواتر بۆ خزمەت بە ئامانجی دەزگاکانی هەواڵگریی ئەمریکا و ئیسرائیل ڕۆڵ دەگێڕن. واتە درۆ و فریو و گۆڕانی سەدوهەشتا پلە لە پێناو بەرژەوەندییەکان بۆ ئەوان ئاسانە.

ئەو گرووپە ئیسلامییانە کە ئێستا لە تورکیە نزیکن ئەسەدیان بۆ ئیسرائیل و ئەمریکا ڕووخاند، ستراتیژیی محەممەد جولانی و گرووپەکانی دیکەی توندڕەو کە ئێستا لە جەبهەیەکی یەکگرتوودا پێکەوە کار دەکەن. جێگیرکردنی دەسەڵاتی خۆیانە؛ ئەویش بە نیشاندانی ڕوویەکی جیاواز لە مێژووی توندڕەویی خۆیان. ئەوەی لە سووریە دیتمان سەرەتا بە چاوپێکەوتن لەگەڵ کاناڵی سی ئێن ئێنی ئەمریکا بە جورێک باسی دامەزراوەی حکوومەتی و دابین ردنی خزمەتگوزارییەکانی دەکرد، دواتر بە هۆی ئابووری داڕووخاوی سووریە باسی گەرمی ئەوان دابینکردنی پێداویستیە سەرەتاییەکان وەکو نان و کارەبا بۆ ئەوەی بەو خزمەتگوزارییانە ڕوویەکی جیاواز نیشان دەدەن هەتا بتوانن زیادتر دەسەڵاتی خۆیان جێگیر بکەن.

دووهەم هەنگاویان وەک باسی دەکەن چەککردنی گرووپە چەکدارەکانن بۆ ئەوەی تەنیا چەک لە دەستی ئەواندا بێت و بۆ ئەو مەبەستەش وێڕای داماڵینی چەک لە کوردەکان و دژبەرەکانی دیکە هەنگاوێکی گرینگ لە جێگیرکردنی دەسەڵاتی خۆیان بەرەو پێش دەبەن. ئەو ستراتیژییە بۆ جێگیرکردنی دەسەڵات خومەینی و تالیبانیش گرتبوویانە بەر. دوو ساڵ بەر لە ئێستا تالیبان دەیگوت مەترسی نییە بۆ مافەکانی مرۆڤ و ژن بە تایبەتی و ئەمڕۆ دەبینین بە تەواوی گەڕاونەتەوە سەر شێوازی حکومەتی پێش ٢٠٠٣. ئەوەی دەتوانێ کۆسپ بێ بە سەر ڕێگای جولانی و هاوکارانی بۆ جێگیرکردنی دەسەڵاتی خۆیان، کۆمەڵگەی سێکۆلاری سوریەیە و ئەوەش کە ئەو کۆمەڵگەیە چەند دەتوانێ بەرگری بکات، جێگای پرسیارە.

ئەوەی جێگای سەرنجە ساڵانێکی زۆرە تەیفی جیاوازی ئیسلامی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کار دەکەن بۆ ئەوەی بتوانن لاوانی کورد بە ناوی ئایینەوە بۆ مەبەستە ئایدۆلۆژییەکانی خۆیان بەکار بێنێن. ئەو گرووپە جیاوازانە بێگومان بۆ ئەوەی ببن بە ئامرازی سیاسەتی داگیرکەران ئامادەییەکی یەکجار زۆریان تێدا هەیە و پێویستە لەلایەن بزاڤی سیاسیی کورد کە بزاڤێکی پێشکەوتنخواز و سێکولار و نەتەوەییە و کۆمەڵگەی وشیاری کوردستان بە هەند وەربگیرێن، هەتا سبەی نەبن بە کۆسپێکی جیدی لە کوردستان.

سەربەخۆیی حیزبە سیاسیەکانی ڕۆژئاوای کوردستان

بزاڤی سیاسیی کورد لە ڕۆژئاوا لەژێر هەژموونی پارچەکانی دیکە و بە تایبەتی پەکەکەیە کە خاوەن دەسەڵات بووە لە چەند ساڵی ڕابردوودا. ئەو دەسەڵاتە لە ڕووی هێزی سەربازییەوە بۆ مەبەستی جیاواز بە کارهێنراوە، لێ نەیتوانیوە ئەولەوییەتەکانی ڕۆژئاوای کوردستان بکاتە ئەولەویەتی سیاسیی خۆی. ئەوەش وایکردوە ئێستا مەترسییەکی جیدی هەبێ بۆ سەر ئەو ئەزموونە. چونکە لایەنی دەسەڵاتدار -هەیئەتی تەحریری شام و گرووپەکانی دیکەی توندڕەو- لە تورکیە نیزیکن و ئەوانیش بە دوای ئەوەن نەهێڵن ئەزموونێکی وەک هەرێمی کوردستان لەوێ دووبارە ببێتەوە. لەلایەکی دیکە ئەو دۆخە وەک سەرکەوتنێک بۆ حیزبی دەسەڵاتدار و ئەردوغانە کە بۆ جارێکی دیکە لە هەڵبژاردنەکاندا کەڵکی لێ وەردەگرێ. ئەو هێزە سیاسییانەی ڕۆژئاواش کە لەژێر هەژموونیی لایەنەکانی باشوری کوردستانیش بوون و بە هۆی دەسەڵاتی پەکەکە لە ڕۆژئاوا لاواز بوون، داخوازیی جیاوازیان هەیە و ئێستا لە دیمەشق بە جیا خەریکی دانووستانن.

بەر لە هەموو بابەتێک کورد بە گشتی لە ڕۆژئاوا خاوەن داوای دیار و ڕوون نین کە چیان دەوێ، ئەوەش وایکردوە پێگەی ئەوان لاواز بێت، دووهەم نەبوونی سەربەخۆیی سیاسی وایکردوە نەتوانن ڕۆژئاوا بکەنە تەوەری سیاسەتی خۆیان. ئەو بابەتە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان وێڕای هەبوونی چەندین خاڵی ئەرێنی بێ کەندو کۆسپیش نیە، واتە پارتە سیاسییەکانی کاریگەری ڕۆژهەڵات خاوەن سیاسەتێکی ڕۆژهەڵات تەوەرن، بەڵام هەندێک لایەن کە لەژێر کاریگەریی حیزبەکانی پارچەکانی دیکەن، دەکرێ هەمان کۆسپی ڕۆژئاوا دووبارە بکەنەوە. لە لایەکی دیکە ئێمەش دەبێ لە ڕۆژهەڵات خاوەن سیاسەتێکی ڕوون بین کە چیمان دەوێ و چۆنمان دەوێ، چونکە ناڕوونیی ستراتیژییەکان لە کاتی دانووستاندندا پێگەی ئێمە لاواز دەکات.

ئێران لاوازتر بووە

لە پێشدا پێویستە ئەو بابەتە بگوترێ ئێتر لاوازبوونی ڕۆژ دوای ڕۆژی ئێران ئێتر بابەتێکی نوێ نیە، بەڵکوو فاکتە. بۆیە لە جیاتی باسکردنی ئەو فاکتە پێویستە پرسیاری ئەوە بکەین چۆن یا بۆچی لە دوای لاوازیی ئێران ئێمە بەهێزتر و بەهێزتر نابین. واتە پێویستە باس لە بەهێزیی خۆمان بکەین نەک لاوازی ئێران. دوای هێرشی ٧ی ئۆکتۆبەری حەماس بۆ سەر ئیسرائیل لەوانەیە هەرچی لە شەڕ و ئاڵۆزی ڕووی داوە بەپێچەوانەی بەرژەوەندییەکان ئێران بووە. لە ڕابردوو شەڕ و ئاڵۆزییەکان بۆ بەهێزبوونی پێگەی کۆماری ئیسلامی لە دانوستاندنەکان بوو، بەڵام شەڕەکانی ئێستا پێگەی ئێرانی زۆر لاواز کردووە و گرنگترین پێگەی خۆی واتە سوریەی لەدەست داوە کە ڕاگرتنەکەی لە ساڵانی ڕابردوودا تێچوویەکی یەکجار زۆری بۆ کۆماری ئیسلامی هەبوو. ئەو لاوازییەی ئێستای ئێران لە ناوچە دەبێ بکرێتە سەکۆی بەهێزی کورد لە نێوخۆ و بەهێزترکردنی خەباتەکەی.

ڕووخانی دیکتاتوری سووریە کە بە ستەم سەرکوت لەسەر حوکم مابۆوە و سەدان هەزار کەس لە خەڵکی ئەو وڵاتەی کوشت و بە میلیۆن کەسی ئاوارەی کرد، بەڵام بینیمان نەیتوانی هەتا سەر لە دەسەڵاتدا بمێنێتەوە و ئەمە جارێکی دیکە ئەو ڕاستییەی سەلماند دیکتاتور هەر دەڕووخێ و دەچێتە زبڵخانەی مێژوو. هاوکات هیوای خەباتی گەلانی ئێرانی بوژاندەوە و پێچەوانە دەسەڵاتدارانی تارانیشیان زیاتر وەلەرزە خستوە. بێگومان ئاسۆی ڕووخانی ئەوانیش دور نابیندرێ و لە دوێنێ نزیکترە.